

**”Eliitin lanseeraama juttu” - Käsitukset Pride-liikkeestä Finnairin
Facebook-julkaisun kommentteissa**

**Laura Walden
Maisterintutkielma
Suomen kieli
Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto
2020**

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos – Department Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä – Author Laura Walden	
Työn nimi – Title ”Eliitin lanseeraama juttu” - Käsitykset Pride-liikkeestä Finnairin Facebook-julkaisun kommentteissa	
Oppiaine – Subject Suomen kieli	Työn laji – Level Maisterintutkielma
Aika – Month and year Toukokuu 2020	Sivumäärä – Number of pages 90
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen oikeudet ovat olleet useamman vuoden yhteiskunnallisia puheenaiheita. Sosiaalisessa mediassa keskustelu saa usein vihapuheen piirteitä. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan Finnairin Facebook-julkaisuun kirjoitettuja kommentteja. Julkaisussa yhtiö ilmoittaa olevansa <i>Helsinki Pride 2019</i> -tapahtuman support-kumppani. Tutkimus on relevantti yhteiskunnallista ja poliittista päätöksentekoa ja kasvatuksellisia kysymyksiä ajatellen. Tarkastelen tutkimuksessa, mitä käsityksiä kommentteissa esitetään Pride-liikkeestä ja Finnairista, ja keiden ääniä käsityksessä toistetaan. Äänien tarkastelu pohjautuu Bahtinin (1981) äänen jaotteluun. Analysoin julkaisuun tulleita kommentteja seuraavien tutkimuskysymysten kautta: 1) <i>Mitä teemoja aineistosta nousee sisällönanalyysin avulla?</i>, 2) <i>Mitä käsityksiä kommentteissa esitetään Pride-liikettä ja Finnairin Helsinki Pride 2019 -yhteistyökumppanuutta kohtaan?</i> sekä 3) <i>Mitä ääniä käsityksissä toistetaan?</i></p> <p>Teoriataustalle olennainen dialoginen lähestymistapa ilmenee tutkimuksen teoriataustassa sekä analyysimetodissa. Bahtinin (1981) äänen jaottelussa äänet jakautuvat autoritaarisiiin, sisäisesti vakuuttaviin ja irrelevantteihin ääniin, joista tutkimuksessa tarkastelen kahta ensimmäistä. Autoritaariset äänet ovat auktoriteettien ääniä, jotka voivat olla yleisesti hyväksytyjä totuuksia, tieteellisiä faktoja tai vaikkapa poliitikon lausumia. Sisäisesti vakuuttavissa äänissä puhuja on sisäistänyt aiemmin kuulemansa omaksi ideologiakseen ja puhuu omalla äänellään. Tarkastelen myös moniäänisyyttä, johon liittyy intertekstuaaliset viittaukset ja ironia. Käsitykset tarkoittavat tässä tutkimuksessa ajattelutapaa tai näkemystä, joita kohdistetaan Pride-liikettä ja Finnairia kohtaan.</p> <p>Kvalitatiivisen tutkimuksen analyysimetodeina toimivat dialoginen käsitysanalyysi sekä aineistolähtöinen sisällönanalyysi. Dialoginen käsitysanalyysi keskittyy aineiston sisältöön, siinä esiintyviin ääniin sekä puhujien toimijuuteen. Menetelmää ovat käyttäneet kielenoppimisen tutkimuksessa sen kehittäjä Mari Aro (2009) sekä Aija Virtanen (2017) väitöskirjoissaan. Selvitän sisällönanalyysin menetelmin, millaisten teemojen kautta käsityksistä puhutaan. Aineistoa ryhmitellään eri aihepiireihin aineistolähtöisen teemoittelun avulla. Aineisto on kerätty Finnairin julkisen Facebook-julkaisun kommentteista, joista valikoitui analyysiin 108 kappaletta. Yhteneviä teemoja löytyi lopulta kuusi. Teemoittelun jälkeen yksittäisiä kommentteja tarkastellaan niiden julkaisujärjestyksessä niissä kaikuviin äänien ja käsitysten mukaan.</p> <p>Tulosten perusteella Suomessa vallitsee vahva vastakkainasettelu Pride-liikkeen puoltajien ja vastustajien välillä. Kommentoijien esittämien käsitysten taustalla ilmeni erilaisia autoritaarisia ääniä, kuten stereotyyppioita ja kristinuskon oppeja. Kommentit olivat myös sisäisesti vakuuttavia, mikä ilmeni omaäänisyytenä ja omien kokemusten esittämisenä. Negatiivisia käsityksiä Pridea kohtaan perusteltiin muun muassa kristinuskon opeilla ja sananvapaudella. Finnairia kohtaan ilmaistiin pääosin negatiivisia käsityksiä, jotka ilmenivät kahdessa suhteessa: Pride-liikkeen vastaisten kommentoijien käsitys Finnairista muuttui negatiiviseksi yhteistyön tuloksena, ja liikkeeseen positiivisesti suhtautuvat kritisoivat yhteistyötä muun muassa markkinoinniksi. Tutkimuksen perusteella vastakkainasettelu ja vihapuhe ovat edelleen vahvasti esillä keskustelussa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen ympärillä. Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää poliittisessa päätöksenteossa esimerkiksi kasvatukseen liittyen. On tärkeää tietää, millaisena vihapuhe näyttäytyy suomalaisten keskustelukulttuurissa, ja pohtia keinoja sen hillitsemiseen.</p>	
Asiasanat – Keywords Dialogisuus, äänet, käsitykset, sosiaalinen media, sukupuoli	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopiston kieli- ja viestintätieteiden laitos	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 Pride-liike	2
1.2 Lentoyhtiö Finnair	5
1.3 Tutkimusaihe ja tutkimuskysymykset	6
2 TEOREETTINEN VIIITEKEHYS	8
2.1 Dialoginen lähestymistapa	8
2.1.1 Bahtinin äänijaottelu	10
2.1.2 Moniäänisyys ja intertekstuaalisuus	12
2.2 Käsitukset	14
2.3 Sukupuolentutkimus ja queer-tutkimus	18
2.4 Sosiaalinen media ja Facebook tutkimuksen lähteenä	22
3 AINEISTO JA METODIT	27
3.1 Facebook-kommentit tutkimuksen aineistona	27
3.2 Dialoginen käsitysanalyysi ja sisällönanalyysi	28
3.3 Eettisyys sosiaalisen median tutkimuksessa	30
4 ANALYYSI	32
4.1 Teemat	32
4.2 Finnairin yrityspolitiikka	33
4.3 Pride-yhteistyön eettisyys ja motiivit	44
4.4 Yhteistyöyritysten boikotointi	50
4.5 Kristinusko ja Raamattu	58
4.6 Lasten oikeudet ja syntyvyys	69
4.7 Heterojen oikeudet	75
5 PÄÄTÄNTÖ	80
5.1 Minkä teemojen kautta Pridesta puhutaan?	80
5.2 Käsitukset Pride-liikkeestä ja Finnairin support-kumppanuudesta	83
5.3 Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimusideat	89
LÄHTEET	91

1 JOHDANTO

Vuosittain ympäri maailmaa järjestettävä (*gay*) *Pride* -tapahtuma herättää yleensä runsasta keskustelua sosiaalisen median kanavilla. Suomen suurimmalla *Pride*-tapahtumalla *Helsinki Pride* on vaihtuvia yhteistyökumppaneita, joiden sosiaalisen median kanavilla käydään keskustelua tapahtuman ja sen ajamien arvojen puolesta ja vastaan. Yhteistyökumppanit ovat tärkeä osa tapahtuman onnistumista, ja etenkin *Tahdon2013*-kansalaisaloitteen jälkeen yritykset ovat halunneet lähteä yhä aktiivisemmin mukaan tapahtuman tukemiseen (Ylä-Anttila 2018). Vuoden 2019 Helsinki *Pride*n yhteistyökumppaneita olivat lentoyhtiö Finnairin ohella muun muassa Suomen suurimmat teleoperaattorit, Karhu-olut sekä ensimmäistä kertaa Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Työskentelin kesän 2019 teleoperaattori Telia Finlandin sosiaalisessa mediassa, jossa pääsin lukemaan ja vastaamaan *Pride*-viikon aikana tullessiin kommentteihin. Näkemäni vihapuheen ja negatiivisuuden perusteella koen tärkeäksi tutkia *Pride*en liitettyjä käsitteitä Suomessa, joita ilmennetään matalalla kynnyksellä sosiaalisen median kanavissa.

Vaikka Suomessa käydään jatkuvasti tasa-arvokeskustelua, seksuaalisuutta ja sukupuolieroja esitetään julkisuudessa selvästi vähemmän kuin monissa muissa keski- ja eteläeurooppalaisissa maissa (Luhtakallio 2016: 121). Suomessa seksuaalisuuden ja sukupuolen variaatio on siis edelleen jonkinlainen tabu, jota ei juurikaan näytetä esimerkiksi mainoksissa. Muun muassa *Kulta Katriinan* mainoskuva aiheutti vuoden 2019 alussa kohun sosiaalisessa mediassa, koska siinä esiintyi kaksi naista kuhertelemassa (Ranta 2019). Muita viime vuosien kohuja Suomessa ovat olleet esimerkiksi *Tom of Finland* -postimerkit ja -kahvipakkaukset. Kohut korostavat sitä, että seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin suhtautuminen on edelleen kahtiajakautunutta ja paikoitellen myös uhkaavaa.

Myös äärioikeistojen kannatus on ollut nousussa viime vuosina ympäri Eurooppaa. Saateenkaariväestö kokee edelleen turvattomuuden tunnetta, syrjintää ja vihapuhetta. Vihapuhe vaikuttaakin yleistyneen etenkin sosiaalisen median kanavilla, joissa sen esittäminen on aiempaa helpompaa. Vihapuheella tarkoitetaan ilmaisuja, jotka liittyvät kohteen henkilökohtaisiin ominaisuuksiin kuten sukupuoleen, vakaumukseen tai seksuaaliseen suuntaukseen. Sen kohteena voi olla myös tietty ihmisryhmä. (Knuutila, Kosonen, Saresma, Haara, Pöyhtäri 2019: 10-11.) Monesti vihapuhetta perustellaan sananvapaudella, mikä ilmenee myös *Valtioneuvoston selvityksestä*, jossa tarkasteltiin poliittisiin päättäjiin kohdistuvaa vihapuhetta sosiaalisessa mediassa. Tutkimuksen perusteella sosiaalinen media on yleisin kanava vihapuheen lähettämiseen ja levittämiseen, ja sen kanavista etenkin Facebook nousi esiin vihapuheen yleisyydessä.

(Knuutila ym. 2019: 16-18, 91, 93.) *Toimittajat ilman rajoja* -järjestön mukaan äärimmäinen vihapuhe ei ansaitse sananvapauden suoja, vaan sen rajoittamisella voidaan puolustaa sananvapautta, demokratiaa ja yksilön perusoikeuksia (Toimittajat ilman rajoja).

On tärkeää selvittää, millaisia käsityksiä Prideen liitetään suomalaisten keskuudessa. Suomessa Prideen liittyvää sosiaalisen median keskustelua ei ole ennen tutkittu, eli tämä tutkimus täyttää siihen liittyvän tutkimusaukon. Tutkimus on relevantti ja uniikki myös monitieteellisyydessään, sillä tutkimuksessa yhdistyy niin kielitiede kuin yhteiskunnallisetkin ulottuvuudet. Tutkimus on tärkeä myös yhteiskunnallista keskustelua ajatellen, jotta suomalaisessa yhteiskunnassa oltaisiin tietoisempia siitä, millainen keskustelukulttuuri on sosiaalisessa mediassa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen ympärillä. Tutkimus on hyödyllinen lisäksi tulevaisuuden opettajille, joilla on kasvattajina ja ohjaajina mahdollisuus olla vaikuttamassa siihen, millaisia käsityksiä he jakavat työssään. Opettajat voivat nykyään itse tehdä valinnan, käyttävätkö esimerkiksi Setan suosittelemaa sukupuolitietoista opetusta työssään.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaisia käsityksiä Pride-liikkeestä ja Finnairista esiintyy lentoyhtiö Finnairin Facebook-julkaisun kommentteissa *Helsinki Priden* 2019 aikana, minkä teemojen kautta aiheesta keskustellaan ja mitä ääniä kommentteissa toistetaan. Äänillä viitataan Mihail Bahtinin jakoon eritasoisista äänistä, jonka mukaan kaikissa lausumissa on taustalla joko autoritaarinen, sisäisesti vakuuttava tai irrelevantti ääni (Bakhtin 1981: 344). Äänet voivat olla toistettuja tai omia. Analyysi on aineistolähtöistä: aineistosta nostetaan toistuvia teemoja ja niiden sisältämiä kommentteja käsittelyyn, eli en ohjaa aineiston rajausta etukäteen. Analyysissa hyödynnetään lisäksi Mari Aron kehittämän **dialogisen käsitysanalyysin** menetelmiä.

1.1 Pride-liike

Pride tai **gay pride** on vuonna 1969 Yhdysvalloista alkunsa saanut (Myers 2013: 298) sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen tasa-arvoa kannattava liike, jonka sanoma kulminoituu vuosittain ympäri maailmaa järjestettävään Pride-viikkoon. Liikkeen alkuna pidetään mellakoita, jotka alkoivat poliisirynnäköstä *Stonewall Inn* -homobaariin New Yorkissa kesäkuussa 1969. Poliisit tekivät syystä tai toisesta useita rynnäköitä homobaareihin 1960-luvulla, mutta vasta Stonewallin rynnäkö synnytti vastarintaa. Mellakoiden ja kapinan jälkeen homoliikkeet ja aktivismi yleistyivät ja synnyttivät lopulta *Vapautusliikkeen* (gay liberation -liike), jolla ajettiin sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksia. Vapautusliikkeestä muotoutui lopulta kansainvälinen Pride-liike, jolla kunnioitetaan Stonewallin kapinaa vuosittain ympäri maailmaa.

(D'Emilio 2014: 210-212.) Pride-liikkeen äiteinä pidetään transnaisia Marsha P. Johnsonia ja Sylvia Riveraa, jotka osallistuivat sytykkeenä toimineeseen vuoden 1969 kapinaan (Helsinki Pride Yhteisö).

Stonewallin mellakat eivät lopulta ole vaikuttaneet merkittävästi suomalaisten lesbo- ja homoliikkeiden kehitykseen. Suomalaisille liikkeille tärkeä vuosi oli sen sijaan 1964, kun homomiehet valtasivat juuri avatun ravintolan *Vanhan Kellarin*. Muutamaa vuotta myöhemmin, vuonna 1967, perustettiin ensimmäinen suomalainen homoseksuaalien yhdistys *Toisen säteen ryhmä*. Järjestön perustamisen jälkeen vuonna 1971 homoseksiksi dekriminisoitiin. (Mustola 2007: 18-20.) Suomessa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia ajamaan perustettiin SETA ry (nykyään Seta ry) (Helsinki Pride Yhteisö; Mustola 2007: 25). *Seta* ajoi alkuajoistaan lähtien kehotuskieltolain kumoamista, suojaikärajojen yhdenvertaistamista sekä homoseksuaalisuuden poistamista sairausluokituksesta. Ensimmäisenä näistä saatiin läpi sairausluokituksen poisto, kun lääkintöhallitus poisti homoseksuaalisuuden sairausluokituksesta vuonna 1981. Kehotuskiellon ja suojaikärajan suhteen lakimuutokset saatiin ajettua läpi vasta vuonna 1999. (Mustola 2007: 27.) Translaki eli laki transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta hyväksyttiin vielä näidenkin jälkeen vuonna 2002 (Suhonen 2007: 62).

Vapautusliikkeen perustamisen vuosipäivää juhlittiin Suomessa alun perin *Vapautuspäivillä*, ja ensimmäinen suuri mielenosoitus pidettiin vuonna 1981. Vapautuspäivät kasvoivat useamman päivän mittaisiksi ja mielenosoituksen kohokohdiksi kiinnittyivät lauantain kulkue ja puistojuhla. Vuonna 1990 perustettiin *HeSeta* (nykyinen *Helsinki Pride Yhteisö*), joka otti vastuun tapahtuman järjestämisestä. Vuosituhannen vaihteessa Vapautusliikkeen nimeksi muutettiin *Pride* kansainvälisen mallin mukaan. Ensimmäinen *Helsinki Pride* -viikko järjestettiin vuonna 2000, ja vuoden 2006 jälkeen tapahtuma on järjestetty vuosittain. (Helsinki Pride Yhteisö.) Suomessa järjestetään kesäkuun lopulla Helsinki Pride, joka on Suomen suurin kulttuuri- ja ihmisoikeustapahtuma (Toivanen 2019). Tapahtuman kulkue on mielenilmaus ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden puolesta (Helsinki Pride Yhteisö). Mielenilmaukset ovat edelleen tärkeässä roolissa, vaikka tapahtumaan liittyy nykyään myös paljon iloa ja karnevalistisiakin piirteitä. Kulkueen osallistujamäärät ovat moninkertaistuneet viime vuosien aikana: vuonna 2017 osallistujia oli 35 000 ja jo vuonna 2018 liki 100 000. (Helsinki Pride Yhteisö.) Kutsun jatkoissa tässä tutkimuksessa Helsinki Pridea pelkäsi Prideksi.

Priden tunnuksiksi on maailmanlaajuisesti vakiintunut sateenkaarilippu, jota käytettiin ensimmäisen kerran San Fransiscossa vuonna 1978. Lippu symboloi syrjityn vähemmistön ylpeyttä, ja se tuli jo seuraavana vuonna Pride-paraatin yleiseen käyttöön osoittamaan seksuaalivähemmistöjen vahvuutta ja solidaarisuutta. Lippu rantautui Suomeen 1990-luvulla seksuaali-

ja sukupuoli vähemmistöjen tunnuksiksi. Sateenkaarilipun värit symboloivat eri arvoja: punainen elämää, oranssi parantavaa voimaa, keltainen aurinkoa, vihreä luontoa, sininen harmoniaa ja violetti henkisyyttä. (Mustola & Pakkanen 2007: 14.)

Pride-liikettä on tutkittu Suomessa muun muassa sosiologian kentällä. Suomessa on tutkittu (Alanampa-Kantanen 2018), millaisia merkityksiä suomalaisilla Pride-kulkueilla on Setary:n aktiiveille. Tutkimuksessa selvitettiin, miten merkitykset vertautuvat kansainvälisiin tutkimustuloksiin. Aineistona toimi aktiivien vuonna 2013 kirjoittamat 14 vastausta tutkijan kirjoituspyyntöön. Tutkimuksen mukaan kulkueiden merkitys on toimia LHBTI-ihmisen näkyvyyden mahdollistajana ilman pelkoa syrjinnästä. Kulkueiden toivotaan kuitenkin toimivan yhteiskunnallisen vaikuttamisen välineinä, joka nostaisi ihmisoikeudet esiin. Tuloksissa ilmeni, että kulkue merkitsi mahdollisuutta vaikuttaa yhteiskunnallisesti sekä juhlistaa ja tuoda esille omaa identiteettiään. Myös kansainvälisten tutkimuksen mukaan identiteetin esilletuominen ja yhteisöllisyys ovat merkittäviä tekijöitä LHBTI-ihmiselle (Alanampa-Kantanen 2018: 20, 54, 59-60.) Tässä tutkimuksessa tavoitteena on selvittää, millaista keskustelua suomalaiset käyvät Prideen liittyen Facebookissa. Tutkimustuloksien kautta on mahdollista luoda ymmärrystä keskusteluilmapiiristä yhteiskunnallisen keskustelun avuksi, joka liittyy Alanampa-Kantanen tutkimuksessa ilmenneisiin käsityksiin Priden vaikutusmahdollisuuksista.

Maailmanlaajuisesti Pridea on tarkasteltu suomalaista tutkimusta monipuolisemmin erityisesti medianäkökulmasta. Esimerkiksi Baltian ensimmäistä vuoden 2010 Pride-tapahtumaa ja -kulkuetta on tutkittu (Mazyli 2014) niihin kytkeytyvän normatiivisen kehityskaaren kannalta. Baltian valtiot on koettu Neuvostoliiton hajoamisen jälkeenkin homofobisina ja suvaitsemattomina LHBTI-ihmisiä kohtaan. Mazyli tarkastelee artikkelissaan, miten Vilnan Pride-kulkuetta kuvataan liettualaisessa mediassa. Tutkimuksen mukaan liettualaisessa mediassa ei käsitelty pitkään aikaan homoseksuaalisutta, mutta Pride-paraati herätti median kiinnostuksen LHBTI-ongelmiin. Mediassa kulkuetta käsiteltiin kahdesta eri näkökulmasta: hyväksymisen ja suvaitsemattomuuden kautta. Mediakeskustelua käytiin vielä kuukausia tapahtuman jälkeen. (Mazyli 2014: 30, 66.)

Myös Serbiassa järjestettyjä Belgradin Pride-tapahtumia on tutkittu (Spariosu 2014; Đorđević 2015) medianäkökulmasta. Toisen tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten Belgradin vuoden 2013 Pride-tapahtumaa kuvataan kolmessa eri sanomalehdessä. Tutkimuksen mukaan tapahtumaa kuvattiin etenkin lyhyinä raportteina tapahtumasta, eikä sukupuoli- tai seksuaalivähemmistöjä käsitelty laajemmassa kontekstissa (Spariosu 2014: 35). Đorđevićin tutkimuksessa (2015) ilmeni, että Serbian mediassa ilmenee ristiriitaisia diskursseja liittyen Euroo-

pan yhtenevään asenneilmapiiriin seksuaalivähemmistöjä kohtaan ja maan nationalistiseen historiaan. Serbiassa vallitsee perinteinen konservatiivinen suhtautuminen sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin, ja poliittinen ilmapiiri pitää suvaitsevaisempia ajatuksia *vaarallisina* ja *liberaaleina Euroopan näkemyksinä*. Myös viralliset lausunnot vahvistivat näkemystä siitä, että Pride nähdään ristiriitaisesti: joko EU:n painostuksen tuotteena tai ihmisoikeuksien suojeluna. (Đorđević 2015: 367.)

David Drissel (2016) on tutkinut Pride-tapahtumia Belfastissa, jossa homofobian on tutkittu olevan länsimaiden korkeimmalla tasolla. Drisselin artikkelissa käsitellään Belfastin paraatien historiaa ja haastatellaan tapahtumiin osallistuneita henkilöitä. Tutkimuksen mukaan haastatellut osallistuivat kulkueeseen etenkin taistellakseen tasa-arvon puolesta. Samalla heidän voitiin ajatella provosoivan vasta-ajatteliijoita ja taistelevan heteronormatiivisuutta vastaan. (Drissel 2016: 242, 255.) Belfastissa on siis edelleen näkyvä vastakkainasettelu vähemmistöjen oikeuksien puolestapuhujien ja vastustajien välillä.

Kansainvälinen Prideen liittyvä tutkimus kytkeytyy siis pitkälti medianäkökulmiin, heteronormatiivisuuteen ja homofobiaan. Näitä ilmiöitä käsitellään myös tässä tutkimuksessa, sillä sen lähteenä on sosiaalinen media, jonka sisältämästä keskustelusta on tarkoituksena selvittää Prideen liittyviä käsityksiä. On tärkeää myös selvittää kytköksiä kansainvälisen tutkimuksen ja suomalaisen Prideen liittyvän keskustelukulttuurin välillä, sillä kyseessä on ympäri maailmaa järjestettävä tapahtuma. Aiempien tutkimusten mukaan homofobia on edelleen vahvaa ja Prideen kaltaiset tapahtumat jakavat mielipiteitä ja herättävät keskustelua niin virallisessa mediassa kuin kansalaisten keskuudessa. On tärkeää selvittää, mihin suomalaisten käymä keskustelu asettuu kansainvälisessä mittakaavassa. Tutkimusten perusteella voidaan olettaa, että käsitykset Pridesta ovat kahtiajakautuneita.

1.2 Lentoyhtiö Finnair

Finnair on suomalainen verkostolentoyhtiö, joka on erikoistunut Euroopan pohjoisen reitin sekä Aasian välisiin lentoihin. *Aero*-yhtiö (myöhemmin Finnair) perustettiin vuonna 1923, mikä tekee siitä yhden maailman vanhimmista lentoyhtiöistä. Yhtiön ensimmäiset vuodet keskittyivät postin kuljettamiseen Helsingistä Tallinnaan ja myöhemmin myös Tukholmaan vesilentokoneella. Sotien jälkeen vuonna 1947 yhtiön nimeksi muutettiin *Finnish Air Lines* ja yhtiöön palkattiin ensimmäiset lentoemännät. Vuoden 1952 kesäolympialaiset järjestettiin Helsingissä, mikä kasvatti vuosittaista matkustajamäärää, ja samana vuonna avattiin myös Helsingin lento-

asema. Yhtiön nimeksi vaihdettiin lopullisesti *Finnair* vuonna 1968. Yhtiö lensi aluksi Euroopan sisäisiä lentoja, mutta reitit laajenivat Aasiaan jo 1970-luvulla. 2000-luvun vaikeuksien jälkeen yhtiön tulos kääntyi jälleen voitolliseksi vuonna 2015. (Finnair.)

Finnair-yhtiön itselleen määrittelemät arvot ovat välittäminen, yksinkertaistaminen ja rohkeus. Yhtiö on näiden lisäksi sitoutunut ympäristötavoitteisiin. Finnair on selvittänyt suomalaisten mielipiteitä lentämisen päästöistä kesällä 2018. Tutkimuksen (Finnair 2018) mukaan suurin osa suomalaisista on valmis maksamaan päästöjen vähentämisestä, mutta toiveena olisi maksujen kohdistuminen suoraan ympäristötoimiin eikä lentoyhtiölle. Päästöjen kompensointiin yhtiö onkin tarjonnut vuodesta 2019 kaksi vaihtoehtoa: ostaa biopolttoainetta tai tukea erilaisia hankkeita valitsemallaan summalla. Yhtiön tavoitteena on suhteuttaa hiilidioksidipäästöjä 17% vuodesta 2013 vuoteen 2020. (Finnair 2018.)

Koska Finnair on suuri ja laajasti tunnettu yhtiö Suomessa, siitä on tehty useita tutkimuksia niin maineen kuin turvallisuudenkin näkökulmasta. Tutkimusten mukaan Finnairia pidetään yleisesti turvallisena (Perttula 2019) ja luotettavana. Yhtiö on lisäksi saanut erinomaista palautetta sosiaalisen median käytöstä yrityksenä (Laakso 2012). Se on ollut muissakin mainetutkimuksissa, kuten turvallisuus- ja työnantajatutkimuksissa, usein kärkisijoilla (Turkula 2018). Yhtiö valittiin Pohjois-Euroopan parhaaksi lentoyhtiöksi yhdeksättä kertaa vuonna 2018 *World Airline Awards* -tutkimuksessa (Finnair). Finnair nousi vuonna 2016 kaupallisen alan suosikkityönantajaksi. Universumin opiskelijatutkimuksen mukaan suomalaiset korkeakouluopiskelijat näkevät Finnairin ihannetyönantajana, ja opiskelijoiden mielikuvissa Finnair yhdistetään arvostukseen, kansainvälisyyteen ja monipuolisiin työtehtäviin. (Talouselämä 2016.) Tämän tyyppistä arvoja koskevaa tutkimusta ei ole kuitenkaan aiemmin tehty, vaan Finnairia koskevat tutkimukset kytkeytyvät pitkälti yrityksen oman toiminnan tarkasteluun.

1.3 Tutkimusaihe ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen aineisto on kerätty Finnairin julkisen Facebook-sivun julkaisusta, jossa yhtiö ilmoittaa olevansa vuoden 2019 Helsinki Priden yhteistyökumppani. Julkaisuun on kirjoitettu yhteensä noin 400 kommenttia, joista tässä tutkimuksessa tarkastellaan 108:aa. Finnairille tulleiden kommenttien tutkiminen on kiinnostavaa yhtiöön yhdistettävien mielikuvien kannalta, sillä Finnairia pidetään yleisesti turvallisena ja luotettavana. Tutkimusten perusteella (Finnair 2018; Turkula 2018; Laakso 2012, Perttula 2019) Finnairilla on siis pääosin positiivinen tai neutraali maine Suomessa, jolloin voidaan olettaa, että vahvat negatiiviset ennakkokäsitykset itse yritystä kohtaan eivät vaikuta kommentointiin.

Tutkimuksen keskeisiä käsitteitä ovat **dialogisuus, äänet, käsitykset, sosiaalinen media** sekä **sukupuoli**. Dialogisuus kytkeytyy vuorovaikutukseen ja interaktiivisuuteen ihmisten välisessä viestinnässä. Käsitys dialogisuudesta ja Bahtinin eri tason äänistä ovat tutkimuksen teoriapohjan keskiötä sosiaalisen median ja sukupuolen käsityksen rinnalla. Sukupuoli-käsite kytkeytyy Prideen, joka on erityisesti sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen tasa-arvoa puoltava liike. Sosiaalinen media toimii tutkimuksen lähteenä, koska aineisto kerätään sosiaalisen median Facebook-verkostoitumiskanavasta.

Tutkimuksen teoreettisena viitekehystenä hyödynnän dialogista lähestymistapaa, käsityksen ja sosiaalisen median määrittelyä sekä sukupuolentutkimusta ja queer-tutkimusta. Lähtökohtana kommenttien analysoinnissa on kielen intertekstuaalinen ja sosiaalinen luonne, jossa ajatukset ja asenteet eivät koskaan synny tyhjiössä, vaan niihin vaikuttavat yhteiskunnallinen keskustelu ja ihmisten välinen vuorovaikutus. Aineiston analysointitapana käytän dialogista käsitysanalyysia, joka keskittyy aineiston sisältöön, siinä esiintyviin ääniin sekä puhujien toimijuuteen (Aro 2009: 27). Analyysi lähtee liikkeelle kuitenkin aineistolähtöisestä sisällönanalyysista, jolla etsitään tekstin merkityksiä (Tuomi & Sarajärvi 2018: 117). Sisällönanalyysin avulla tarkoitukseni on tyypitellä ja teemoitella kommentteja eri aihepiirien mukaan (Tuomi & Sarajärvi 2009: 104), ja sen jälkeen analysoida yksittäisiä kommentteja dialogisen käsitysanalyysin menetelmin. Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

- 1) *Mitä teemoja aineistosta nousee sisällönanalyysin avulla?*
- 2) *Mitä käsityksiä kommentteissa esitetään Pride-liikettä ja Finnairin Helsinki Pride 2019 -yhteistyökumppanuutta kohtaan?*
- 3) *Mitä ääniä käsityksissä toistuu?*

Ensimmäisen kysymyksen tarkoituksena on selvittää, millaisten teemojen ympärillä kommentit esiintyvät. Teemat nostetaan aineistosta sisällönanalyysin menetelmin, ja teemoittelu on tutkimuksen ensimmäinen analyysivaihe. Tutkimuksen olennaisin tarkoitus on selvittää, mitä ja millaisia käsityksiä kommentoijat toistavat tai esittävät Pride-liikkeestä sekä Finnairista yhteistyökumppanuuden jälkeen. Käsitukset Pridesta kytkeytyvät samalla käsityksiin seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä. Kolmannen tutkimuskysymyksen pohjalta tutkimuksessa tarkastellaan, mitä ja minkä tasoisia ääniä kommentteissa toistetaan: ovatko äänet omia vai toistetaanko niissä jotakin autoritaarista ääntä? Tarkoitus on myös saada mahdollisuuksien mukaan selville toistetun äänen lähde.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1 Dialoginen lähestymistapa

Dialogisuus on kielen ja kulttuurin perusominaisuus, jossa lausumat ja äänet ovat suhteessa aiempiin, ja teksteissä on aina luettavissa muita tekstejä (Koivunen 1991: 86). Dialogisen lähestymistavan kehittäjinä pidetään Mihail Bahtinia sekä Valentin Volosinovia, joiden mukaan kieli on sosiaalinen aika-paikkainen ilmiö, jossa kieli ei muodosta vain yhtä systeemiä, vaan se on moninainen yhdistelmä erilaisia ideologioita. Kielen dialoginen luonne ilmenee kielen kerrostuneisuutena ja dynaamisuutena, ja dialogisuudessa jokainen kieli tai kielimuoto ilmaisee ideologisen position. Dynaamisuus ilmenee muutoksena ja kamppailuna eri kielimuotojen välillä. Ideologiat ilmenevät yksilön kielivalinnoissa: käyttäkö hän esimerkiksi tiettyjä ammattikieliä tai murteita. (Lähtenmäki 2002: 179-180, 186-187.) Bahtinin tuotannon ydinajatus onkin sanan ja ideologian suhteessa (Pesonen 1991: 32). Hänen näkemyksensä mukaan ihmisen tieto, toimet ja ajatukset ovat kaikki vuorovaikutusta ja dialogia (Dufva 2006: 38; Aro 2006: 57).

Kieli on aina yhteydessä ympäröivään maailmaan, ja se kantaa jälkiä asennoitumisesta maailmaa kohtaan (Leraillez 1995: 92). Niin puhuttu kuin kirjoitettukin kieli ovat kerrostuneita ja heteroglossisia eli sosiaalisten murteiden täyttämiä ilmaisuiltaan. Olemassa ei ole neutraaleja sanoja tai muotoja, jotka eivät kuulu kenellekään. Kieli ei ole abstrakti järjestelmä, jossa on normatiivisia muotoja, vaan konkreettinen **heteroglossinen** tapa käsittää maailmaa. Heteroglossialla tarkoitetaan kielen muuttumista ja vaihtelua tilanteisesti, alueellisesti ja sosiaalisesti. Sosiaalisesta ja historiallisesta näkökulmasta katsottuna kielessä on joukko erilaisia maailmoja ja ideologioita sekä sosiaalisia uskomuksia. Kieli ei siis ole koskaan yhtenäinen. Yksilöiden käyttämät sanat ovat osittain toisen, ja niistä voi tulla omia vasta, kun niihin yhdistetään omia tarkoituksia, motiiveita ja painotuksia. Kielen luonne on siis heteroglossinen. (Bakhtin 1981: 288, 291-293.) Kieli on aina yhteydessä ympäröivään yhteiskuntaan ja kielenkäyttäjään, ja kielenkäyttäjät ilmaisevat tähän maailmaan kytkeytyviä arvoja ja pyrkimyksiä. Identifioituminen tiettyyn kieliryhmään toimii erottavana tekijänä, sillä identifioitumisen tarkoitus on erottaa käyttäjäryhmä muista ryhmistä. (Lähtenmäki 2002: 186.) Kielessä on aina mukana tällaisia sosiaalisia ja ideologisia puhetapoja, jotka ilmaisevat omaa kantaansa ja historiaansa (Dufva 2006: 44).

Kielimuodot ilmaisevat siis ideologisen position, joihin vaikuttavat esimerkiksi konteksti, kielen käyttäjät tai käyttäjäryhmät. Sanat ovat olemassa ihmisten puheessa, eri konteksteissa ja

palvellen erilaisia tarkoituksia – ne eivät ole koskaan neutraaleita tai persoonattomia. Kielen puhuja tekee tiedostetusti tai tiedostamattaan valinnan, mitä kielen ideologiaa hän käyttää omansa näkökulmana. Sanat eivät kuitenkaan sitoudu helposti uuteen käyttötarkoitukseen, vaan ne vastustavat tai voivat kuulostaa vierailta toisen suussa: ne eivät automaattisesti sitoudu tiettyyn kontekstiin. Sanojen ja niistä koostuvien lausumien sitouttaminen omien tarkoituksien käyttöön on vaikea ja monimutkainen prosessi, ja se vaatii kielenkäytön vakinaistamista omiin tarkoituksiin ja omaan ilmaisuun. (Bakhtin 1981: 293-294.)

Bakhtinille **sana** tarkoittaa kieltä konkreettisuudessa, ja miten se toimii eri funktioiden tasolla, kun sitä käytetään sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Kieltä tarkastellaan sosiaalisten, interpersoonallisten ja vuorovaikutuksellisten funktioiden kautta. Dialogisessa lähestymistavassa tutkitaan näitä funktiota ja samalla sitä, miten kielen staattiset ja dynaamiset aspektit ilmenevät vuorovaikutuksessa. (Lähtenmäki 2002: 188-189.) Lähestymistavan mukaan funktionaalisuus ilmenee siten, että kieli varioi itseään ja sen käyttö määräytyy käyttökontekstin mukaan. (Dufva 2006: 41-44.) Sanat ovat aina myös sosiaalisesti latautuneita, koska niissä kaikuu aiempia sanoja ja lähteitä (Aro 2006: 60). Kieltä ei voi erottaa sosiaalisesta vuorovaikutuksesta, sillä se on erottamaton osa sosiaalista toimintaa ja tiukasti sidoksissa kontekstiin (Lähtenmäki 2002: 186-188). Toisaalta voidaan myös ajatella, että ihmisen toimet ja ajatukset ovat vuorovaikutusta riippumatta siitä, lausutaanko ne ääneen vai ei. (Dufva 2006: 38). Tässä tutkimuksessa sanan käsite kytkeytyy niihin valintoihin, joita kommentoija tekee kirjoittaessaan kommenttiaan. Hän voi tehdä tietoisesti valinnan, kuinka asenteellisesti latautuneita sanoja (vrt. *hälytyssanat*) hän käyttää tai missä muodossa sanat ilmaisee.

Bakhtin ja Volosinov ovat määritelleet myös **lausuman** käsitteen, jota he pitävät kommunikation todellisena yksikkönä. Kun sama lause toistetaan uudestaan eri kontekstissa, se tekee siitä eri lausuman verrattuna alkuperäiseen. Lausuma voi koostua erikokoisista kielen yksiköistä, mutta tullakseen lausumaksi se täytyy suunnata kuulijalle tai lukijalle tietyssä sosiaalisessa kontekstissa. Se on yksilön kannanotto ja mielipide, josta hän on itse vastuussa. (Lähtenmäki 2002: 190-192.) Lausumia voivat olla puhutun kielen yksiköiden lisäksi kirjoitetun kielen yksiköt, kuten kaunokirjalliset tekstit. Vaikka lausumat voivat koostua erilaisista kielen yksiköistä, niitä yhdistää absoluuttinen alku ja loppu sekä loppuunsaatettuus. Lausuman loppua ja alkua voi puheessa määritellä puhujan vaihtuminen, jonka voi havaita etenkin dialogimuotoisessa puheessa. Loppuunsaatettuudella tarkoitetaan, että puhuja kertoo lausumallaan kaiken, mitä sillä hetkellä aiheesta haluaa sanoa. Lausuma edellyttää kuulijalta aktiivista reaktiota ja asennetta, joka tekee siitä aina dialogisen. Lausuma on yksilöllinen kielellinen teko, jolla mää-

ritellään puhujan suhde eri diskurssimaailmoihin. Niillä ilmaistaan samalla suhtautumista aikaisempiin lausumiin. (Lähteenmäki 2002: 191-193.) Lausumat ovat siis **intertekstuaalisia**, koska ne ovat aina sidoksissa toisiin lausumiin sekä aiempiin diskursseihin (Lähteenmäki 2002: 192; Aro 2006: 58). Tarkastelen intertekstuaalisuutta ja moniäänisyyttä tarkemmin alaluvussa 2.1.2. Tässä tutkimuksessa yksi Facebook-ketjuun kirjoitettu kommentti nähdään yhtenä lausumanä, koska se on yhden kommentoijan loppuunsaatettu kirjallinen yksikkö.

2.1.1 Bahtinin äänijaottelu

Dialogiselle lähestymistavalle kolmas keskeinen käsite sanan ja lausuman joukossa on **äänen** käsite, joka on tämän tutkimuksen keskeisin termi. Bahtinin (1981) äänijaottelu koostuu kolmesta eri äänestä: autoritaariset (*authoritative*), sisäisesti vakuuttavat (*internally persuasive*) sekä irrelevantit (*irrelevant*) äänet. Jaottelu on syntynyt haltuunoton prosessin kautta, jossa oma näkökulma kehittyy haltuun ottamalla tai hylkäämällä muiden sanoja ja ääniä. Ääniä voidaan tutkia sisällölliseltä tai teoreettiselta kannalta. Tarkastelun alla voi olla esimerkiksi se, millaisilla keinoilla ihmiset esittävät asiansa ja miten moniäänisyys näkyy kielellisissä valinnoissa. Yhdestä äänestä voi kuulla esimerkiksi sen, kuka puhuu, kenelle puhe on suunnattu, miten puhuja suhtautuu käsiteltävään asiaan, miten olettaa kuulijan suhtautuvan siihen sekä mikä on kulloinenkin konteksti. Äänen käsite on dialogiselle analyysille olennainen, koska siinä heijastuvat muutkin lähestymistavalle keskeiset käsitteet: dialogisuus, heteroglossia, puheenlajit ja haltuunotto. Myös **käsitykset** siirtyvät ajatteluun ja puheeseen samalla tavalla kuin äänet: kokemukset ja vuorovaikutustilanteet synnyttävät ajatuksia ja niiden kautta käsityksiä. (Aro 2006: 60-66.)

Bahtinin lähestymistavan kolmesta äänestä **autoritaariset äänet** ovat jonkin auktoriteetin, kuten poliitikon, tunnistetun tiedekäsityksen tai vaikkapa opettajan, lausumia. Auktoriteetin lausumia ei voida representoida, vaan niitä vain toistetaan ja välitetään eteenpäin. Autoritaarinen ääni näkyy kirjallisuudessa ”kuolleen” lainauksena, koska siitä puuttuu taiteilijan oma ääni ja konteksti. (Bahtin 1981: 344.) Se ei sulaudu muiden ilmaisujen joukkoon, vaan se vaatii jonkinlaista merkkiä lainauksesta: ääni voi pysyä tarkasti erotettuna ja rajattuna tai se ei vain sovi puhujan suuhun sellaisenaan. Autoritaarinen ääni vaatii lähes ehdotonta uskollisuutta, jotta sen merkitys säilyy. Se otetaan siis vastaan täysin sellaisenaan tai se hylätään kokonaan: ääni on sulautunut sen auktoriteettiin, kuten poliittiseen valtaan, instituutioon tai tiettyyn henkilöön. Autoritaarista ääntä ei pystytä hajottamaan, eikä valitsemaan vain osaa siitä. Se, missä määrin

sana tai ääni voidaan yhdistää auktoriteettiin, tunnistimme auktoriteetin tai emme, riippuu tietystä yksilöllisyydestä ja etäisyydestä ääneen. (Bakhtin 1981: 342-344.)

Autoritaarisia ääniä voi havaita myös arjessamme esimerkiksi kansanuskomuksissa. Vieraan äänen kuuleminen arjen aineistoissa ei vaadi lähdeviitettä, vaan se voi kuulua myös ilman sitä. Tällaisia ovat esimerkiksi sosiokulttuurisessa yhteisössä hyväksytyksi totuudeksi luokiteltuja ”totuuksia”, kuten *suomen kielen vaikeus*. (Aro 2009: 62, 68.) Esimerkiksi usein toistetut stereotypiat kuuluvat tällaisiin kulttuurisiin totuuksiin eli autoritaarisin ääniin (Virtanen 2017: 33). Usein mielipiteitä ei edes yritetä kertoa omina, vaan niitä perustellaan yleisenä tietona. Sanat voivat myös ikään kuin vastustaa puhujan haltuunottoa, jolloin ne eivät edes kuulosta puhujan omilta, vaikka puhuja yrittäisi ilmaista ne ominaan. (Aro 2009: 68.)

Kun toisen ideologia on tiedostettu, ja se osataan kertoa omin sanoin, kyseessä on **sisäisesti vakuuttava ääni**. Kun toisen ideologinen ääni vakuuttaa sisäisesti, täysin uusia mahdollisuuksia aukeaa. Omaa ideologiaa voi kehittää keskustelujen kautta, ja lopulta oma ajatus muoutuu hitaasti omien ja toisten ajatusten erottamisen prosessin kautta. Kun ajatukset alkavat toimia itsenäisesti, autoritaarinen ääni erotetaan sisäisesti vakuuttavasta hylkäämällä diskursseja, jotka eivät kosketa puhujaa. Tätä kautta ideologioita voidaan jakaa omin sanoin. Yleensä sisäisesti vakuuttava ääni on puoliksi omaa ja puoliksi lainattua. Lopulta ääni voi kehittää omia itsenäisiä sanojaan, jotka eivät pysy enää staattisessa tilassa. Ääni voi siis muuttua vähitellen kokonaan omaksi, kun sitä käytetään uusissa konteksteissa uusilla tavoilla. (Bakhtin 1981: 345.)

Äänet voivat olla avoimia, dynaamisia ja dialogisia, ja niitä voidaan käyttää uudelleen eri tilanteissa. Sisäisesti vakuuttavia ääniä voidaan ottaa haltuun, jatkojalostaa ja kehittää eri konteksteissa (Aro 2006: 62). Oma ideologia syntyy taistelusta käytettävissä olevien ideologisten näkökulmien, lähestymistapojen, suuntien ja arvojen välillä. Uudet äänet vaikuttavat ideologioihimme, eikä sisäisesti vakuuttavat äänet ole koskaan staattisia ja pysyviä. Jokainen ääni saa myös vaikutteita kuulijasta: hänen tajunnastaan, taustastaan sekä reaktiostaan. Jos kuulijan vaikutuksen merkitys jätetään huomioimatta, ääni järjestäytyy uudelleen ja samalla alkuperäinen dialogismi tukahtuu. Sen kautta sisäinen ääni voi liikkua uusissa konteksteissa, liittyä uuteen materiaaliin ja asettua uusiin tilanteisiin ja siihen voi sulautua uusia ajatuksia ja merkityksiä. (Bakhtin 1981: 346.)

Vaikka oma ääni olisi siis syntynyt autoritaarisesta äänestä, se alkaa ennemmin tai myöhemmin irtaantua auktoriteetistaan. Prosessi on monimutkainen, koska siihen vaikuttavat monet ulkoiset vaikutukset, jotka yrittävät vaikuttaa yksilön tietoisuuteen. Nämä vaikutukset voivat kyseenalaistaa puhujan käyttämän äänen, asettaa sen uuteen valoon, paljastaa sen heikot

puolet ja näin pyrkiä vaikuttamaan siihen. (Bakhtin 1981: 348.) Toisten käyttämiä ääniä onkin mahdotonta häivyttää kokonaan, vaan äänien ominaisuudet säilyvät omassa puheessa. Sanojen kehittyminen kokonaan omiksi vaatii omien näkemysten ja korostusten istuttamista muiden ääniin, jotta omasta äänestä tulee omien tarkoitusperien mukainen. (Aro 2006: 62-63.) Tietyllä tavalla sisäisesti vakuuttava ääni voidaan yhdistää puhuvan henkilöön eettiseen, filosofiseen ja sosiopoliittiseen imagoon. Kuuntelijat pyrkivät päättämään ja kuvittelemaan, miten puhujan auktoriteetti johtaa tiettyihin tilanteisiin. (Bakhtin 1981: 347.)

Kolmas äänityyppi eli **irrelevantit äännet** sisältävät hylätyt sanat ja asenteet, joilla ei ole yksilöllistä merkitystä, ja jotka eivät kosketa yksilöä (Aro 2006: 63; Bakhtin 1981: 344). Tässä tutkimuksessa irrelevantteja ääniä ei tarkastella, koska ne pysyvät näkymättöminä etenkin kirjoitetussa kielessä. Kommenteissa irrelevanttisuus voi ilmetä siten, että toisen kommenttiin ei reagoida ollenkaan. Tutkimus keskittyy kirjoitettuihin lausumiin, joissa toistuvat omat tai muiden äännet eli sisäisesti vakuuttavat tai autoritaariset äännet. Käsittelen seuraavaksi moniäänisyyttä, johon kuuluu myös intertekstuaaliset viittaukset.

2.1.2 Moniäänisyys ja intertekstuaalisuus

Yksilön puhe voi olla myös **moniäänistä** (*polyphony*). Se näkyy dialogissa oman äänen etsimisenä, kun lausumissa toistuvat muiden äännet. Yksilöllinen tietoisuus ja mielipide syntyvät jossakin itsensä ja muiden välillä. Omien tarkoitusperien ja oman näkökulman tuominen tekee lausumista itselleen sopivampia ja vakuuttavampia. (Bakhtin 1981: 293-294.) Koska kieli on aina ideologisesti kerrostunutta, siitä seuraa ideologisiin ja sosiaalisiin ryhmiin identifioituvien kielten moninaisuus. Puhuja tekee aina valinnan, mihin suuntaan haluaa kullakin lausumalla asemoitua. (Lähteenmäki 2002: 187.) Moniäänisyyteen liittyy myös kielen heteroglossia, koska sen kautta voidaan tarkastella eri tapoja puhua samasta asiasta (Linell 2009: 246). Tutkimuksessa huomioidaan moniäänisyys Bahtinin äänijaottelun rinnalla. On oletettavaa, että kommentteissa käytetään esimerkiksi moniäänisyyteen liittyvää ironiaa ja intertekstuaalisuutta muita kommentoijia kohtaan, koska aihe herättää usein vahvojakin mielipiteitä puolesta ja vastaan.

Äänien haltuunottoon liittyy myös **toimijuus** (*agency*) eli sosiokulttuurinen kyky toimia kielellisesti. Toimijuuteen liittyy halu ja tarkoitus toimia kielellisesti sosiaalisessa ympäristössä. (Ahearn 2001: 112, 130). Kyky toimia kielellisesti tarkoittaa myös kykyä rakentaa merkityksiä ja mahdollisuutta osallistua aloitteellisesti vuorovaikutukseen. Samalla sillä viitataan kykyyn ymmärtää omien ja muiden tekojen seurauksia sekä vastuun ottamiseen omista teois-

taan. (Linell 2016: 40.) Toimijuudella tarkoitetaan tässä tutkimuksessa osallisuutta ja sen osoittamista ja merkitysten rakentamiskykyä kielellisessä toiminnassa. Koska tutkimuksessa tarkastellaan kommentteja sosiaalisessa mediassa, lähtökohtana on ajatus siitä, että kaikki kommentit ovat kirjoittaneet julkaisuun omasta tahdostaan. He ovat kirjoittaneet kommentit myös omalla nimellään ja kasvoillaan, josta voidaan tehdä oletus, että heillä on halu ja tarkoitus ilmaista omia käsityksiään ja näkökulmiaan julkisessa keskustelussa.

Kielen **intertekstuaalinen** (*intertextuality*) luonne ilmenee esimerkiksi ironian kautta, jossa asetutaan vastakkain aiemmin ilmaistun kanssa. Oma ääni toimii siis niin sanottuna vastakkaisena äänenä. Kun lausumassa on läsnä useampi ääni, sitä kutsutaan intratason dialogisuudeksi. (Lähteenmäki 2002: 196-197.) Dialogin kautta äänistä voi tulla omempia ja sisäisesti vakuuttavia. Haltuun ottamisen kautta sanoista voi tehdä kuitenkin omia: muiden lausumia toistuvasti kierrättämällä niistä tulee sisäisesti vakuuttavampia. (Virtanen 2017: 34.) Laajemmin intertekstuaalisuudella tarkoitetaan tekstienvälisyyttä: jokaisessa tekstissä ja lausumassa on kaikuja aiemmista teksteistä ja lausumista. Käytännössä kaikki tekstit voidaan nähdä ilman yksilöllistä tarkoitusta, eli ne ovat intertekstuaalisia (Allen 2000: 1). Mikään teksti ei siis synny tyhjästä, vaan kaikki tekstit asettuvat tiettyyn diskurssikenttään ja kulttuurikontekstiin (Saari luoma 1998: 9). Mihail Bahtin kehitti ajatuksen dialogisuuden lisäksi intertekstuaalisuudesta, vaikka Julia Kristeva keksikin sille määritteen. Bahtinilla oli ajatus intertekstuaalisesta kolmi-vuoroisesta vuorovaikutuksesta, jossa ovat kirjoittava subjekti, vastaanottaja ja kulttuurikon-teksti. Vuorovaikutuksessa dialogia käydään subjektin ja vastaanottajan välillä, mutta samalla vuorovaikutus suuntautuu oman ajan kulttuurikontekstiin. (Makkonen 1991: 18.)

Intertekstuaalisuus voidaan nähdä universaalina ilmiönä, jossa tekstit ovat osa laajempaa diskurssia. Toisaalta sitä voidaan tarkastella siitä näkökulmasta, ovatko viittaukset intentionaalisia lukijan, tekijän tai molempien kannalta. (Parry 1998: 83-84.) Intertekstuaalisuuden tutkimuksen lähtökohtana on kuitenkin lukijan havainnot teksteissä läsnä olevista toisista teksteistä (Makkonen 1991: 16). Toisaalta viittaukset voivat olla myös intentionaalisia eri tavoin riippuen siitä, ovatko ne lukijan, tekijän vai molempien tiedossa, ja onko lukijan tarkoitus tunnistaa viittaukset tekstistä (Parry 1998: 84). Lukijalle asetetaan monenlaisia vaatimuksia, kun hän havaitsee tekstien välisiä suhteita ja viittauksia. Esimerkiksi intentionaalisten lainauksen löytäminen tekstistä vaatii lukijalta kulttuurista valmiutta. (Tammi 1991: 92.) Lausumat voidaan tunnistaa ja ymmärtää vain suhteessa olemassa olevaan diskurssijoukkoon. Tärkeämpää on siis ymmärtää lähteet ja lainat tekstin takana, eikä kirjoittajan omat intentiot viittausten tarkoituksenmukaisuudesta. (Makkonen 1991: 16.)

Dialoginen lähestymistapa ja etenkin **ään**et näkyvät tässä tutkimuksessa teorian lisäksi analyysimetodeissa. Autoritaariset äänet, sisäisesti vakuuttavat äänet ja moniäänisyys ovat osa tutkimuksen teoriataustaa, mutta ne myös vievät analyysia eteenpäin. Ne toimivat apuvälineinä kommenttien yksittäisessä erittelyssä ja analyysissa. Dialogisuus helpottaa myös yksittäisten analyysiyksiköiden asettamista laajempiin kokonaisuuksiin analyysivaiheessa. Tutkimuksessa selvitetään äänien osalta, kenen tai keiden äänillä kommentoijat puhuvat sekä mihin nämä äänet asettuvat Bahtinin jaotteluun. Tutkimuksessa tarkastellaan myös, esiintyykö kommenteissa esimerkiksi moniäänisyydelle tyypillistä ironiaa ja intertekstuaalisuutta, joiden avulla kommentoija voi asettaa itsensä omaa lausumaansa vastaan. Tutkimuksen aineisto koostuu kirjoitetusta tekstistä, jossa on aina intertekstuaalisia piirteitä. Intertekstuaalisuus näkyy todennäköisesti etenkin moniäänisissä kommenteissa, joissa käytetään esimerkiksi ironiaa retorisenä keinona. Kommenttien analyysissa on tärkeää ymmärtää yhteiskunnallinen ja kulttuurinen konteksti julkaisuajankohtana. Viittauksien merkitys tulee kytkeä näihin konteksteihin ja miten aiempi yhteiskunnallinen keskustelu näkyy nykypäivän keskustelussa. Intertekstuaalisuus voi näkyä aineistossa suorina tai epäsuorina viittauksina. Oletettavaa on, että aineistossa esimerkiksi näkyy uskonto, ja kommenteissa voidaan käyttää Raamatun tekstejä perusteluina.

Dialoginen lähestymistapa helpottaa myös kommenttien tulkinnassa. Se asettaa tulkin

nalle tietyt raamit, joka vähentää riskiä ylitulkintaan. On odotettavissa, että suuri osa kommenteista ei ole pelkästään autoritaarinen tai sisäisesti vakuuttava, vaan niissä voi olla merkkejä molemmista. Tutkimuksessa ei olekaan tarkoituksenmukaista lokeroita jokaista yksittäistä kommenttia tiettyyn ääneen, vaan löytää piirteitä autoritarismista ja omaäänisyydestä. Oma ja autoritaarinen ääni voivat näkyä esimerkiksi pitkässä kommentissa lomittain, mikä tekee kommentista toisaalta myös moniäänisen. Myös toimijuuden osoittaminen vaikuttaa siihen, voiko kommentin tulkinta autoritaariseksi vai sisäisesti vakuuttavaksi: puhuuko kommentoija selvästi omalla äänellään käyttämällä esimerkiksi yksikön 1. persoonaa, puhuuko hän *meistä*, vai asettaako hän itsensä toimijuuden ulkopuolelle puhumalla passiivissa tai muilla persoonamuodoilla: *sinä, hän, te, he*. Toimijuus yhdistyy tällaiseen itsensä asettamiseen lausumaa kohtaan ja sillä osoitetaan, kenen äänellä puhutaan.

2.2 Käsitukset

Käsitukset (*beliefs*) voivat tarkoittaa havaintoon, kokemukseen tai ajatteluun perustuvaa mielikuvaa tai ajatusta, ajattelutapaa, näkemystä, mielipidettä, asennetta tai vakaumusta. Käsitukset

siä ovat esimerkiksi uskonnolliset käsitykset, omat mielipiteet sekä moraalikäsitys. (Kielitoimiston sanakirja: Käsitys.) Käsitukset voivat olla pelkkiä oletuksia, mutta toisaalta niiden taustalla voi olla esimerkiksi jokin tiedekäsitys tai muu faktapohja. Tässä tutkimuksessa selvitetään, millaisia käsityksiä kommentoijat toistavat Pride-liikkeestä ja sen kautta sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöistä, mutta myös sitä, millaisia käsityksiä kommentoijat ilmaisevat Finnairista Pride-yhteistyön jälkeen. Ne voivat olla esimerkiksi virheellisiä uskomuksia jostain, tai niiden taustalla voi olla autoritaarisia vaikuttajia: julkisuuden henkilöitä, tiedesuuntauksia tai toistettuja stereotyyppioita ja yleisesti hyväksytyjä totuuksia.

Käsitukset sisältävät ison osan siitä, mitä ihmiset tietävät maailmasta. Ihmisillä on käsityksiä esimerkiksi tavaroista ja esineistä, kulttuureista, laeista ja muista ihmisistä. Käsitukset ovat yleensä kuitenkin alustavia ja muuttuvia – ne voivat liittyä esimerkiksi uskemukseen huomisesta säästä ja muuttua uuden säätiedotuksen tullessa. (Nilsson 2014: 1, 3.) Ne ovat usein yksilöllisiä, ja niissä ei läheskään aina ole taustalla tieteellistä pohjaa tai muuta tietoa. Joskus käsityksistä ajatellaan, että ne ovat tietoisuutta ala-arvoisempia, koska ne pohjautuvat ennemmin oletuksiin kuin tieteelliseen faktaan. Käsitukset kertovat siis sen, mitä ihmiset pitävät totena: eivät välttämättä sitä, mikä oikeasti on totta. (Aro 2009: 14.)

Käsitukseen vaikuttaa aina myös muut kielenkäyttäjät ja ympäristö. Niiden syntyminen ja jakaminen vaativat vuorovaikutusta, eivätkä käsitukset tule valmiina. Ne syntyvät vuorovaikutustilanteissa kielen kautta, mutta niissä kaikuviin muiden äänien täytyy olla jotenkin yksilölle merkityksellisiä, jotta niitä välitetään eteenpäin. (Virtanen 2011: 156-158.) Ennen kuin tietty käsitys omaksutaan omaksi, sitä analysoidaan ja mahdollisesti muokataan omien kokemusten, näkemysten ja mielipiteiden kautta. Käsitukset toisaalta ohjaavat ja toisaalta auttavat ihmisten jokapäiväistä elämää: niiden avulla tehdään oletuksia ja valintoja esimerkiksi työelämässä ja opinnoissa. (Nilsson 2014: 7, 12.)

Bahtinin äänien jaottelu kytkeytyy myös käsitukseen. Käsitukset ovat vaivattomampia ilmaista ominaan, mitä paremmin ne on omaksuttu ja niihin yhdistetty muita ääniä. Yksilöllä on samalla mahdollisuus valita ja vastuu siitä, millaisia käsityksiä hän toistaa. Käsitukset ja oma ääni mukautuvat sitä mukaan, kun yksilö käy keskustelua muiden kanssa. Näiden keskustelujen pohjalta yksilö tekee valintoja, mitä muiden toistamia ääniä käyttää jatkossa omien käsitystensä tukena. Yksilön tietoisuus on siis tulosta vuorovaikutuksesta muiden kanssa, johon yhdistyy yksilön oma näkökulma ja asemoituminen käsiteltävään aiheeseen. (Aro 2009: 51.)

Jaettuihin ääniin ja käsitukseen voidaan yhdistää omia kokemuksia, jolloin käsityksistä tulee aiempaa omaäänisempiä. Esimerkiksi suosittujen stereotyyppien toistaminen ilmenee yleensä tästä huolimatta, eikä muiden jo toistamia ääniä voi kokonaan peittää. Autoritaariset

äännet ohjaavat siis myös käsityksiämme. Ne ovat myös dynaamisia: ne muuttuvat jatkuvasti, kun niihin sekoittuu uutta tietoa ja uusia kokemuksia. Kun muiden ääniä hyväksytään omaan käyttöön, käsityksistä tulee yhä enemmän itsesäädelyjä. Samaan aikaan käsitysten esittäminen ja niihin asemoituminen riippuu siitä, mihin puhuja asettaa itsensä suhteessa käsiteltävään aiheeseen. (Aro 2009: 52.) Puhuuko yksilö itsestään käsitysten luoja eli ovatko lausumat sisäisesti vakuuttavia, vai asettaako hän itsensä toiminnan ulkopuolelle?

Käsityksiä on tutkittu paljon, mutta dialogiseen lähestymistapaan kytkeytyvä tutkimus liittyy pitkälti kielenoppimiseen. Suomessa dialogisen lähestymistavan avulla on tutkittu käsityksiä filippiiniläisten sairaanhoitajien ammatillisesta kielitaidosta ja sen riittävydestä hoivatyössä (Virtanen 2010) sekä peruskoulun lasten käsityksiä englannin kielen oppimisesta (Aro 2009). Tutkimukset liittyvät siis kielenoppimiseen ja kielitaitoon. Virtanen tutki käsityksiä, jotka esiintyivät sanomalehdissä, verkkokeskusteluissa ja suomi toisena kielenä -opettajan haastattelussa. Tutkimuksessa ilmeni, että kielitaito nähdään usein dikotomisena: sitä joko on tai ei ole. Aineistossa esiin nousivat myös autoritaariset äännet. Yhteiskunnallisten vaikuttajien tai poliitikkojen ääniä toistettiin niin sanomalehdissä kuin verkkokeskusteluissakin. Aineistotyyppit kävivät myös dialogia keskenään: esimerkiksi yksilöiden kielikäsitkset olivat selvästi yhteydessä sanomalehdissä esillä oleviin asioihin. (Virtanen 2010: 5-10, 111-113, 120.) Virtanen on hyödyntänyt dialogista lähestymistapaa myös väitöskirjassaan (2017), jossa hän tarkasteli kansainvälisten opiskelijoiden ammatillisen suomen kielen ja toimijuuden kehittymistä. Tutkimuksen tavoitteena oli tarjota välineitä kielitaidon, toimijuuden ja työllistymismahdollisuuksien tukemiseen. Tutkimuksissaan Virtanen käyttää metodina Mari Aron (2009) kehittämää dialogista käsitysanalyysia, jossa hyödynnetään Bahtinin kolmen äänen teoriaa. Väitöskirjassaan hän käyttää metodia ensimmäisen kerran kirjoitetun tekstin analyysiin.

Mari Aro tutki väitöskirjassaan (2009) peruskoulun lasten käsityksiä englannin kielen oppimisesta. Hän käytti viitekehystenään Bahtinin dialogista lähestymistapaa sekä Vygotskin sosiokulttuurista teoriaa. Tärkeimmät analyysiyksiköt olivat Bahtinin äänen käsite sekä Wertschin toimijuuden käsite. Väitöskirjassaan Aro tarkasteli sitä, kenen tai keiden äänillä lapset jakavat käsityksiään haastatteluissa. Yleistä oli esimerkiksi vanhempien tai opettajien käsitysten toistaminen suoraan tai välillisesti. (Aro 2009: 13, 154.) Tässä tutkimuksessa käytetään Aron kehittämää dialogista käsitysanalyysia ja kirjoitetun kielen yksiköitä tarkastellaan samasta näkökulmasta: kenen tai keiden ääntä kommentoissa toistetaan, ja mitä käsityksiä niillä tuodaan ilmi. Aron ja Virtasen tutkimuksissa käytetään samaa teoriapohjaa ja analyysimetodia kuin tässä tutkimuksessa. Molemmissa tutkimuksissa tarkasteltiin käsityksiä ja ääniä käsitysten taustalla. Virtasen aineistossa autoritaariset äännet olivat vahvasti toistettuja ja monipuolisia, kun

taas Aron tutkimuksessa autoritaarisuus esiintyi etenkin vanhempien tai opettajien käsitysten toistamisena. Tuloksiin vaikuttaa todennäköisesti aineiston lähde ja keruutapa. Omassa tutkimuksessani lähde on sosiaalinen media, joten oletettavasti käsitykset ja autoritaariset äänet ovat lähempänä Virtasen tutkimusta, jossa autoritaarisuus esiintyy monipuolisempänä yhteiskunnallisena ilmiönä.

Suomessa on tutkittu käsityksiä seksuaalivähemmistöistä eri tieteen aloilla. Jari Malinen on tutkinut erityispedagogiikan maisterintutkielmassaan (2005) yhdeksäsluokkalaisten käsityksiä seksuaalivähemmistöistä. Hän on tarkastellut käsityksiä leimaamisteorian, funktionaalisen asenneteorian sekä sosiaalisen identiteetin teorian kautta (Malinen 2005: 11). Leimaaminen yhdistetään ihmisten kategorisointiin ja nimenomaan kielteisiin käsityksiin. Leimaamiseen kuuluu olennaisesti stereotyyppinen luokittelu, jossa toistetaan stereotyyppisiä asenteita, uskomuksia ja odotuksia. (Moberg 1979: 15-17. Sosiaalisen identiteetin teoria liittyy myös stereotyyppioihin ja ennakkoluuloihin. Siihen kuuluu myös erotteleva kategorisointi enemmistöihin ja vähemmistöihin, joka tuottaa muun muassa homofobiaa. Tutkimuksen mukaan asenteet eri vähemmistöryhmiä kohtaan olivat yleisesti ottaen myönteisiä. Negatiivisuus ilmeni esimerkiksi homoseksuaalisuuden yhdistämisellä *naismaisuuteen* tai *pedofiliaan*. (Malinen 2005: 17-18, 54, 65.) On kiinnostavaa selvittää, toistuvatko samat käsitykset tämän tutkimuksen aineistossa.

Käsityksiä homoseksuaaleja kohtaan on tarkasteltu queer-teorian näkökulmasta myös historian kautta. Tutkimuksen (2002) mukaan 1900-luvun puolivälissä skandaalilehdissä toistettiin runsaasti stereotyyppisiä käsityksiä homoseksuaaleista. Homoseksuaalisuuteen liittyviä uutisia yhdistettiin esimerkiksi poikien seksuaaliseen hyväksikäyttöön, ja se nähtiin usein *sairautena* ja *saastuttavana*. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaisia käsityksiä homoseksuaalisuudesta on luotu sotienjälkeisessä Suomessa, ja samalla ymmärtää aiheen arkuutta nykypäivänäkin. Juvosen mukaan samoja käsityksiä toistetaan edelleen, vaikka samalla lainsäädäntö ja käsitykset muuttuvat positiivisemmiksi. Onkin yksilön vastuulla, millaisia näkemyksiä ja käsityksiä hän haluaa kierrättää. (Juvonen 2002: 85-87, 290.) Juvosen esittämien johtopäätösten perusteella on oletettavaa, että samoja käsityksiä toistetaan edelleen. Koska hänen teoksensa on kirjoitettu lähes 20 vuotta sitten, on tärkeää selvittää, toistetaanko samoja käsityksiä 1950-luvulta yhä edelleen.

Suhtautumista homoseksuaaleihin on tutkittu kansainvälisesti muun muassa asenteiden kautta. Termeinä asenteet (*attitudes*) ja käsitykset (*beliefs*) ovat lähellä toisiaan etenkin englanninkielisessä tutkimuksessa. Asenteet nähdään useamman käsityksen summana, jotka kiteytyvät tietyn kokonaisuuden ympärille (Vicario, Liddle, Luzzo 2005: 149). Vicarion ym. regressioanalyysissä tarkasteltiin asenteita homoseksuaaleja kohtaan eri uskontokuntien jäsenten

osalta. Yksi vahvimista negatiivisista asenteista homoseksuaaleja kohtaan liittyi uskonnolliseen käsitykseen *pelastumisesta*. Negatiivisia asenteita esittäneet tutkittavat kävivät yleensä muita säännöllisemmin uskonnollisissa tapahtumissa, ja myös konservatiiviset arvot tuottivat negatiivisia asenteita. Toisaalta osa tutkittavista kokivat *pelastumisen* tärkeimmäksi arvokseen, mutta osoittivat positiivisia asenteita homoseksuaaleja kohtaan. Suurin osa osallistujista oli kristittyjä, ja arvojen sitä kautta asenteiden voi olettaa nousevan Raamatun teksteistä ja opeista. Tutkimuksen perusteella yksilön arvot korreloivat heidän tuottamiensa asenteiden kanssa. Arvot ovat itsessään hankalia muuttaa, eli myös asenteiden muuttaminen on vaikeaa. (Vicario ym. 2005: 153-156.) Tämäkin tutkimus esittää yhteyden negatiivisen suhtautumisen ja uskonnollisuuden välillä. Koska Suomessa kristinusko on selvä enemmistöuskonto, voidaan olettaa, että uskonnollisuus ilmenee jollain tavalla myös tämän tutkimuksen aineistossa. Käsityksiä esittäessä niitä usein myös perustellaan, ja nämä perustelut näkyvät etenkin aineistosta nousevista teemoista.

Mielipiteitä homoseksuaaleja kohtaan on tutkittu myös sukupuolten kautta, eli miten sukupuoli vaikuttaa käsityksiin. Tutkimuksessa (Herek 2002) tarkasteltiin muun muassa stereotyyppisiä käsityksiä lesboja ja homomiehiä kohtaan. Myös Herekin tutkimuksen mukaan homoseksuaalisuus yhdistetään usein *pedofiliaan, sairauteen ja syntisyyteen*. Homomiehet yhdistettiin lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön ja mielenterveydelliseen sairauteen todennäköisemmin kuin lesbot. Tutkimustulosten perusteella naiset suhtautuvat homoseksuaaleihin miehiä myönteisemmin ja toistavat stereotyyppioita harvemmin. (Herek 2002: 45-46, 51-52, 58.) Vaikka en tässä tutkimuksessa tarkastele käsitysten eroja sukupuolien välillä, on tärkeää selvittää mahdollista toisteisuutta muiden tutkimusten välillä liittyen esitettyihin käsityksiin. Tutkimukseni tarkastelen myös sitä, miten yhteistyö seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia ajavaan liikkeeseen vaikuttaa käsityksiin yhteistyöyrityksestä, eli miten käsityksiä heijastetaan yritystä kohtaan, joka toistaa positiivisia asenteita vähemmistöjä kohtaan.

2.3 Sukupuolentutkimus ja queer-tutkimus

Sukupuolentutkimus ja queer-tutkimus kytkeytyvät tähän tutkimukseen, koska käsiteltävät kommentit ovat kirjoitettu Pride-yhteistyötä käsittelevään Facebook-päivitykseen. Pride-liike on kehitetty ja mielletään seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen arvoja puoltavaksi liikkeeksi. Pride-tapahtuma on vuosittainen mielenilmaus, jossa toisaalta juhlistetaan erilaisuutta ja toi-

saalta osoitetaan mieltä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen epätasa-arvoiselle asemalle ympäri maailmaa. Tutkimuksessa on tarkoituksena selvittää, millaisia käsityksiä kommentoissa ilmenee liittyen Prideen ja sen kautta sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin.

Sukupuolentutkimus lähti liikkeelle naistutkimus-nimellä, jota on harjoitettu suomalaisissa yliopistoissa vuosikymmenten ajan. *Naistutkimus*-käsite ei ole vielä poistunut, mutta sen rinnalla on alettu puhua sukupuolentutkimuksesta. Uudempi käsite antaa tilaa kaikenlaisten sukupuolien tutkimukselle, eli se käsittää myös mies- ja naiskategorioihin asettumattomat sukupuolet. Sukupuolta voidaan tarkastella useista näkökulmista: biologisesti, anatomisesti, ruumiillisesti, sosiaalisesti, yhteiskunnallisesti, symbolisesti tai kulttuurisesti. Tästä huolimatta sukupuolelle on toistaiseksi vain yksi sana suomen kielessä. (Juvonen, Rossi & Saresma 2017: 9-12.) Nykypäivän sukupuolentutkimus ymmärtää sukupuolen ja seksuaalisuuden historiallisuuden laajasti. Sukupuolentutkimukseen liittyy olennaisesti muuttuvat merkitysprosessit: seksuaalisuuteen ja sukupuoleen liittyvät käsitykset ja arvottamiset riippuvat ajasta ja paikasta. Yleistynyt tapa sukupuolten käsittämiseen on vastakkainasettelu sukupuolten välillä. (Rossi 2017: 23.)

Sukupuolentutkimus on laaja ja monipuolinen tieteen ala, ja tutkimusta tehdään eri aloilla. Yhteistä tutkimukselle on se, että sukupuolen käsitettä tarkastellaan kriittisesti valtarakenteiden ja hierarkioiden kautta, jotka laittavat ihmiset eriarvoiseen asemaan. (Harjunen 2019.) Sukupuoli ja seksuaalisuus ovat olleet pitkään keskustelunaiheina arjessa ja politiikassa. Julkisuudessa on esiintynyt huolipuhetta esimerkiksi siitä, onko lapsen sukupuoli-identiteetin kehitys vaarassa, jos häneltä puuttuu ”miehen malli”. *American Psychological Association* totesi kuitenkin jo vuonna 2004 tämän huolen olevan turha, sillä sukupuoli-identiteetti muodostuu itsesosialisaation kautta. Lapsi voi siis napata mieleisensä mallit myös muualta kuin omasta perheestään, ja toisaalta myös vastustaa normatiivisia malleja. Nykyään sukupuolentutkimuksen kentällä sukupuoli käsitetään normatiivisena kulttuurin tuotteena. Sukupuolistereotyyppioita jaetaan kulttuurisesti, ja sukupuoliroolien mukaisesta käyttäytymisestä palkitaan. Stereotyyppiat ruokkivat myös itseään ja ne luovat sukupuolia luonnehtivia stereotyyppioita. Sukupuoliroolit ovat läsnä kaikkialla yhteiskunnassa, jonka takia ne ovat pysyviä ja ne omaksutaan jo varhain. Sukupuolella onkin pitkälti kyse suoriutumuksesta ja soveltuvuudesta määriteltäviin kriteereihin. (Juvonen 2016: 42-45.)

Gayle Rubin (1975) on tarkastellut sukupuolta jakamalla sen biologiseen (sex) ja sosiaaliseen (gender) osaan, joista muodostuu yhdessä sukupuolijärjestelmä (sex/gender system) (Juvonen 2016: 48). Sex-gender-jaottelu kytkeytyy pitkälti tasa-arvopolitiikkaan ja se ottaa mukaan sukupuolen kulttuurisidonnaisuuden ja historiallisuuden (Rossi 2017: 27). Judith Butler

(1990) haastoi Rubinin näkemystä siltä osin, että hän tarkastelee myös biologista sukupuolta performatiivisena toistotekona eli sosiaalisesti tuotettuna. Butlerin mukaan myös biologinen sukupuoli ja luonto on muotoutunut historiallisten ajatustapojen, puhemuotojen ja käytäntöjen kautta. Sukupuolijärjestelmää voi siis tarkastella kauttaaltaan materialisoituneena kokonaisuutena, jossa käytetyt diskurssit ovat historiallisia, vallan lävistämiä, normatiivisia ja pakottavia. Länsimaissa ja näin ollen myös Suomessa sukupuolet mielletään normatiivisen heteromatriisin mukaisiksi, koska normeja toistetaan ja ylläpidetään jatkuvasti. (Juvonen 2016: 50-51.)

Sukupuoleen kohdistuvat kulttuuriset normit vaikuttavat ihmisten kielenkäyttöön, ja sen kautta pinnalla oleviin asenteisiin ja käsityksiin sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöistä. Trans- ja homofobiset mielipiteet ja niiden ilmaiseminen voivat edustaa vain pienen joukon ajattelua, mutta ne kantautuvat ilmoille jatkuvasti. *Heteronormatiivisuus*-käsite on kehitetty kuvaamaan, kuinka heteroseksuaalisuus on institutionalisoitu oletusarvoiseksi ja tavoiteltavaksi malliksi. Aiemmin on käytetty esimerkiksi käsitettä pakkoheteroseksuaalisuus. (Rossi 2015: 11, 15-16.) Heteronormatiivisessa maailmassa nähdään vain kahdenlaisia ihmisiä: naisia ja miehiä. Käsite sisältää myös oletuksen tai toiveen heteroseksuaalisuudesta. (Mustola & Pakkanen 2007: 13.) Eeva Raevaara (2005) on tutkinut sukupuolen representaatiota ja edustamisen politiikkaa, jossa tärkeitä teemoja ovat esimerkiksi intressien ja mielipiteiden sekä identiteetin edustaminen. Eduksellisuuden politiikkaa toteuttavat muun muassa puolestapuhujat tai seksuaalista tasa-arvoa ajavat aktivistit. Rossin (2015) mukaan sukupuoli antaa yhteiskunnallisen merkityksen, arvon ja aseman yksilölle, mikä tekee sukupuolen representaatiosta poliittista. (Rossi 2015: 75-76, 82.)

Mielipiteen ilmaiseminen oman kokemuksen kautta on ongelmallista, mutta yleistä, kun halutaan vaikuttaa kuulijaan esimerkiksi netin keskustelupalstoilla. Erityisesti sukupuoleen liittyvät asiat nostavat herkästi esiin niin sanottuja mutu-kommentteja, ja kommentoijat saattavat pitää itseään asiantuntijana sukupuolikysymyksissä. Omaan kokemukseen vetoaminen asettaa yksilöllisen kokemuksen kiistämättömäksi totuudeksi, ja samalla se yhdenmukaistaa maailman kuvausta ja havainnointia. Kokemukseen nojaamisella voi ajautua väheksymään, hiljentämään tai jopa kieltämään poikkeavia kokemuksia. Se voidaan määritellä henkilökohtaisiksi elämäntapahtumiksi tai tunteiksi sekä arkisiksi tapahtumiksi ja niiden tulkinnoiksi. Ne eivät kuitenkaan koskaan ole täysin pysyviä tai edes henkilökohtaisia, koska ne muuttuvat jatkuvasti omien tulkintojemme, toisten ihmisten ja ympäröivän maailman kautta. Niissä on siis paljon samaa kuin käsityksissä, ja ne vaikuttavat vastavuoroisesti toisiinsa. Kokemusta tulee tarkastella ennemmin

prosessina kuin staattisena ja lopullisena tuloksena. (Saresma 2017a: 59-62.) Tässä tutkimuksessa kokemuksiin viittaaminen ja niiden kautta mielipiteen esittäminen vahvistaa toimijuutta ja osoittaa omaäänisyyttä, vaikka niihin voidaan liittää myös stereotypioita.

Ennen 1800-lukua ihmiset eivät määritelleet itseään homoseksuaaliksi tai heteroseksuaaliksi, vaan itse käsitteet kuvaamaan näitä seksuaalisuuksia kehitettiin melko myöhään. Homoseksuaalisuuden voi ajatella olevan siis historiallista tulosta: institutionaalista ja poliittis-sosiaalista. (Tripodi 2014: 63.) Analyysissa käsitellään seksuaalisuuteen liittyviä stereotypioita ja homofobiaa, jotka liittyvät lingvistiseen queer-teoriaan (Motschenbacher & Stegu 2013: 523) ja heteronormatiivisuuteen. **Queer**-teoria ja -käsite tulivat tutkimuskentälle 1990-luvun alussa (Hekanaho 2017: 144). Teorian tavoitteena on tunnistaa seksuaalisuuteen liittyviä valta-asetelmia ja ymmärtää eri seksuaalisuuksia. Se on siis lähestymistapa, jota ajaa kriittinen suhtautuminen heteronormatiivisuuteen. (Motschenbacher & Stegu 2013 520.) Vaikka queerille ei ole täysin vakiintunutta vastinetta suomen kielessä, on vakiintumista lähimpänä *pervon* käsite (Hekanaho 2017: 144). Käsite on sekin historiallinen: homoseksuaalista aktia pidettiin 1700-luvun lopulta pitkälle 1900-luvulle perversiona. Vielä 1900-luvulla queer-käsitettä käytettiin loukkauksena homoseksuaaleille. Nykyisellään queer pitää sisällään gayt, lesbot ja kaikki muut aikanaan perversseinä pidetyt seksuaalisubjektit kuten transsukupuoliset. (Tripodi 2014: 63, 68-69.)

Queer-kulttuurin tarkoituksena on korostaa, että eri seksuaalisuudet ovat normaaleja, ja kahtiajako hetero- ja homoseksuaaleihin kyseenalaista. Se tavoittelee uudenlaista ajattelutapaa seksuaali-identiteettiin, jossa myös esimerkiksi homoseksuaalien yhteisön sisäiset erot huomioidaan ja tunnistetaan. (Tripodi 2014: 68-69.) Queer-tutkimuksissa tutkijat tarkastelevat esimerkiksi poliittista edustavuuden muovautumista lesbo- ja homoyhteisöissä. Nykyään queer-tutkimuksella tarkoitetaan erityisesti otetta, jolla analysoidaan sitä, miten *poikkeavuuden* tai *normaaliuden* käsitteet rakentuvat ja miten niitä käytetään eri keskusteluissa. Teoriassa tarkastellaan esimerkiksi sitä, miten homo-käsitettä käytetään kulttuurisesti ja yhteiskunnallisesti eri aikoina ja eri keskusteluissa. (Hekanaho 2017: 147-149.) Lingvistinen lähestymistapa queer-tutkimuksessa tarkastelee juuri erilaisia leimoja, joita ihmisille asetetaan seksuaalisuuden suhteen: heteroseksuaali (*heterosexual*), homoseksuaali (*gay*), lesbo (*lesbian*) tai biseksuaali (*bisexual*). Myös sukupuolittavan kielen käyttö on osa sukupuoli-identiteettien rakentumista. (Motschenbacher & Stegu 2013: 525.)

Queer-tutkimus on siis monitieteellinen ja monipuolinen tutkimusala. Sivusin queer-tutkimusta ja sen kytkeytymistä käsityksiin edellisessä luvussa 2.2. Suomessa pitkän linjan queer-tutkimusta ovat tehneet esimerkiksi Tuula Juvonen, Jan Löfström ja Leena-Maija Rossi. Rossi

on tarkastellut esimerkiksi mainontaa ja representaatiota queer-teorian näkökulmasta, Juvonen taas heteronormatiivisuuden ja homoseksuaalisuuden esiintymistä *Helsingin Sanomissa*. Suomalainen queer-tutkimus on ollut pinnalla noin 15 vuotta, ja tutkimusta on tehty monitieteellisesti niin sosiologian, nykykulttuurin kuin psykologian näkökulmista. (Karkulehto 2017: 161, 163.) Sosiaalipsykologian kannalta queer-tutkimusta on tehty tarkastelemalla televisio-ohjelmassa esiintyneitä diskursseja. Julia Katilan tutkimuksessa (2011) tarkasteltiin Ylen vuosien 1996 ja 2010 *Homoillat*-ohjelmia, ja niiden esittämiä diskursseja seksuaalisuudesta, sukupuolesta ja perheestä. Aineistosta nousseet diskurssit liittyivät esimerkiksi poikkeavuuteen, lapsien etuun ja uskontoon. Homovastaisuutta perusteltiin esimerkiksi Raamatun opeilla, mikä on ollut suosittu perustelu myös muissa tutkimuksissa. (Katila 2011: 152, 158.)

Tutkimusta on tehty myös kielitieteen alalla verkkokeskusteluaineistoista. Jantusen (2018) digitaalisten diskurssien analyysin perusteella *homo*-sanaan yhdistetään useimmin esimerkiksi kirosanoja (*vitun, vittu*) ja uskontoon liittyvää sanastoa (*kirkko, jumalan, raamatun, ateisti*). Verkkokeskusteluissa uskontotematikka esiintyy niin kielteisesti, neutraalisti kuin myönteisestikin. Keskusteluissa toiseksi suurin diskurssi liittyi väkivaltaan ja vihapuheeseen, joka ilmeni esimerkiksi voimasanojen käytössä. (Jantunen 2018: 8-9, 11.) Jantusen aineisto on kerätty tämän tutkimuksen lailla sosiaalisen median keskustelusta. Jantusen ja Katilan tutkimusten diskurssit ovat osittain samoja, ja niiden perusteella voi tehdä hypoteesin, että tutkimuksissa esiintyneitä diskursseja löytyy myös tämän tutkimuksen aineistosta. Esimerkiksi molemmissa ja kansainvälisessäkin vahvasti esiintynyt uskontotematikka on todennäköinen myös tässä tutkimuksessa, sillä vuonna 2019 Suomen evankelisluterilainen kirkko osallistui myös Helsinki Prideen yhteistyökumppanina. Kirkon osallistuminen todennäköisesti kannusti vielä aiempaa yleisemmin konservatiivisia kristittyjä osallistumaan keskusteluun. On kuitenkin huomioitava, että Jantusen ja Katilan tutkimusten kommentit on kirjoitettu anonyymisti, kun Facebookissa kirjoitetaan omalla nimellä kuvan kera. Tämä voi näkyä kommenttien lieventämisenä, eli aivan yhtä kärjistettyjä näkemyksiä ei välttämättä esitetä.

2.4 Sosiaalinen media ja Facebook tutkimuksen lähteenä

Tässä tutkimuksessa tarkastelussa ovat Facebookin tilapäivityksiin tulleet kommentit ja niiden synnyttämä dialogi. Facebookissa kommentoidaan pääosin omalla nimellä ja kasvoillaan, eli kommentit eivät ole alun perin anonyymeja. Julkiselle seinälle kommentointi vaatiikin yleensä sen, että keskustelun aihe on yksilölle tarpeeksi merkityksellinen, jotta siihen halutaan kommentoida. Tässä tutkimuksessa keskustelunaihe on edelleen melko arka, ja ihmisillä on siitä

vahvoja mielipiteitä. Voidaan siis olettaa, että aihe on kommentoijille tärkeä, kun siitä halutaan esittää näkemyksiä yrityksen julkisella sivulla. Nykyään Facebookin kommenttiketjuissa pystytään vastaamaan suoraan aikaisemman keskustelijan kommenttiin, mikä tekee keskustelusta lähtökohtaisesti aiempaa dialogisempaa. Kommentit eivät usein ole vain irrallisia lisäyksiä yleiseen keskusteluun, vaan ne on kohdistettu suoraan toiselle kommentoijalle, ja keskustelu voi jatkua pitkäänkin yksittäisen kommentin alla. Kahden osallistujan välillä alkanut keskustelu kutsuu usein muitakin kommentoijia esimerkiksi puolustamaan toisia.

Tutkimuksen aineisto on siis kerätty sosiaalisen median palvelu Facebookin kommentteista. Facebook syntyi internetin kehittämisen ja sen sosiaalistamisen tuloksena. Internet ja sosiaalinen media ovat merkittäviä viestinnän ja jakamisen välineitä niin yhteisöille kuin yksilöllekin (Valli & Perkkilä 2015: 116). Internetiä voidaan tarkastella kolmen ulottuvuuden kautta: *välineenä, tilana ja alustana*. Välineenä internet tekee mahdolliseksi ihmisten ja koneiden välisen viestinnän, tilana se viittaa paikallisuuteen ja aikaan sekä alustana se mahdollistaa muiden viestimien sisältöjen jakamisen ja kommentoinnin. Internet on omalta osaltaan mahdollistanut globalisaation, ja toisaalta taas globalisaatio laajentaa internetin mahdollisuuksia. (Suominen 2009: 11-12, 16.) Kun internetin käyttö yleistyi, sen myötä kehittyi erilaisia sosiaalisen median palveluita, kanavia ja alustoja.

Verkon käyttäjiä korostavaa internetin nykykulttuuria kuvattu käsitteellä **sosiaalinen media** (Laaksonen ym. 2013: 13). Sosiaaliseen mediaan kuuluvat internetin palvelut ja sovellukset, joissa käyttäjät kommunikoivat keskenään ja tuottavat sisältöä. Sosiaalisen median käsitettä käytetään laajasti, vaikka sille ei ole tarkkaa ja yksiselitteistä määritelmää. Sosiaalinen media yhdistetään yleensä sosiaalisuuteen, verkottumiseen sekä yhteisöllisyyteen. Tyypillistä sille on myös yhteisöllisyys ja avoimuus, jotka ilmenevät mahdollisuutena jakaa omia tuotoksiaan esimerkiksi kuvien, tekstin ja videon muodossa. (Laitinen ym. 2007: 11-12.) Sosiaalinen media on siis ikään kuin sateenvarjokäsite, jossa yhdistyy teknologia, sosiaalinen vuorovaikutus ja käyttäjien omat sisällöt (Laaksonen ym. 2013: 14). Kanavien käyttäjät luovat, lataavat ja jakavat omia aineistoja ja sisältöjä, julkaisevat profiilin ja ovat yhteydessä muihin käyttäjiin (Valli & Perkkilä 2015: 116).

Sosiaaliseen mediaan kuuluu erityyppisiä palveluita: esimerkiksi sosiaalisia verkostotyöpalveluita (*Facebook*), sisällöntuotantoon ja jakamiseen keskittyviä palveluita (*Youtube*) sekä yhteisöllisiä sisällöntuotantopalveluita (*Wikipedia*) (Laitinen & Rissanen 2007: 41). Facebookista verkostopalvelun tekee yhteisöllisyys: siellä voi perustaa erilaisia ryhmiä, keskustella niissä ja luoda esimerkiksi tapahtumia. (Hintikka.) Tutkimuksessa verkkolähteenä on Face-

book, jonka sosiaalinen luonne tulee ottaa huomioon. Verkstopalveluna Facebookissa on olennaista sen sisältämä yhteisöllinen keskustelukulttuuri. Käyttäjät voivat kommentoida, jakaa ja tykätä päivityksistä. Tutkimukselleni olennaista on Finnairin päivityksen alle tulleet kommentit. Nykyään Facebookissa on mahdollista vastata suoraan kommentteihin, jolloin aloittavan kommentin alle syntyy keskustelu. Tällaisen keskustelun tarkastelu on kiinnostavaa, koska sillä luodaan autenttista dialogia kommentoijien välillä.

Sosiaalinen media on ollut olemassa jo 1990-luvulta, vaikka se on yleistynyt etenkin 2000-luvun puolella. Sosiaalisen median kehitykseen ja käytön laajentumiseen on vaikuttanut teknologian kehittyminen. Nykyään kaikkia sosiaalisen median kanavia pystyy käyttämään älypuhelimilla käytännössä missä ja milloin vain. Se onkin nykyään osa ihmisten arkipäivää, koska siellä saa aina äänensä kuuluviin eri kanavien kautta joko julkisesti tai puolijulkisesti valitsemilleen käyttäjille (Valli & Perkkilä 2015: 119). Sosiaalinen media yhdistyy aina ajatukseen vuorovaikutuksesta ja sosiaalisuudesta, joka on rakennettu jo termin sisälle (Huhtamäki & Parviainen 2013: 245).

Sosiaalista mediaa tuottavat ja kontrolloivat yhdessä vakiintuneet tahot sekä tavalliset ihmiset (Valli & Perkkilä 2015: 116). Sosiaalinen media on pitkälti kaupallistunut muutaman ison yrityksen alle, joita ovat muun muassa Google ja Facebook (Laaksonen ym. 2013: 14). Facebook on laajentanut sosiaalisen median monopoliasemaansa esimerkiksi ostamalla Instagram-kuvapalvelun vuonna 2012. Facebook on Mark Zuckerbergin vuonna 2004 perustama web-palvelu, jonka käyttö moninkertaistui Suomessa 2007 luvulta alkaen (Saarikoski ym. 2009: 316). Vuonna 2009 Facebookilla oli globaalisti yli 200 miljoonaa käyttäjää (Saarikoski ym. 2009: 316), ja vaikka palvelun suosio on etenkin Suomessa laskemaan päin, vuonna 2019 maailmanlaajuisia käyttäjiä oli 2,45 miljardia (Ronkainen 2019).

Facebook on yksi suosituimmista sosiaalisen median kanavista, ja siitä on tullut tärkeä mainonnan kanava eri yrityksille. Verkstopalvelua ohjaavat algoritmit, jolloin sisältö on osittain yksilöityä eikä palvelun etusivu ole koskaan samanlainen eri käyttäjille (Laaksonen ym. 2013: 22). Palvelussa mainostetaan eri tavoin: käyttäjien jakamien videoiden välissä näytetään videomainoksia, sivuston reunojen bannereissa näkyy kuvallisia mainoksia, ja yrityksillä on omat Facebook-sivunsa, joiden kautta he pystyvät nostamaan julkaisujaan mahdollisimman monen käyttäjän etusivulle esimerkiksi maksamalla yksittäisen päivityksen näkyvyydestä. Yrityksille Facebookista onkin tullut tärkeä viestintä- ja markkinointikanava, ja moni yritys korvaa perinteiset kotisivut Facebook-sivulla. Tutkimuksessa tarkastelussa on Finnairin Facebook-päivitys Pride-yhteistyöstä. Finnair on perustanut Facebook-sivunsa vuonna 2013. Yhtiön julkai-

sut koostuvat pitkälti markkinointijulkaisuista: kampanjoista, kohdevinkeistä ja avoimista työpaikoista. Sivulta pääsee myös ottamaan yhteyttä yrityksen asiakaspalveluun ja siellä julkaistaan ajankohtaista tietoa esimerkiksi lentojen muutoksista.

Internetiin kytkeytyvät tutkimukset keskittyvät yhä enemmän sosiaalisen median kanaaliin Twitteriin ja Facebookiin. Sosiaalinen media voi olla tutkimuksen lähde, väline tai paikka. Välineenä sitä käytetään aineistojen keräämiseen, jolloin esimerkiksi Facebookiin perustetaan nimenomaan tutkimusaihetta varten suljettuja keskustelualustoja, joihin kutsutaan tutkimukselle sopivia ihmisiä. Kun sosiaalista mediaa käytetään tutkimuksen paikkana, havainnoidaan yhteisöllisyyttä ja erilaista toimintaa verkossa. Tässä tutkimuksessa sosiaalista mediaa käytetään tutkimuksen lähteenä, eli tutkimuksessa tarkastellaan siellä syntyynyttä ilmiötä, tapahtumaa tai vuorovaikutusta. Tutkimuksen kohteena voivat olla blogikirjoitukset, verkkokeskustelut tai Facebookin tilapäivitykset. (Valli & Perkkilä 2015: 116-117.) Kommentti on yksi tyypillisimmistä sosiaalisen median tekstilajeista. Kommentteja käytetään eri alustoilla: Facebookissa, Instagramissa, Twitterissä sekä esimerkiksi sanomalehtien nettiartikkelien kommentointiosiossa. Kommentit voivat olla anonyymeja tai vaatia rekisteröitymisen sosiaalisen median palveluun. Facebook-kommenteissa reagoidaan päivityksen aiheeseen (Haapala ym. 2016: 39). Kommentit voivat sisältää tekstiä, kuvia tai nykyään suosituksi tulleita GIF-animaatioita eli liikkuvaa kuvaa.

Internetin ja sosiaalisen median yleistymisen on yleistänyt myös vihapuhetta. Vihapuhetta esitetään sosiaalisen median alustoilla, blogeissa ja erilaisilla foorumeilla. (Saresma 2017b: 50-52.) Mahdollisuus vihapuheen tuottamiseen ilmenee erityisesti Facebookin ryhmässä. Vihapuheen sosiaalisen median teksteistä tunnistaa niin sanottujen hälytyssanojen kautta, jotka ilmaisevat tunnepitoisuutta ja kärjistystä: esimerkiksi leimaavat ilmaukset ja kirosanat. Julkiseen keskusteluun osallistuminen voi heikentyä keskustelun kärjistymisen myötä, joka voi johtaa niin sanottuun vaiennusvaikutukseen: tietyt näkemykset eivät pääse kuuluviin esimerkiksi yhteiskunnallisia päätöksiä tehdessä. (Knuutila ym. 2019: 14, 79, 93.) Koska sosiaalinen media on aiempien tutkimusten perusteella matalan kynnyksen alusta vihapuheelle ja yksipuolisten käsitysten esittämiselle, tämä tutkimus on yhteiskunnallisesti tärkeä. Vihapuhe kohdistuu usein sukupuoleen ja seksuaaliseen suuntaukseen (Knuutila ym. 2019: 10) eli oletettavasti sitä esiintyy runsaasti myös tämän tutkimuksen aineistossa.

Verkkovihapuhetta on tarkastellut esimerkiksi Tuija Saresma (2017), joka tarkasteli blogikirjoituksen herättämää keskustelua (Saresma 2017c: 219). Artikkelissa tarkastellaan myös muiden blogitekstien ja sosiaalisen median päivitysten esittämää vihapuhetta, joka kohdistuu erityisesti naissukupuoleen ja maahanmuuttajiin. Tutkimus tukee valtioneuvoston selvitystä

(Knuutila ym. 2010: 10), jossa vihapuhe nähtiin kohdistuvan usein sukupuoleen tai muuhun erittelevään tekijään. Tutkimuksessa vihapuhe esiintyy myös hälytyssanojen kautta, kun naisista puhutaan esimerkiksi *hulluina feministeinä* ja *suvakkihuorina* (Saresma 2017c: 237). Sosiaalisessa mediassa esiintyvää vihapuhetta ja sen vaikutusta nuorten itsetunnolle on tutkinut Sonja Sievers (2017). Tutkimuksen mukaan pojilla on parempi itsetunto kuin tytöillä, ja tytöillä uhriutumiskokemus oli todennäköisempää. Tulosten valossa positiivista oli se, että uhriutuminen heikentänyt itsetuntoa, vaikka tuloksissa ei ilmennyt uhrien edustama vähemmistöryhmä. (Sievers 2017: 51.)

Tutkimusta liittyen sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin sosiaalisessa mediassa on tutkinut esimerkiksi Jantunen (2018), jonka tutkimusta esittelin luvussa 2.3, sekä Pirre Soininen (2015). Soininen tutki seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kohdistuvaa vihapuhetta Helsingin Sanomien ja Ylen verkkolehtien kommentteissa vuosina 2010-2015. Hänen tarkoituksenaan oli selvittää negatiivisen puheen keinoja ja vaikutuksia diskurssianalyysin keinoin. Aineistossa ilmenevien diskurssien mukaan vihapuhe kytkeytyy heteronormin vahvistamiseen, vaijantamiseen, toiseuttamiseen ja homohegemoniaan (Soininen 2015: 57-59). Soinisen tutkimuksessa yksi tarkasteltava Ylen uutinen ja sen sisältämät kommentit liittyivät suoraan Prideen ja sen kautta sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin (*Pride-iskut herättivät seksuaalivähemmistöjen puolustajiksi*, 17.8.2010). Uutisen kommenttiketju oli aktiivinen vuosina 2010-2014. (Soininen 2015: 17-19.) Aiemman tutkimuksen valossa voidaan olettaa, että tämän tutkimuksen aineistossa esitetään aiemmassa tutkimuksessakin esiintyneitä diskursseja ja vihapuheen muotoja.

3 AINEISTO JA METODIT

3.1 Facebook-kommentit tutkimuksen aineistona

Tutkimuksen aineisto on kerätty lentoyhtiö Finnairin Facebook-julkaisusta (24.6.2019) liittyen vuoden 2019 Helsinki Prideen. Analysoitava aineisto koostuu julkaisuun tulleista kommentteista. Julkaisu on lyhyt videopätkä ja samalla ilmoitus Finnairin yhteistyöstä *Helsinki Pride 2019* -tapahtuman kanssa. Tekstin alla oleva video kestää noin 15 sekuntia, ja se alkaa tekstillä *seuraa sateenkaarta*. Videossa on kuva nuorista sateenkaarilippu kädessään, ja siinä esitellään kumppanuuden lisäksi Finnairin tarjouslentoja. Yhteistyökumppanuus ilmenee videon lopun tekstistä: *olemme ylpeästi Helsinki Priden virallinen support-kumppani* sekä julkaisuun erikseen kirjoitetusta ilmoituksesta yhteistyöstä. Julkaisuun on kirjoitettu noin 400 kommenttia, joista aineisto on rajattu lopulliseen muotoonsa.

Aineisto on kerätty muutama kuukausi Pride-tapahtuman jälkeen 23.10.2019 Finnairin julkiselta Facebook-seinältä. Aineisto on kerätty *Snipping Tool* -ohjelman avulla eli ottamalla julkaisujen alla olevasta keskustelusta näyttökuvia. Kuvat on tallennettu tietokoneelle, josta ne siirretään kryptatulle muistitikulle. Tässä vaiheessa aineistoa ei ole vielä rajattu, vaan kuvat on otettu julkaisun kaikista kommentteista aineiston rajaamista varten. Lähden luokittelemaan aineistoa lukemalla kommentteja ja tekemällä muistiinpanoja yksittäisten kommenttien sisältämistä teemoista sisällönanalyysin menetelmin. Kerron teemoittelusta tarkemmin analyysiluvussa 4.1. Teemoittelun ja kommenttien jaottelun jälkeen numeroin kaikki kommentit teemojen perusteella, jotta ne olisi vaivattomampi analysoida omina yksiköinä. Säilytin kommenttien julkaisujärjestyksen teemojen sisällä. Useampaan teemaan sopivat kommentit sijoitetaan pidempien keskusteluketjujen mukaisiin teemoihin.

Facebook mahdollistaa vastaamisen toisen kommenttiin suoraan, eli julkaisuissa on myös helposti tunnistettavaa dialogia yhden kommentin alla. Kirjoittajat voivat myös merkitä toisiaan ja osoittaa kommenttinsa tietylle henkilölle. Aineisto koostuu yksittäisistä kommenteista päivityksen alle sekä kommenteista, joissa vastataan toisen kommentoijan kommenttiin. Näissä tapauksissa alkuperäinen kommentti toimii kommenttiketjun aloittajana. Tutkimuksessa tarkasteltavat kommentit ovat eri mittaisia, jotkut koostuvat vain yhdestä tai muutamasta sanasta, kun toiset ovat jopa kymmenien virkkeiden mittaisia.

Luokitteluvaiheessa jätän huomioimatta kommentit, jotka ovat yksittäisiä hymiöitä tai GIF-kuvakkeita. Tämän lisäksi en keskity analysointivaiheessa käsittelemään pidempien kommenttien sisältämiä hymiöitä, ellei niillä ole olennaista merkitystä kommentin sanomaan, vaan

analyysi keskittyy kielenyksiköiden kantamiin merkityksiin. Jos hymiö osoittaa vastakkaisuutta kirjoitettuun kommenttiin nähden eli sen voi tulkita merkiksi ironiasta tai sarkasmista, se tulee toki ottaa analysoinnissa huomioon. Jätän lisäksi englanninkieliset kommentit tarkastelun ulkopuolelle. Toisen ja vieraan kielen analysointi aiheuttaa liiallisia tulkinnallisia riskejä, etenkin kun kyseessä on suomen kielen maisterintutkielma. Analysoitavien kommenttien lopulliseksi määräksi tuli 108, eli kaikista päivitykseen tulleista kommentteista lopulliseen analyysiin valikoitui reilu neljäsosa.

3.2 Dialoginen käsitysanalyysi ja sisällönanalyysi

Tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen, jonka tarkoituksena on ymmärtää tutkittavaa ilmiötä aineiston perusteella. Tutkimuksen analyysimetodina käytetään **laadullista aineistolähtöistä sisällönanalyysia** sekä **dialogista käsitysanalyysia**. Analyysi koostuu kolmesta osiosta: sisällöstä, eli mitä teemoja aineistosta nousee, käsityksistä, joita kommenteissa ilmaistaan sekä äänistä, joita kommenteissa esitetään tai toistetaan. Dialoginen käsitysanalyysi keskittyy aineiston yksittäisiin kommentteihin, niissä esiintyviin käsityksiin ja ääniin sekä puhujien toimijuuteen (Aro 2009: 27). Bahtinin äänen käsite toimii välineenä, jolla tarkastellaan aineistossa toistuvia autoritaarisia ääniä. Toisaalta tärkeää on myös pohtia, mitkä äänet esitetään omina. (Virtanen 2017: 57). Virtanen (2017) on käyttänyt Aron kehittämää dialogista käsitysanalyysia ensimmäistä kertaa kirjoitetun tekstin analysoimiseen väitöskirjassaan.

Käsityksiä ja ääniä analysoidaan yksittäisistä kommentteista, jotka edustavat tässä tutkimuksessa Bahtinin lausumia. Ääniä tarkastellaan niiden tason perusteella: ovatko ne sisäisesti vakuuttavia, autoritaarisia vai moniäänisiä. Niiden analysoinnissa otetaan tarkemmin huomioon, mitä kunkin äänen sisällä on. Ääniä voi tarkastella viiden eri narratiivisen merkin kautta: viittaaminen ja ennakointi, metatason sanavalinnat, avoin lainaaminen, arvioivat piirteet sekä episteeminen mukauttaminen. Olennaista on tarkastella, miten muiden ääniä käytetään ja esitetään. Niitä voidaan lähestyä monella tapaa, esimerkiksi leksikaalisten ja retoristen ominaisuuksien tarkastelun kautta. Ääniä voidaan käsitteellistää myös lainaamisen ja viittaamisen kautta eli sen mukaan, mitä ja kenen ääniä lainataan omissa lausumissa. Puhujat voivat siis käyttää muiden ääniä siteeraamalla niitä suoraan tai epäsuorasti ja toisaalta käyttää joitain lausumia ominaan. (Aro 2009: 60-61.)

Äänien analysointiin liittyy toimijuus (*agency*). Esimerkiksi *minä*- tai *me*-muotojen käyttäminen tekee lausumasta enemmän omaäänisen kuin *hän*-muodon ja passiivin käyttäminen. Toimijuus voi myös merkitä, kenelle äänet kuuluvat: kuka puhuu, kuka on vastuussa puheesta,

ja kenellä on auktoriteettia puhuttuun aiheeseen? (Aro 2009: 62.) Toimijuuden kautta voidaan tarkastella, miten puhuja asettaa itsensä suhteessa ääniin, joita lausumassa esiintyy (Virtanen 2010: 27). Tässä tutkimuksessa selvitetään, mitä ääniä kommenteissa toistuu ja miten oma ääni suhteutuu muiden ääniin. Tämä tuo tutkimukseen mukaan toimijuuden (Aro 2009: 61). Toimijuuden kautta tutkimuksessa selvitetään kenen ääniä aineistossa toistetaan ja esittävätkö kommentoijat käsitykset ominaan. Itse puhuja ei ole aina selkeä toimija, vaan muiden toimijoiden ääniä on usein omaksuttu.

Sisällönanalyysilla voidaan tehdä monenlaista tutkimusta (Tuomi & Sarajärvi 2009: 91). Sisällönanalyysiin kuuluvat kerätyn aineiston luokittelu, teemoittelu ja tyypittely, joista päästään analyysin yhteenvedoon. Luokittelun aikana on muistettava, että tutkimukseen ei mahdu kaikkea aineistosta nousevaa. Sen takia tutkimuksen ilmiö on kavennettava ja tarkennettava jo ennen luokittelun aloittamista. Aineistolähtöisessä analyysissa luodaan teorettinen kokonaisuus, jossa analyysiyksiköt nostetaan aineistosta. (Tuomi & Sarajärvi 2018: 104, 108.) Teorettinen kokonaisuus muodostetaan teemoittelun avulla, jossa pilkotaan ja ryhmitellään aineistoa eri aihepiireihin. Teemoittelu mahdollistaa myös vertailun eri aihepiirien välillä. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 91-95.)

Kommenttien analysointivaiheessa käytän luokittelun apuna Bahtinin äänten jaottelua ja moniäänisyyttä dialogisen käsitysteorian ja sisällönanalyysin lähtökohtana. Analysoin yksittäisiä kommentteja sen mukaan, mitä ääniä niissä esiintyy: autoritaarisia, sisäisesti vakuuttavia tai moniäänisyyttä. Bahtinin lähestymistavan hyödyntäminen tekee analyysista teoriaohjaavaa, koska se toimii analyysin apuna, vaikka analyysi ei suoraan teoriaan pohjaudukaan (Tuomi & Sarajärvi 2018: 109). Pysin löytämään aineistosta yhteisiä ominaisuuksia, joiden kautta näkemyksistä voidaan luoda yleistyksiä (Tuomi & Sarajärvi 2009: 93). Analyysiyksiköt nostetaan aineistosta tutkimuksen tarkoituksen mukaan sisällönanalyysin mallin mukaisesti. Tutkimuksessa on olennaisena osana ilmiön tulkinta, ymmärtäminen ja syvälinen kuvaaminen (Eskola & Suoranta 1998: 61).

Kun aineistosta nostetaan tutkimuskysymysten avulla olennaiset asiat esiin, siitä voidaan luoda merkityskokonaisuuksia. Merkityskokonaisuudet on mahdollista nähdä paneutumalla aineistoon riittävästi. Tutkimus vaatii kriittisen asenteen ja reflektiivisen otteen, ja tutkijan täytyy pyrkiä dialogiin aineiston ja oman tulkinnan välillä. Aineistosta muodostuvat merkityskokonaisuudet löytyvät samanlaisuuden ja sisällöllisen yhteenkuuluvuuden perusteella. Kun aineistosta on löydetty samankaltaisia merkityskokonaisuuksia, ne voidaan lopulta tuoda yhteen ja tarkastella vielä suurempana kokonaisuutena. (Tuomi & Sarajärvi 2018: 115.)

Analyysi lähtee liikkeelle Laineen (2010) analyysimallin soveltamisesta, jossa aineistosta nostetaan esiin tutkimuskysymyksille relevantteja asioita. Kun aineistosta on noussut nämä olennaisuudet, ne jaotellaan merkityskokonaisuuksiksi eli tässä tapauksessa teemoiksi. Merkityskokonaisuudet luodaan yhteenkuuluvuuden ja samankaltaisuuden perusteella, jolloin samantapaiset merkitykset luovat oman kokonaisuutensa. Aineiston ja oman tulkinnan välillä käydään dialogia, ja aineistoon paneudutaan tulkinnan vaatimalla tavalla. Aineistolähtöisessä analyysimallissa nimetään teeman mukaisesti kokonaisuuksia ja käsitteellistetään niitä. (Tuomi & Sarajärvi 2018: 114-115.)

Teemoittelun (4.1) jälkeen yksittäisiä kommentteja analysoidaan dialogisen käsitysanalyysin menetelmin, jonka avulla tarkastellaan, mitä ääniä kommentteissa toistetaan ja millaisia käsityksiä kommentit tuovat esiin. Kirjoitan kommentit puhtaaksi niiden yksittäistä analysointia varten. Tarkoituksena on selvittää, kenen tai keiden ääniä toistetaan ja mitä asioita kommentteissa arvotetaan. Yksittäisten kommenttien tulkinnassa tarkastellaan kommentin teemaa, laajempaa sisältöä sekä yksittäisiä kielen elementtejä, kuten sanavalintoja. Jotta kommentteista voi tehdä johtopäätöksiä, on tulkittava sisältöä ja kielellisiä yksiköjä tarkkaan. Kielellisten yksiköiden tarkastelussa olennaisia ovat erityisesti kärjistetyt sanavalinnat sekä persoonamuodot: puhuuko kommentoija minä-muodossa yksikön 1. persoonassa vai passiivissa? Persoonamuodot voivat kertoa esimerkiksi siitä, onko kyseessä kirjoittajan oma mielipide vai lukeeko hän itsensä johonkin laajempaan joukkoon, jonka käsityksiä hän toistaa tai yleistää. Kärjistetyt sanavalinnat ja hälytyssanat kantavat yleensä asenteita ja sitä myötä myös käsityksiä. Niihin liittyy usein myös yleisesti toistettuja autoritaarisia käsityksiä eli stereotyyppioita.

3.3 Eettisyys sosiaalisen median tutkimuksessa

Kun tutkitaan keskustelua yhteisöpalvelussa eli vuorovaikutusta, käytetään sosiaalista mediaa tutkimuksen lähteenä (Valli & Perkkilä 2015: 117; Laaksonen, Matikainen & Tikka 2013: 19). Verkko voi kirjoittaa vapaasti kuka tahansa, mikä tekee siitä rikkaan tutkimuksen lähteen (Valli & Perkkilä 2015: 119). Facebookiin kirjoitetaan pääosin omalla nimellä, jolloin yksityisyydensuojaa ja tutkimuksen eettisyyttä on tärkeää pohtia. Sosiaalisen median tutkiminen ei ole aina mahdollista, koska tutkimusetiikka rajoittaa aineiston keruuta ja käyttöä. On myös huomioitava sosiaalisen median tutkimusaiheen yleisyys yhteiskunnallisessa kontekstissa, jotta aineistosta ei tule liian laaja (mts. 105).

Sosiaaliseen mediaan liittyy samalla julkisuus ja yksityisyys (Valli & Perkkilä 2015: 117). Tunnukset luomalla ja kirjautumalla Facebookiin sisältöä nähdään kattavammin, ja palveluun voidaan kirjoittaa ja keskusteluun osallistua. Etiikka tulee vastaan, kun tutkitaan esimerkiksi henkilön henkilökohtaisen profiilin päivityksiä ja siihen tulleita kommentteja. Koska tutkimuksen aineisto on kerätty yrityksen julkisen profiilin kommentteista, jotka voi lukea sivulle kirjautumatta ja tunnuksia tekemättä, ei eettisiä ongelmia pitäisi olla. (Helasvuo, Johansson & Tanskanen 2015: luku Aineistot, metodiset valinnat ja eettiset kysymykset.) On kuitenkin huomioitava myös ”näkyvät yleisöt”. Verkon käyttäjän voi olla vaikea käsittää, kuinka laajasti hänen tuottamansa sisältö näkyy julkisesti, koska yleisöä ei näe fyysisillä näköhavainnoilla. Siitä johtuen yleisön määrä tai jopa olemassaolo voi unohtua. (Laaksonen ym. 2013: 22.) Tästä johtuen aineistoa käsitellessä on turvattava keskustelijoiden anonymiteetti esimerkiksi pseudonyymeilla. Tämän tutkimuksen aineistosta on peitetty kommentoijien nimet ja korvattu ne pseudonyymeilla aineiston analyysin helpottamiseksi. Analyysin edetessä kommentteista hävitetään loputkin mahdolliset tunnistetiedot ja analyysin valmistuttua näyttökuvat hävitetään.

Koska tutkimuksessa tarkastellaan ääniä ja käsityksiä, ja kommentteja luokitellaan niiden perusteella, on huomioitava tulkinnalliset riskit. Aina käsitykset tai äänet eivät ole helposti tunnistettavissa, joka on otettava huomioon analyysivaiheessa. Tutkijan on huomioitava, että kirjoittajan tarkoituksia ei voi varmasti tietää ja tulkinta on aina tilannesidonnaista. Kytkennoille on löydettävä uskottava motivaatio, jotta ne muovautuvat hypoteettisista oletuksista todelliseksi. (Tammi 1991: 91-92.) Tällaisessa tutkimuksessa on tärkeää välttää ylitulkintaa ja perustella tulkinnalliset johtopäätökset. Luokittelu ääniin ja kommenttien kantamiin käsityksiin vaatii siis perusteluita ja konkreettisia esimerkkejä, jotka yhdistävät ne esimerkiksi kulttuurikontekstiin tai yhteiskunnalliseen keskustelukulttuuriin. Kommentteista tulee tarkastella sanavalintoja ja -muotoja, viittauksia henkilöihin, asioihin tai tapahtumiin sekä niitä ympäröivää dialogia.

Yksittäisten kommenttien analyysissä on tärkeää, ettei kommentteista tee liian suorita johtopäätöksiä. Kommentteihin vaikuttaa aina kulloinenkin konteksti ja kirjoittajan sen hetkinen tilanne. Yksittäisen kommentin pohjalta ei siis voi tehdä eksplisiittistä johtopäätöstä kirjoittajan käsityksistä, vaan kommentteista voi tulkita ja tehdä päätelmiä yksittäisen kommentin ilmentämisestä käsityksistä. Tutkijana en voi siis mennä niin syvälle omaan tulkintaani, että tekisin suorita päätelmiä kirjoittajasta ja hänen mielipiteistään. Kommentteista ilmenevät käsitykset ja äänet ovat perusteltuja sen hetkisen tiedon perusteella kielen yksiköiden avulla. Analysoinnissa on siis huomioitava, että tulkinnot ovat aina tutkijan oman tulkintatilanteen ja tiedon kautta perusteltuja.

4 ANALYYSI

4.1 Teemat

Aineiston analyysi lähtee liikkeelle teemoittelusta, joka etenee Laineen (2010) analyysimallin mukaisesti. Aineistosta pyritään nostamaan merkitysten muodostamia kokonaisuuksia intuition perusteella eli aineistoon riittävällä paneutumisella (Tuomi & Sarajärvi 2018: 115). Teemoittelun lähtökohtana on löytää sellaiset kommentit, jotka ovat sisällöltään tarpeeksi olennaisia tutkimuskysymyksiä ajatellen. Tästä syystä sen ulkopuolelle jäivät kommentit, joissa oli pelkästään hymiöitä tai esimerkiksi GIF-kuvakkeita. Sisällölliset kommentit lajiteltiin, ja jaoteltiin merkityskokonaisuuksiin niiden samankaltaisuuden perusteella. Lajittelussa ei ollut apuna tarkkaa teoriapohjaista mallia aiemmista tutkimuksista, vaan teemat nostettiin aineistosta sisällönanalyysin menetelmin rajattavaa aineistoa tarkasti lukien ja siihen paneutuen. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissa olennaista onkin dialogi oman tulkinnan ja analyysin välillä (Tuomi & Sarajärvi 2018: 114). Analyysin teemoitteluvaiheessa tutkimus eteni siis pitkälti aineistolähtöisen sisällönanalyysin menetelmin. Myös aiempien tutkimusten analyysien lähtökohdat ovat olleet saman tyyppisiä, vaikka analyysissa on nostettu aineistosta ilmeneviä diskursseja tarkasteluun (Jantunen 2018; Soininen 2015 & Katila 2011).

Teemat nousivat aineistosta melko luonnollisesti. Kirjasin ylös kommentteissa ilmeneviä teemoja sisällön ja sanavalintojen perusteella, jonka jälkeen yhdistin toisiaan lähellä olevat teemat kattokäsitteiden alle. Esimerkiksi yrityspolitiikkaan liittyvissä kommentteissa puhuttiin sanatasolla *osakkeenomistajista, yrityksen hallituksesta, julkisesta osakeyhtiöstä ja liiketoimintalaitoksesta*. Sisällöllisesti kommentteissa puhuttiin esimerkiksi yrityksen oikeuksista ja niihin liittyvistä laeista. Jaottelun alkuvaiheessa teemoja oli yhdeksän, joista tiivistin ne vielä tarkemmin kuuteen tutkimuskysymysten ja relevanttiuden perusteella. Kommenttien sisältämä tematiikka meni osittain lomittain, josta johtuen niiden tiivistäminen oli asianmukaista. Kolmessa analyysistä poisjääneessä teemassa oli myös verrattain vähän kommentteja, jolloin ne eivät tuntuneet tarpeeksi olennaisilta merkityskokonaisuuksilta analyysiyksiköiksi. Suosituimmat teemat nousivat melko nopeasti esiin, ja niitä toistettiin niin yksittäisissä kommentteissa kuin pidemmissä kommenttiketjuissakin. Teemoittelulla sain siis seuraavissa osioissa analysoitavat kommentit jaoteltua merkityskokonaisuuksiksi ja nimettyä eli tematisoitua ne. Teemoittelun jälkeen lähdin tulkitsemaan äänien ja käsitysten perusteella. Tässä tutkimuksessa ilmenneet teemat ja niiden sisältämien kommenttien määrä ilmenee seuraavan sivun taulukosta.

Teema	Kommenttien määrä
1. Finnairin yrityspolitiikka	24 kpl
2. Pride-yhteistyön eettisyys ja motiivit	15 kpl
3. Yhteistyöyritysten boikotointi	23 kpl
4. Kristinusko ja Raamattu	23 kpl
5. Lasten oikeudet ja syntyvyys	11 kpl
6. Heterojen oikeudet	12 kpl

Taulukko 1: Aineiston teemat.

Kuten taulukosta ilmenee, analysoitavia kommentteja on teemasta riippuen 11:stä 24:een ja yhteensä 108. Teemoista suppeimmat liittyvät lapsien oikeuksiin ja syntyvyyteen sekä heterojen oikeuksiin. Runsasta keskustelua herättävät teemat liittyivät hieman yllättäenkin Finnairiin yrityksenä: yrityspolitiikkaan, yhteistyön eettisyyteen ja motiiveihin sekä yritysten boikotointiin yhteistyön tuloksena. Näiden lisäksi keskustelu Pride-liikkeen ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen ympärillä kytkeytyi vahvasti uskontoon ja Raamattuun.

Teemoissa on samankaltaisuuksia verrattuna aiempaan tutkimukseen. Aiempien tutkimusten diskurssit ovat liittyneet muun muassa poikkeavuuteen, lapsien etuun, uskontoon, heterouteen, politiikkaan ja syrjintään. Uskonto on ollut vahva diskurssi Katilan (2011) ja Jantunen (2018) tutkimuksissa, ja se on suosittu teema myös tässä tutkimuksessa analysoitavissa kommentteissa. Myös politiikka on tullut esiin aiemmissä tutkimuksissa (Jantunen 2018), ja tämän tutkimuksen aineistossa se kulminoituu Finnairin tuottamaan politiikkaan yrityksenä, vaikka myös Suomen poliittista päätöksentekoa tuodaan esiin yksittäisissä kommentteissa. Näiden lisäksi tutkimuksissa (Soininen 2015) seksuaalisuuteen on liitetty lapsien oikeudet ja vanhemmuus, mikä on yksi tässä tutkimuksessa tarkasteltavista teemoissa. Aiemmassa tutkimuksessa (Jantunen 2018; Soininen 2015) esiintynyt väkivalta-diskurssi ei näy tässä tutkimuksessa omana teemanaan, vaikka myös väkivaltaan ja sen käyttöön viitataan. Tutkimuksessa ilmenevä vihapuhe näkyy sen sijaan jokaisessa teemassa esimerkiksi hälytyssanoina.

4.2 Finnairin yrityspolitiikka

Monet kommentoijat ilmaisevat mielipiteensä Finnairista ja sen toiminnasta yrityksenä Pride-yhteistyökumppanuuden takia. Kumppanuus nähdään niin negatiivisena, positiivisena kuin neutraalinakin. Yhteistyötä ja Finnairia yrityksenä tarkastellaan monipuolisesti esimerkiksi yhtiön hallituksen, osakkeenomistajien ja yleisten toimintaperiaatteiden kautta. Kommentteissa

kaikuvat käsitykset erilaisista poliittisista suuntauksista, mikä ilmenee esimerkiksi teeman ensimmäisestä kommentista.

Kommentti 1.

(--). Liikelaitosten tulee välttää kaikenlaisia poliittisia kannanottoja. Huomaa, että tämä asia kuuluu viimekädessä Finnairin osakkeenomistajille eikä ”kansalaisille” tai ”mielipiteenhaltijoille”.

Ihan hölmöä, että jokaisessa tilanteessa vedetään ”homofobiakortti” esiin. Eikö tässä maassa enää saa olla kuin yhdenlaisia mielipiteitä? Sitä kutsutaan orwellismiksi.

Oma kannanottoni ei liity millään lailla sukupuolisuuteen vaan siihen, miten (julkisesti noteeratun) yrityksen kuuluu toimia. (--).

Kommentoijan (1) mielipide Finnairin Pride-yhteistyöstä on pääosin negatiivinen, mikä ilmenee esimerkiksi kärjistetyistä sanavalinnoista: adjektiivista (*ihan*) *hölmöä* ja substantiivista ”*homofobiakortti*”. Kommentoijan ilmaiseman käsityksen mukaan julkisesti noteeratun osakeyhtiön ei tulisi ilmaista poliittisia mielipiteitään: *liikelaitosten tulee välttää kaikenlaisia poliittisia kannanottoja*. Hän esittää myös mielipiteen siitä, että osakkeenomistajien pitäisi saada vaikuttaa yrityksen yhteistöihin: *tämä asia kuuluu viimekädessä Finnairin osakkeenomistajille*. *Kuuluu*-verbillä ilmaistaan, miten kirjoittajan mielestä Finnairin pitäisi toimia asemassaan. Hän jättää kuitenkin kertomatta, kuuluuko itse osakkeenomistajiin, eli nouseeko tämä käsitys oma-kohtaisuudesta asiaa kohtaan. Kommentista saa kuvan, että kirjoittajan mielestä yrityksellä ei saa olla julkisia mielipiteitä ilman osakkeenomistajien lupaa. Hän korostaa, että hän ei esitä kannanottoa Pridesta vaan nimenomaan Finnairin toimintatavoista. Silti kommentista on tulkittavissa negatiivinen suhtautuminen Prideen, kun kommentoija viittaa *homofobiakorttiin*.

Puheet orwellismista (tai orwelismista) ovat toistuneet esimerkiksi Uusi Suomi -blogialustalla, jossa kritisoidaan usein niin hallitusta kuin valtamediaakin. Alustalle saa kirjoittaa vapaasti kuka tahansa. Orwelismi on intertekstuaalinen viittaus kirjailija George Orwelliin, joka on kirjoittanut muun muassa dystopiateoksen *Eläinten vallankumous*. Orwell kannatti niin sanottua demokraattista sosialismia, jonka monet ovat yhdistäneet kommunismiin. Viittaamalla ”orwellismiin” kommentoija esittää tasa-arvokeskustelun olevan kommunistista, jossa vain yhdenlainen mielipide on hyväksyttävä. Vaikka kommentoija näyttäytyy selvänä toimijana lausumassaan, intertekstuaalisuus tekee kommentista samalla moniäänisen. Toimijuus ilmenee osallistumalla keskusteluun aloitteellisesti ja tietynlaisena vastuuna omasta mielipiteestä (Linell 2016: 2). Vastaus kommenttiin jatkaa keskustelua siitä, onko Pride-tapahtumaan osallistuminen poliittinen kannanotto.

Vastaus 1.1

Kyllähän Finnair sponsoroi esimerkiksi Suomen olympiaurheilua ja ties mitä muuta, yhtä vähän Priden tukeminen on poliittinen kannanotto. Pitäisikö sohvaperunoiden nyt pahoittaa mielensä, kun Finnair kehtaa sillä tavalla heitä sortaa, kun tukevat urheilijoita?

Kirjoittaja (1.1) vertaa osallistumista olympiaurheilun tukemiseen vitsikkäällä tavalla: *pitäisikö sohvaperunoiden pahoittaa mielensä, kun Finnair kehtaa sillä tavalla heitä sortaa (--)*. Kommentissa ilmenee kirjoittajan oma näkemys siitä, mikä kuuluu politiikkaan ja mikä ei. Kommentin perusteella kirjoittaja asettaa urheilun ja Priden arvot samalle viivalle, jonka mukaan ne eivät ole poliittisia kannanottoja vaan ennemminkin toivottavia arvoja. Kommentti on sisäisesti vakuuttava, ja omaäänisyys tulee ilmi ironisesta esimerkistä, joka vaikuttaa olevan kirjoittajan itse keksimä. Loppuosan ironia tekee kommentista myös moniäänisen, koska kommentoija ei oikeasti ajattele Finnairin *sortavan sohvaperunoita*. *Sortaa*-verbi on melko asenteellinen, sillä sen kautta kuvataan yleensä jonkun ihmisryhmän syrjimistä. Tässä sitä käytetään kuitenkin vastakkainasetteluna huumorin keinoin. Huumori on yleinen tehokeino argumentaatiossa etenkin vapaamuotoisessa keskustelussa. Vastaus 1.2 vahvistaa edellisen kommentoijan käsitystä siitä, että yritys saa ottaa kantaa.

Vastaus 1.2

(--). Ei mikään laki käske yrityksiä välttämään kannanottoja.

Kommentoijan käsitys vaikuttaa olevan, että laki ei käske välttämään kannanottoja ja viittaakin Suomen lakeihin. Lausuma on kielteisessä muodossa (*ei mikään*), jolla kirjoittaja korostaa vastakkaista käsitystä aloituskomentoijaa (1) kohtaan. Äänen autoritaarinen lähde on Suomen hallitus ja eduskunta, jotka kehittävät lakeja ja ohjeistavat niiden noudattamiseen. Kirjoittajan ääni on siis ikään kuin sulautunut poliittiseen valtaan (Bakhtin 1981: 343). Kommentoija ei kiellä, että Pride-liikkeen tukeminen olisi poliittinen kannanotto, vaan tarttuu ennemmin keskustelunaloittajan alkuperäisiin perusteluihin. Hän viittaa alkuperäisen kommentoijan väitteeseen: *oma kannanottoni* (liittyy siihen), *miten (--)* yrityksen kuuluu toimia. Vastajaan osoittaa, että kyseessä ei ole mielipideasia, vaan yritysten toimintaohjeet ovat laissa määriteltyjä. Myös seuraava kommentti ottaa kantaa yrityksen osallistumiseen Pride-tapahtumaan.

Kommentti 2.

Kysymys Finnairille. Finnair on osakkeenomistajien omistama yritys ja tuskin omistajat ovat päättäneet olla yhteistyökumppani Pridessa. Kysymys kuuluukin ketä viestin alussa ovat ne tahot joihin viittaatte tekstillä ”Olemme”? Annatte ymmärtää että ikäänkuin koko Finnairin henkilöstö ja omistajat olisivat päätöksen takana. #Finnair

Kirjoittaja osoittaa kommenttinsa suoraan Finnairille. Lausuman alussa hän asettaa osakkeenomistajat osaksi Finnairia (*Finnair on osakkeenomistajien omistama yritys*), mutta osoittaa

sitten kysymyksensä Finnairille, johon ei vaikuta enää laskevan osakkeenomistajia. Tämän voi tulkita persoonamuotojen vaihtelusta yksikön 3. persoonasta monikon 2. persoonaan (*Finnair on, joihin viittaatte*). Kirjoittaja tarttuu myös Finnairin julkaisussa esiintyvään monikon 1. persoonaan: ”*Olemme*” ja pyytää suoraan Finnairilta vastausta siihen, ketkä tähän joukkoon kuuluvat. Kommentoijan käsityksen mukaan osakkeenomistajat eivät ole *päättäneet olla yhteistyökumppani Pridessa*. Samalla hän yleistää osakkeenomistajien ja henkilöstön negatiivista suhtautumista Pride-tapahtumaan. Kommentista on myös tulkittavissa, että kommentoija suhtautuu itse negatiivisesti Prideen. Aiemmassa keskustelussa ilmenneiden käsitysten toistaminen tekee kommentista osaltaan autoritaarisen, mutta toisaalta kommentissa on omaäänisyyttä, kun kommentoija vaatii Finnairilta selitystä yhteistyölle ja osoittaa tietävänsä myös yrityksen rakenteesta. Kommentti saa useita vastauksia (9) ja myös Finnair osallistuu keskusteluun. Vastaukset alkuperäiseen kommenttiin toistavat Finnairin esittämää arvopohjaa ja käsityksiä yritystoiminnasta.

Vastaus 2.1

(--). Luulenpa, että yrityksen hallitus päättää, joten sen keskimääräisen 0.001%:n taviksen keskiverto omistuksilla ei juuri sananvaltaa ole (hymiö)

Vastaus 2.2

(--). Osakkeenomistajat eivät myöskään päättä uusista reiteistä eivätkä monesta muustakaan asiasta.

Kommenteissa 2.1 ja 2.2 toistetaan käsitystä, jonka mukaan yrityksen hallituksella on valta tehdä yritystä koskevia päätöksiä. Kommentin 2.1 kirjoittaja osoittaa, että kyseessä on nimenomaan käsitys eikä varmaa tietoa, mikä ilmenee verbistä: *luulenpa*. Verbin persoonamuoto (yksikön 1.) osoittaa myös sen, että kyse on hänen omasta käsityksestään, ja sillä hän korostaa omaa toimijuuttaan. *Luulla*-verbi osoittaa yleensä epävarmuutta, joten kirjoittaja ei vaikuta olevan täysin varma yrityksen toimintatavoista. Toisaalta verbin voi kokea ivalliseksi alkuperäistä kommentoijaa kohtaan. Seuraava kommentoija 2.2 osoittaa olevansa vakuuttuneempi käsityksestään käyttämällä konkreettista esimerkkiä: *osakkeenomistajat eivät myöskään päättä uusista reiteistä (--)*. *Myöskään*-muotoa, jolla viitataan aloituskommentoijan käsitykseen osakkeenomistajien päätösvallasta, käytetään kielteisissä ilmaisuissa, mikä ilmenee myös kielteisestä verbistä: *eivät päättä*. Kommentissa puhutaan ikään kuin Finnairin puolesta ja toistetaan kommentoijan 2.1 käsitystä osakkeenomistajien osallistumisesta päätöksentekoon. Aloituskommentoija tarkentaa seuraavassa kommentissaan, että halusi vastauksen Finnairilta.

Vastaus 2.3 (keskustelun aloittaja)

Kysyinkin mitä Finnair tarkoittaa ilmaisulla ”*Olemme*”. Ja kysymys oli Finnairille.

Vastaus 2.4

(--). Osakkeen omistajat ovat varmastikin tietoisia Finnairin arvoista. (---). Osakkeenomistajat eivät tee päätöksiä, vaan hallituksessa on todennäköisesti käyty läpi minkälaisen kuvan Finnair haluaa antaa itseltään.

Aloituskommentin kirjoittajan uudessa kommentissa (2.3) hän korostaa, että kysymys oli Finnairille ja koski julkaisun monikkomuodon käyttöä: *ja kysymys oli Finnairille*. Kommentista voi päätellä, että kommentoijaa ei kiinnosta muiden mielipiteet, vaan hän odottaa yrityksen vahvistettua vastausta. Muiden kommenttien sivuuttaminen ja oman näkökulman korostaminen lisää kommentoijan toimijuutta, sillä hän torjuu muiden reaktiot (Linell 2016: 3). Kommentissa 2.4 kaiutetaan jälleen käsitystä osakkeenomistajien mielipiteistä ja sitoutumisesta yrityksen arvoihin. Kirjoittaja esittää vahvan käsityksen siitä, että omistajat ovat tietoisia Finnairin julkisesta arvopohjasta: *ovat varmastikin tietoisia*. Finnairin arvot ovat julkisia ja ne näkyvät yrityksen nettisivuilla. Tärkeimmät arvot ovat seuraavassa välittäminen, yksinkertaistaminen sekä rohkeus (Finnair yrityksenä).

Finnairin vastaus 2.5

Hei, yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys ovat osa Finnairin arvopohjaa ja kaiken toimintamme perusta. Siksi olemme yrityksenä ylpeänä mukana juhlimassa yhdenvertaisuutta ja Pride-viikkoa.

Myös Finnair osallistuu pyydetysti keskusteluun toistamalla yrityksensä arvopohjaa ja toimintaperusteita: *yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys ovat osa Finnairin arvopohjaa ja kaiken toimintamme perusta*. Adjektiivilla *ylpeä* korostetaan varmuutta Pride-yhteistyöstä, ja sen sisältämästä *yhdenvertaisuuden* arvosta. Myös Finnairin vastaus voidaan nähdä autoritaarisena, koska Finnairin sosiaalisessa mediassa viestijänä työskentelevä henkilö toistaa yrityksen julkaisemia arvoja. Viestin kirjoittaja ei siis ole aktiivinen kielellinen toimija, vaan vastaa yrityksen määrittelemällä tavalla. Kommentissa ei vastata suoraan aloituskommentin kysymykseen, mutta samalla se osoittaa, että yrityksen arvot ovat työyhteisön sisällä jaettuina. Finnair osoittaa tarkoittavansa julkaisun monikkomuodolla yritystä kokonaisuudessaan. Tähän voi olettaa kuuluvan koko työyhteisö sisältäen osakkeenomistajat. Finnairin edustus kommentoi julkaisuun vain harvoin, joten Finnairin vastaukseen tarttui useampi eri kommentoija.

Vastaus 2.6 (keskustelun aloittaja)

Finnair, tervetuloa mukaan Jeesus-marssille!, koska ettehan voi olla pois tapahtumasta arvojenne vastaisesti.

Vastaus 2.7

Päteekö Finnairilla myös yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys muihin seksuaalisiin suuntautumisiin kuten vaikka pedofiileihin.?

Kommentoijat tarttuvat erityisesti Finnairin jakamaan arvoihin yhdenvertaisuudesta. Alkuperäinen kommentoija tarttuu (2.6) yhdenvertaisuus-käsitteeseen siten, että Finnairin tulisi

toimintaperiaatteidensa mukaan osallistua kaikkiin tapahtumiin, jotta yhdenvertaisuutta ilmentäisiin tasapuolisesti: *ettehän voi olla pois tapahtumasta (Jeesus-marssi) arvojenne vastaisesti*. Myös seuraava kommentoija (2.7) tarttuu käsitykseen yhdenvertaisuudesta: *päteekö (--) myös yhdenvertaisuus (--) pedofiileihin*. Hän käyttää esimerkkiä oman ajattelunsa tukena. Kommentin 2.7 viittaus pedofiileihin eroaa hieman aiemmissa tutkimuksissa (Herek 2002; Juvonen 2002; Malinen 2005) ilmenneen pedofilian ja homoseksuaalisuuden yhdistämiseen, sillä tässä pedofilia nähdään *muuna seksuaalisena suuntauksena* eikä osana homoseksuaalisuutta. Toki pedofilia nostetaan esiin samassa yhteydessä kuin aiemmissa tutkimuksissa.

Kommentoijat 2.6 & 2.7 toistavat samaa käsitystä, jonka mukaan tasa-arvo ja yhdenvertaisuus tarkoittavat, että jokaisen ihmisryhmän tai vähemmistön pitää saada yritykseltä tukea. Kommentoijat toistavat Finnairin omaa arvopohjaa kommenttien alustana, mutta muokkaavat sitä omien asenteidensa mukaisiksi. Tämä tekee kommenteista moniäänisiä ja intertekstuaalisia: kommentoijat viittaavat Finnairin arvopohjaan auktoriteettina, ja yleistävät sitä toistamalla omaa negatiivista suhtautumistaan Pride-tapahtumaan. Keskustelu jatkuu saman aihepiirin ympärillä seuraavissa kommenteissa.

Vastaus 2.8.

Finnair On hienoa, että yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys ovat osa Finnairin arvopohjaa ja kaiken toiminnan perusta! Mutta eihän se missään määrin ole peruste tukea Seta ry:n ajamia ideologioita poliittisia tavoitteita (esim. sijaissyntyneiden laillistamista), tukemalla Pride-tapahtumaa. Mihin perustuen Finnairin kannattaa tukea sellaisia poliittisia tavoitteita, joiden suhteen kansalaisten mielipiteet ovat selvästi jakautuneet? Todennäköisesti suurin osa Finnairin työntekijöistä ei kannata Seta ry:n ajamia poliittisia tavoitteita – vain harva työntekijöistä on edes tietoinen, mitä ne tavoitteet käytännössä ovat ja tarkoittavat. (---). Priden yksi merkittävä tavoite on edistää Seta ry:n ajamien ideologisten poliittisten tavoitteiden toteutumista.

Kommentin 2.8 kirjoittaja vetoaa käsityksiin siitä, miten hän olettaa kansalaisten sekä Finnairin työntekijöiden suhtautuvan Prideen. Hän ilmaisee myös käsityksen siitä, että Priden tavoitteet ovat *ideologia* ja *poliittisia*. Priden ja Seta ry:n arvojen kutsuminen poliittisiksi tavoitteiksi ja ideologioiksi osoittaa, että kirjoittaja vastustaa Pride-liikettä. Liikkeen kytkeminen politiikkaan ja kutsuminen ideologiaksi on vastamedioissa (*Uusi Suomi* -blogit, *MV-lehti*) ja perussuomalaisen kansanedustajien osalta usein toistettu käsitys. Poliitikkojen ja Pride-vas- taisten henkilöiden toistamat käsitykset kaikuivat kommentissa vahvasti.

Kommentoija tarttuu siihen, että Pride-liikkeen ajamat asiat jakavat kansalaisten mielipiteet, mikä on yleiseen keskusteluilmapiiiriin ja aiempaan sukupuolentutkimukseen nojaten totta. Viestissä ilmenevän käsityksen mukaan suomalaisen suuren yrityksen pitää noudattaa suomen kansalaisten mielipiteitä – tässä kohtaa ne ovat eriytyneet, joten yrityksen ei pitäisi tuoda omaa arvopohjaansa ilmi: *mihin perustuen Finnairin kannattaa tukea (--) poliittisia tavoitteita, joiden suhteen kansalaisten mielipiteet ovat selvästi jakautuneet?* Kommentoija kaiuttaa jo aiemmissa

kommenteissa osakkeenomistajien osalta tutuksi tullutta käsitystä siitä, että työntekijät eivät ole sitoutuneet Setan arvoihin tai että *harva työntekijöistä on edes tietoinen, mitä ne tavoitteet käytännössä ovat ja tarkoittavat*. Tästä poiketen Helsinki Priden järjestäjän *Hesetan* tapahtuma- ja varainhankintapäällikkö on kertonut, että nimenomaan yrityksen työntekijät kannustavat yhteistyöhön Priden kanssa (Ylä-Anttila 2018). Ketjun viimeinen kommentti esittää uudenlaisen käsityksen Finnairin osallistumisesta Prideen.

Vastaus 2.9.

Homma voi usein mennä monen firman kohdalla niin että pelko ohjaa päätöstä...kuka uskaltaa sanoa rohkeasti ei...Monen kohdalla voi olla että Pride kaupataankin sillä vihjeellä että ettehan halua jäädä tästä paitsi..Kärkkäisen tavaratalo ei satavarmasti vietä Pride päivää..=)))

Kommenttiketjun viimeinen kommentoija tarttuu Pride-tapahtuman yhteistyökumppanuuteen ajatuksella siitä, että yritykset eivät uskalla jäädä tapahtuman ulkopuolelle, vaan *pelko ohjaa päätöstä*. Kommentoija esittää käsityksen siitä, että yrityksen hallitus ei uskalla tehdä rohkeita päätöksiä ja kieltäytyä yhteistyöstä. Kirjoittajan käyttämän verbin mukaan pelko jostakin *ohjaa* päätöstä. Hän esittää myös käsityksen Priden markkinoinnista: *Pride kaupataankin sillä vihjeellä että ettehan halua jäädä tästä paitsi*. *Kaupata*-verbillä hän kuvaa, että kyseessä on jonkinlainen markkinoitava aate. Lisäksi kommentoija ottaa esiin Kärkkäinen-tavaratalon, jonka taustalla oleva yritys on tunnettu uskontoon perustavilla vahvoilla mielipiteillään. J. Kärkkäinen Oy kustansi aiemmin *Magneettimedia*-ilmaisjakelulehteä, joka tunnettiin esimerkiksi juutalaisvastaisuudestaan. Lehti muun muassa kielsi holokaustin tapahtumat ja juutalaisien kansanmurhan. Yritys ja sen omistaja tuomittiin sakkoihin kiihottamisesta kansanryhmää vastaan vuonna 2013 (Kurki 2014). Viittaamalla tavaratalon taustoihin kommentoijan voi tulkita olevan samaa mieltä tasa-arvonvastaisen *Magneettimedien* kanssa. Kommentti on omaääninen ja sisäisesti vakuuttava, mutta se sisältää samalla epäsuoran intertekstuaalisen viittauksen *Magneettimediaan*. Seuraava kommentoija aloittaa uuden ketjun, jossa käsitellään samoja teemoja.

Kommentti 3.

En ymmärrä minäkään tällaista enkä ole lainkaan uskovainen enkä edes seksuaalisesti ahdasmielinen, mutta jalkapallot ja kukkasat vain ovat kaksi eri asiaa... Finnair on liiketoimintalaitos ja sen tehtävät sen mukaiset. Sen tehtävät ei ole ottaa kantaa arvoihin tai politiikkaan. Joitain vuosia sitten Posti promotoi Tom of Finlandia. Se oli Postin johdon täysin narsistinen ja ajattelematon päätös. Ystäväni Burmassa joutui kärsimään sen takia! Edesvastuutonta narsismia! Poliittisiin ja arvoihin liittyviin kysymyksiin on omat fooruminsa.. Liiketoiminta ei ole yksi niitä! Liiketoimintalaitos voi sponsoroida tapahtumia vain markkinoidakseen – ei myydäkseen arvoja. Liiketoimintalaitoksella voi olla omia arvoja, jotka liittyvät vain liiketoimintaan.

Kommentti 3 on perusteluiltaan melko monipuolinen. Kommentoijan ääni on osittain sisäisesti vakuuttava ja omaääninen, koska kirjoittaja puhuu pitkälti yksikön 1. persoonassa (*minäkään, enkä ole*) ja käyttää omakohtaista kokemusta. Hän myös ottaa vastuuta omasta näkökulmastaan, eli osoittaa sen kautta vahvaa toimijuutta. Käsitusten taustalla on kuitenkin myös auktoriteetteja, kun hän puhuu liiketoimintalaitosten tehtävistä. Hän toistaa aiemmassa keskustelussa ilmennyttä käsitystä siitä, että *yritysten tehtävät ei ole ottaa kantaa arvoihin tai politiikkaan*. Tätä käsitystä jaetaan ja toistetaan aineiston perusteella runsaasti.

Kommentoija perustelee omaa mielipidettään myös uskonnolla: hän ei tue Pridea, vaikka *ei ole lainkaan uskovainen*. Käsitteen mukaan uskovaiset ovat oletettavasti Pride-vastaisia. Suomen evankelisluterilainen kirkko oli vuonna 2019 yksi Priden yhteistyökumppaneista, mutta kommentin perusteella kirjoittaja ei tiedä tätä. Toisaalta aiemman tutkimuksen (Jantunen 2018; Herek 2002; Vicario ym. 2005; Katila 2011) ja yleisen käsityksen valossa konservatiiviset uskonnonedustajat ovat usein todennäköisemmin sukupuoli- ja seksuaalivähemmistövastaisia. Kommentoijan omakohtaisuutta edustaa hänen ystävänsä kokemukset Burmassa, vaikka hän ei tarkemmin kerro, miten hänen ystävänsä *kärsi* Postin toimista. Hän korostaa negatiivista asennetta Postin toimintaa kohtaan adjektiiveilla: *edesvastuutonta, ajattelematon*. Näitä käsityksiä ja asennoitumista hän heijastaa myös Finnairiin, joka toimii kommentin perusteella Postin kanssa samalla tavalla. Kommentoija jatkaa käsitystensä perustelua seuraavassa kommentissa.

Vastaus 3.1 (alkuperäinen kirjoittaja)

(--). Liikelaitoksen tehtävä ei ole tyrkyttää mielipiteitä eikä arvoja vaan palveluita ja tavaroita. Mielipitteen esittämiseen kansalaisilla on lukuisia foorumeita, joista tärkein on tietenkin eduskunta.

Lisäksi pitää vielä erikseen kysyä, onko valtio-omisteisilla liikelaitoksilla oikeutta tyrkyttää näkemystä, jota koko kansa ei jaa? Ehkä siis hyvä, että valtio hakeutuu vähemmistöomistajuuksiin. (--).

Alkuperäinen kommentoija vastaa omaan kommenttiinsa tarkentaakseen vielä käsitystään liikelaitosten toiminnan eettisyydestä. Kommentoija pitää *eduskuntaa* eli Suomen yhtä politiikan päättävää elintä sopivana foorumina mielipiteiden esittämiseen mutta ei julkista yritystä. Kommentoija toistaa jo aiemmin esittämiään käsityksiä siitä, että liikelaitoksien ei pitäisi esittää mielipiteitään erityisesti, jos kansalaiset ovat eri mieltä asiasta. Hän kärjistää käsityksiään entisestään viittaamalla liikelaitosten arvojen jakamiseen verbillä *tyrkyttää*. Kommentissa toistetaan jakautuvaa käsitystä siitä, että Pride-liikkeen ajamat asiat ovat *mielipiteitä*. Pride-liikkeen kannattajat eivät sen sijaan yleensä pidä niitä mielipideasioina vaan ihmisarvoina. Seuraavissa kommentteissa esitetään vastakkaisia mielipiteitä suhteessa kommenttiin 3.1.

tutkimukseen viittaaminen on auktoriteetin lausumien toistamista. Kommentin perusteella kirjoittaja pitää perusteella Finnairin Pride-yhteistyökumppanuutta markkinointina, eikä niinkään arvopohjaisena toimintana. Keskustelun aloittaja päättää keskustelun vielä kahdella vastauksella alkuperäiseen kommenttiinsa.

Vastaus 3.6 (alkuperäinen kirjoittaja)

(--). Itse asiassa osakkeenomistajilla on täysi oikeus kertoa, mitä hän odottaa yritykseltä! (--). Voisi jopa väittää, että pienomistajilla on enemmän sanomista tällaisessa asiassa kuin toimarilla.

Alkuperäinen kommentoija toistaa edelleen käsitystä osakkeenomistajien roolista yrityksen päätöksenteossa: *osakkeenomistajilla on täysi oikeus kertoa, mitä hän odottaa yritykseltä*. Hän ilmaisee lisäksi uudenlaisen käsityksen siitä, että omistajilla pitäisi olla arvokysymyksissä enemmän sanavaltaa kuin yrityksen hallituksella tai toimitusjohtajalla: *pienomistajilla on enemmän sanomista tällaisessa asiassa*. Kommentissa käytetään nollapersoonaa: *voisi väittää*, josta ei ilmene lauseen tekijä. Oletettavasti kirjoittaja puhuu itsestään, vaikka ei käytä yksikön 1. persoonaa. Kommentoija ei edelleenkään kerro, onko hän itse osakkeenomistaja vai ei eli onko käsityksen taustalla omakohtainen kokemus. Kommentista jää epäselväksi myös, miksi pienomistajilla pitäisi olla enemmän sanavaltaa yrityksen jakamiin arvoihin kuin yrityksen toimitusjohtajalla, jolla on suuri vastuu yrityksen toimintastrategioista. Kommentoija jatkaa kuitenkin käsitysten jakamista seuraavassa kommentissa.

Vastaus 3.7 (alkuperäinen kirjoittaja)

(--). Yritysten tehtävät on määrätty laissa eikä moraalisten arvojen tyrkyttäminen kuulu niihin. Yksinkertaisesti väärä foorumi, väärä työkalu!

(--). Finnairin eniten maksavat asiakkaat (liikematkailu) ovat pääsääntöisesti keski-ikäisiä, konservatiivisia ja diskreettejä – ja joilla on oikeus omaan mielipiteeseensä!

(--). Suoraan sanoen, pidän Finnairin päätöstä varsin ammattitaidottomana ja enemmänkin ehkä yhden tai muutaman johtajan narsistisen maailmanhalailun ja helppojen otsikkojen jahtaamisen seurauksena.

Finnairin liiketoiminta on lentomatkestäminen. Brändi rakennetaan luotettavuudelle, aikatauluissa pysymiselle, hyvälle yhteyksille, hyvälle palvelulle, hinnalle – muttei moraalisten arvojen tyrkyttämiselle.

(--). Matkustajia on paljon ja parhaiten maksavat matkustajat kuuluvat aiemmin mainitsemaani ryhmään. (Satun tietämään asiasta, koska olen aiemmin urallani toiminut Finnairin liikennesuunnittelussa).

Aloittaja jatkaa keskustelua vielä pitkällä kommentilla, jossa pohtii Finnair-yritystä brändinä, sen liiketoiminnan perustaa ja asiakaskuntaa. Kommentoijan käsityksissä kaikuu autoritaarinen ääni, joka on yritysten tehtävät määrittelevä laki. Lisäksi hän jakaa käsityksensä Finnairin asiakkaista ja asiakaskunnan rakenteesta, mutta ei suoraan ilmaise olevansa itse yrityksen asiakas. Käsityksensä hän esittää kuvaavilla sanoilla, joiden mukaan asiakkaat ovat *keski-ikäisiä, konservatiivisia ja diskreettejä*. Asiakkaiden keski-ikä voi olla vahvistettu julkistamattomilla tilastoilla, mikä tekisi väitteen osasta autoritaarisen, mutta asiakkaiden konservatiivisuus

sen sijaan on todennäköisemmin kommentoijan oma käsitys. Omakohtaisuus näkyy kommentissa myös omien kokemusten jakamisella: *satun tietämään asiasta, koska olen aiemmin uralani toiminut Finnairin liikesuunnittelussa*. Omaäänisyys ilmenee myös toimijuuden kautta, kun kirjoittaja puhuu yksikön 1. persoonassa. Omalla kokemuksellaan hän pyrkii tekemään itsestään vakuuttavamman ja perusteluistaan uskottavampia. Finnairin liiketoiminnasta puhuesaan kommentoija toistaa yleisiä käsityksiä siitä, että Finnair on luotettava (Turkula 2018; Perttula 2019) ja tunnettu hyvästä palvelustaan. Seuraavassa kommentissa viitataan julkaisun alla olevaan keskusteluun, vaikka kirjoittaja ei suoraan vastaa kenenkään kommenttiin.

Kommentti 4.

Voi hyvänä aikalentään näitä kommentteja. Tottakai yrityksellä voi ja pitääkin olla arvopohja. Finnair on lisännyt omaansa suvaitsevaisuuden ja tasa-arvon ja se on mielestäni hieno asia. Ei myöskään liiketoiminnallisesti tai markkinoinnillisesti ollenkaan huono veto.

Kommentoija (4) viittaa aiempiin kommentteihin ja koko julkaisun kommenttiketjuun, jossa käsitellään yrityksen arvojen ilmaisun laillisuutta. Hän toistaa vastakkaista näkemystä verrattuna yleiseen keskusteluun: *tottakai yrityksellä voi ja pitääkin olla arvopohja*. Tottakaisanavalinta korostaa kommentoijan omaa käsitystä ja sen varmuutta, vaikka kirjoittaja ei tässä kohtaa puhu minä-muodossa. Kommentin mukaan sen lisäksi että yrityksellä voi olla arvopohja, se myös *pitää* olla: verbi korostaa kirjoittajan käsitystä. Kommentti on sisäisesti vakuuttava ja omaääninen, koska kirjoittaja asettaa itsensä selkeämmäksi toimijaksi puhumalla myös yksikön 1. persoonassa: *mielestäni hieno asia*. Kommentissa ilmenee toki yleisiäkin käsityksiä siitä, että yritystoimintaa ohjaa aina yrityksen itselleen asettamat arvot, ja ne ovat yritystoiminnan lähtökohta. Hän toistaa myös aiemmin esiintynyttä käsitystä siitä, että Pride-yhteistyö on osa markkinointia: *ei (--) markkinoinnillisesti ollenkaan huono veto*. Myös seuraava kommentti on yksittäinen eikä osa kommenttiketjua.

Kommentti 5.

Vianhan ei tarvi olla suuri mikäli se on yrityksen imagossa johtohenkilöissä ja markkinoinnissa

Kirjoittaja toistaa aiemmin esiintynyttä käsitystä siitä, että Pride-yhteistyön takana on yrityksen johtohenkilö sekä markkinointi (vrt. osakkeenomistajat). Aiemmin keskustelussa toistunut käsitys heikentää kommentoijan toimijuutta ja omaäänisyyttä, sillä hän on voinut ottaa käsityksen toiselta kommentoijalta. Kierrätetyn käsityksen toistaminen ilmentää myös kielen heteroglossista luonnetta (Bakhtin 1981: 293). Kommentoija kokee Pride-kumppanuuden siis osittain markkinointitempauksena. Hän käyttää sanavalintoja *vianhan ei tarvi olla suuri* ja tuo niiden avulla ilmi oman asemoitumisensa yritysten yhteistyöllä ilmaisemiin arvoihin. Koska

kommentoija puhuu viasta, kommentista voi päätellä, että yhteistyö on hänen mielestään negatiivinen asia. Hän suuntaa tämän viallisuuden *johtohenkilöihin* eli Finnairin hallitukseen. Hän käyttää adjektiivia *suuri*, jolla hän todennäköisesti viittaa siihen, että suurenkin yrityksen hallitus pieni on suhteessa asiakaskunnan ja henkilöstön määrään. Seuraavassa kommentissa esitetään poikkeuksellisen neutraali mielipide yhteistyötä ja positiivinen Finnairia kohtaan.

Kommentti 6.

Vaikka en ole Pride kannattaja niin Finnair on silti minun ykkös – osake – sijoituskohde – edelleen (hy-miö)

Kommentoija tuo heti ilmi sen, että ei tue Pridea-liikettä: *en ole Pride kannattaja*. Hän ei kuitenkaan pidä Finnairin ja Priden yhteistyötä niin merkittävänä, että se vaikuttaisi hänen toimintaansa: *Finnair on silti minun ykkös – osake – sijoituskohde – edelleen*. Puhumalla *minusta* ja käyttämällä yksikön 1. persoonaa (*en ole*) kommentoija osoittaa toimijuuttaan ja käyttävänsä omaa ääntään. Hän osoittaa vastuullisuutta tukemalla Finnairia, mutta samalla kertomalla ettei ole Pride-liikkeen kannattaja. Oman toiminnan kuvaamisella hän osoittaa olevansa vastuussa lausumastaan ja ymmärtävänsä tekojensa seuraukset, mikä vahvistavaa hänen toimijuuttaan (Linell 2016: 40). Partikkelilla *silti* kommentoija osoittaa, että hän ei heijasta mielipidettään Pridesta Finnairiin yhteistyöstä huolimatta. Tätä hän ilmaisee myös adverbilla *edelleen*: yhteistyö ei vaikuta kirjoittajan käsitykseen Finnairista tai toisaalta Pridesta. Lausuma on sisäisesti vakuuttava, ja sen pohjalta voidaan olettaa, että kommentoija on itse yksi Finnairin osakkaista. Sisäisesti vakuuttavuus ilmenee uudenlaisena äänenä, jossa ideologiat ja arvot ovat syntyneet taistelusta käytettävissä olevista (Bakhtin 1981: 346). Kommentti oli ketjun viimeinen, jossa sisältö keskittyi Finnairin yrityspolitiikkaan. Luvussa 4.3 käsittelen kirjoittajien esittämiä käsityksiä Finnairin Pride-yhteistyön eettisyydestä ja motiiveista.

4.3 Pride-yhteistyön eettisyys ja motiivit

Monet kommentoijat kyseenalaistavat viesteissään Finnairin motiiveja osallistua Pride-tapahtumaan yhteistyökumppanina. Kyseenalaistamisen taustalla on luultavasti se, että Finnair on *support-kumppani* eli tukee Helsinki Pride -tapahtumaa arvopohjaisesti eikä rahallisesti. Osa muista virallisista yhteistyökumppaneista tarjoaa tuotteitaan tai tilojaan *Helsinki Pride* -tapahtuman käyttöön ja ovat sen kautta pääyhteistyökumppaneita. Negatiivisuus näkyy aineistossa siis eri tavoin: Priden vastustajat eivät pidä Finnairin osallistumisesta tapahtumaan, mutta myös Pride-liikettä kannattavat kritisoivat ja kyseenalaistavat yhteistyötä. Myös Finnairin muut arvot joutuvat keskustelussa tarkastelun alle.

Kommentti 7.

Voitteko päästää sen kuolemansairaana skorpionin pistämän miehen lennolleen, kiitos?! Voisitte sen jälkeen olla oikeasti ylpeitä. Suomalainen kuolee Thaimaassa, ja se on ihan vain Finnairin itsekkyyden takia.

Kommentti 8.

Sen sijaan, että Finnair hyvesignaloisi sateenkaarilipuilla, voisi tehdä ihmiselämän eteen toki jotain konkreettistakin: Thaimaassa on suomalainen mies kuoleman kielissä skorpionin piston takia ja Finnair on tältä mieheltä ilmeisesti yhden lentolipun käryttänyt koska riittävää määrää riittävän päteviä saattajia ei Finnairin mielestä löytynyt. Puhuminen on halpaa, mutta ei teille ihmiselämä näyttäisi olevan paskankaan arvoinen.

Kommenteissa 7 ja 8 Pride-yhteistyö asetetaan vastakkain Pride-tapahtuman aikaan paljon huomiota saaneeseen tapaukseen, jossa Finnair ei ottanut paluulennolleen Thaimaasta skorpionin pistoksesta sairastunutta miestä. Miehen tarinaa ja kuvaa sairaalasta levitettiin sosiaalisessa mediassa, etenkin Facebookissa. Tapauksesta kirjoitettiin etenkin vastamediasivustoilla, kuten *MV*-lehdessä, *Vastavalkeassa* ja *Uusi Suomi* -blogialustalla sekä keskustelupalstoilla kuten *Suomi24*:ssa. Tapauksen todenmukaisuus jäi epäselväksi, koska Suomen valtamediat eivät kirjoittaneet siitä. Oli epäselvää, oliko mies oikeasti sairas, oliko hän sairastunut juuri skorpionin pistoon, ja mikä Finnairin osuus tässä kaikessa oli.

Monille tilannetta seuranneille jäi käsitys, että mies ei saanut tarvitsemaansa hoitoa, koska häneltä puuttui matkavakuutus. Facebook-päivityksen kommentoijat kaiuttavat sen sijaan vastamedioissa ja sosiaalisen median keskustelupalstoilla esiintynyttä ääntä, jonka mukaan miehen pärjääminen ja seuraukset ovat Finnairin vastuulla: *se on ihan vain Finnairin itsekkyyden takia (7)*, *teille ei ihmiselämä näyttäisi olevan paskankaan arvoinen (8)*. Tämä vastakkainasettelu kyseenalaistaa yrityksen esittämiä arvoja ja syytä osallistua Prideen, koska kommentoijien mukaan Finnair ei välitä oikeasti ihmiselämisestä. Molemmat kommentoijat suuntaavat kommentit suoraan Finnairille, joka tulee ilmi monikon 2. persoonan käytöstä: *voitteko, teille*. Myös seuraavissa kommenteissa kyseenalaistetaan Pride-yhteistyötä.

Kommentti 9.

Miten tuette käytännössä ko. yhteisöä, lahjoitatteko osan tuotoistanne pride-kohteeseen?

Finnairin vastaus 9.1

Hei (--), olemme Priden virallinen support-kumppani.

Vastaus 9.2

Finnair mikäs sen parempaa mainostusta kuin ilmainen mainos olemalla ”support” kumppani (hymiöitä)

Dialogin aloittavassa kommentissa kyseenalaistetaan Finnairin Pride-yhteistyökumppanuus kysymällä käytännön avusta Pride-yhteisölle: *miten tuette käytännössä ko. yhteisöä (--)?* Kommentti on sekin kohdistettu suoraan Finnairille, mikä ilmenee monikon 2. persoonasta:

tuelle, lahjoitatteko. Kommentista voi tulkita, että kirjoittaja olettaa, ettei Finnair tue käytännössä Pridea esimerkiksi rahalahjoituksilla. Finnair vastaa kommenttiin painottamalla, että yritys on tapahtuman *virallinen support-kumppani*. Finnairin edustus siis jättää huomioimatta alkuperäisen kommentin kysymyksen rahalahjoituksesta ja siitä, tekeekö yhtiö konkreettista työtä Priden hyväksi. Support-kumppanit eivät ole taloudellisesti yhteistyössä tapahtuman kanssa, vaan osoittavat tukensa julkisesti. Kumppanuus vaatii kuitenkin sitoutumisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseen työpaikalla ja yhteiskunnallisesti (Helsinki Pride Yhteisö).

Komentissa 9.2 todetaan ironisesti, että Finnair saa ilmaista mainosta itselleen olemalla Priden support-kumppani lahjoittamatta rahaa liikkeelle: *mikäs sen parempaa mainostusta kuin ilmainen mainos (--)*. Ironia tekee vastauksesta moniäänisen, koska kommentin sävy on vastakkainen sisältöön. *Mikäs sen parempaa* kantaa ivallista sävyä, jonka lisäksi *support*-lainasana on laitettu lainausmerkkeihin. Lainausmerkit viittaavat siihen, ettei kommentoija pidä kumppanuutta sopivana, kun kyse on vain julkisesta tuesta. Komentissa kaikuu käsitys siitä, että yrityksen pitäisi tukea rahallisesti liikettä, jotta voi esiintyä julkisesti sen yhteistyökumppanina. Seuraavassa kommenttiketjussa tartutaan yhteistyön eettisyyteen matkakohteiden osalta.

Kommentti 10.

”Pride-henkiset kampanjakohteemme”

Klikkasin linkkiä ja selasin listaa. Sieltä löytyy mm. Arabiemiirikunnat, jossa homoseksuaalisuudesta voi saada jopa kuolemanrangaistuksen...(hymiö)

Vastaus 10.1

Hyvin on Finnair näköjään asioista perillä. Törkeästi vaan ratsastetaan vähemmistöillä ja nähdään ne pelinappuloina mediakentällä.

Uuden kommenttiketjun aloittaja (10) tekee huomion, että päivityksessä esiintyvissä tarjouskohteissa on myös valtioita, joissa homoseksuaalisuus on tuomittavaa: *Arabiemiirikunnat, jossa homoseksuaalisuudesta voi saada jopa kuolemanrangaistuksen*. Kommentoija kierrättää autoritaarista käsitystä Arabiemiirikuntien laeista, joissa homoseksuaalisuus on tuomittavaa, ja siitä voidaan antaa kuolemanrangaistus (Kangas 2019). Komentissa 10.1 jatketaan aiemman kommentoijan huomiota syyttämällä Finnairia tietämättömyydestä: *hyvin on Finnair näköjään asiasta perillä*. Syytös on ironinen, mikä tekee kommentista moniäänisen. Kommentoija osoittaa moniäänisyyden viestinsä toisessa virkkeessä, jossa hän syyttää Finnairia: *törkeästi vaan ratsastetaan vähemmistöillä*. Hän vaikuttaa tekevän oletuksen Finnairin motiiveista osallistua Prideen, joka on saada positiivista mediahuomiota. Toisaalta kommentti sisältää osallisuutta ja toimijuutta kuvaamalla, kuinka hän itse selasi kampanjakohdelistaa ja löysi sieltä epäeettisiä vaihtoehtoja (*klikkasin, selasin*). Seuraava kommentoija jatkaa saman aiheen parissa.

Vastaus 10.2

No huhuhuh, luulisi Finnairin boikotoivan sellaisia maita, joissa saa pelätä kuolemanrangaistusta homouden takia. Tuleekohan kuolemantuomio, jos haluaa vain samaa sukupuolta olevaa ystävää?

Kommentti 10.2 syyllistää Finnairia epäeettisten kohteiden tukemisesta eli kaiuttaa edellisen kommentin käsitystä: *luulisi Finnairin boikotoivan sellaisia maita*. Kommentoijan käsitys Finnairin vastuullisuudesta vaikuttaa johtaneen oletukseen, että yhtiö boikotoi homoseksuaalisuudesta rankaisevia maita. Kommentoija ottaa aloituskommentin tavoin esiin *kuolemanrangaistuksen*. Kommentissa kaikuu autoritaariset äänet ja yleinen keskustelukulttuuri, jonka mukaan Arabiemiirikuntiin matkustaminen ei ole eettisesti hyväksyttävää. Usein autoritaarisia ääniä perustellaankin yleisenä tietona (Aro 2009: 68). Aiempien kommenttien kierrättäminen heikentää kirjoittajan toimijuutta ja toisaalta on osoitus heteroglossiasta. Keskustelussa on usein pinnalla vähemmistöjen oikeuksien lisäksi epäinhimilliset työolosuhteet ja köyhien ihmisten hyväksi käyttäminen. Keskustelua käydään etenkin sosiaalisessa mediassa esimerkiksi blogeissa. Myös tunnetut somevaikuttajat ovat saaneet negatiivista palautetta matkustaessaan Arabiemiirikuntiin; useimmiten Dubaihin. Ihmisoikeusjärjestö Amnesty ei kuitenkaan suosittelle kohteiden boikotointia, vaikka toivoisikin ihmisten olevan matkustuksen eettisyydestä tietoisempia (Kellman 2019). Kommentissa on myös omaäänisyyttä, kun kirjoittaja pohtii, mistä kaikista rangaistuksia voi saada: *tuleekohan kuolemantuomio, jos haluaa?* Kirjoittaja käyttää nollapersoonaa, eli virkkeestä ei ilmene kenelle kuolemantuomio tulisi. Ketjuun tulee vielä kaksi vastausta, joista toinen on Finnairin.

Finnairin vastaus 10.3

Hei, julkaisu ohjaa sivulle, johon on koottu kaikki tämän hetken tarjouskohteemme. Pyrimme korjaamaan linkin mahdollisimman pian, kiitos palautteesta.

Vastaus 10.4

Kun julkaisu ohjaa yleiselle tarjous sivustolle, niin tämä vain vahvista vähemmistöjen kustannuksella ratsastamista. Taidampa antaa Finnairin lentopisteiden vanhentua ja lisään Norwegianin käyttöä.

Kommentissa 10.3 Finnairin työntekijä kertoo, että julkaisussa jaettu linkki korjataan niin, että kohteet ovat Pride-aatteita tukevia. Vastauksessa ei oteta kuitenkaan kantaa siihen, miksi epäeettiseksi koettuja kohteita ei poisteta kokonaan Finnairin kohteista. Kommentin 10.4 kirjoittaja tarttuu Finnairin vastaukseen ja puolustaa vähemmistöjä. Hän toistaa aiemmassa kommentissa esiintynyttä käsitystä siitä, että Pride-yhteistyön käyttäminen markkinointitarkoituksessa on *vähemmistöjen kustannuksella ratsastamista*. Kommentista voi tulkita, että jos markkinoitavat kohteet olisi räätälöity Pride-liikkeelle sopiviksi, olisi tarjouskohteiden esittäminen tässä yhteydessä hyväksyttävämpää: *kun julkaisu ohjaa yleiselle tarjous sivustolle*. Hän

käyttää myös omakohtaisuutta, kun uhkaa vaihtavansa Finnairin Norwegianiin käyttäen yksikön 1. persoonaa: *taidampa, lisään*. Kuvaamalla omaa toimintaansa kirjoittaja myös korostaa omaa toimijuuttaan. Samalla hän osoittaa ymmärtävänsä mahdollisuuden ottaa vastuuta ja vaikuttaa seuraamuksiin (Linell 2016: 40). Seuraava ketju jatkaa aiemminkin ilmenneiden käsitteiden toistoa markkinointitempauksesta.

Kommentti 11.

Tärkeää homojen ja lesbojen kustannuksella ratsastamista ja hyväksikäyttöä. Pelkkä markkinointitempauksen ja julkisuuden haku. Suosin Norwegiania joka ei ratsasta vähemmistöjen varjolla oman markkinoinnin hyväksi.

Vastaus 11.1

(--) itseasiassa viralliseksi priden kumppaniksi suomessa ei pääse noin vain. Tulee saada hyväksyntä viralliselta taholta ja oliko et täytyy todistaa tietyin ehdoin miten tukee yrityksessä asioita.

Vastaus 11.2

Vaatimuksia on joten ne firmat jotka on virallisella listalla, ovat tehneet työnsä sen eteen. Ei vain maksaneet itseään sisään

Uuden dialogin aloittavassa kommentissa (11) toistuvat samat äänet kuin edellisissä (10.1, 10.4), kun kommentoija puhuu *hyväksikäytöstä* ja *vähemmistöjen kustannuksella ratsastamisesta*. Hänen käsityksensä mukaan Pride-yhteistyö on vain *markkinointitempauksen ja julkisuuden haku*. Hän kiihtyy aiemmin esiintyneitä käsityksiä siitä, mitä oikeanlainen yhteistyökumppanuus on. Oletettavasti aiempien kommentoijien esittämät käsitykset ovat vaikuttaneet kommentoijan 11 lausuman muotoutumiseen, sillä hän toistaa niitä lähes identtisesti. Samojen käsitysten kiihtäminen korostaa niiden autoritaarisuutta.

Vastauksessa 11.1 kerrotaan Pride-kumppanuuden edellyttämistä vaatimuksista: *tulee saada hyväksyntä viralliselta taholta ja oliko et täytyy todistaa (--) miten tukee yrityksessä asioita*. Kommentissa ilmenee kuitenkin epävarmuus kysymyksessä: *oliko et*. Kommentissa kiihtyy autoritaarinen ääni, sillä kommentoija on ilmeisesti lukenut tai kuullut jostain Pride-kumppanuuden edellytyksistä, mutta ei toisaalta muista niitä tarkkaan. Seuraava kommentoija 11.2 vahvistaa edellisen esittämän käsityksen siitä, mitä yhteistyö vaatii: *vaatimuksia on joten ne firmat jotka on virallisella listalla, ovat tehneet työnsä sen eteen*. Hänkin vahvistaa vaatimusten olemassaolon, mutta ei erittele, mitä ne vaatimukset käytännössä ovat. HeSetan toiminnanjohtaja on kertonut, että yhteistyön keskiössä ovat nimenomaan ”yritysten todelliset arvot ja konkreettiset teot” (Vali 2019). Ketjun päättävässä kommentissa 11.3 Pride-liikkeeseen yhdistetään siihen suoraan liittymättömiä arvoja.

Vastaus 11.3

Eipä Prideen ollut tervetulleita muut, vaikka olivat homoja, mutta ei riittänyt se, että on vain seksuaalivähemmistön edustaja ja kannattamassa heidän tasa-arvoista asemaa. Pitää myös kannattaa kolmannen aallon feminismiä, massamaahanmuuttoa ja varsinkin islamia tai muuten ei ole asiaa prideen. Tässä siis näemme, ettei kaikki homotkaan ole tasavertaisia keskenään. Joskus vain aikoinaan oli hirveä kohu siitä, kuinka joku homobaarin omistaja kirjoitti jotain muslimeista ja tämän seurauksena kyseiseltä mieheltä evättiin prideen pääsy.

Ketjun päättävä kommentti 11.3 yhdistää Pride-liikkeeseen erilaisia arvoja: *pitää myös kannattaa kolmannen aallon feminismiä, massamaahanmuuttoa ja varsinkin islamia*. Hän toistaa Pride-tapahtuman vastaisia käsityksiä siitä, mitä asioita liike ajaa. Kirjoittaja käyttää nolla-persoonaa (*pitää myös kannattaa*). Kommentin esimerkit ovat negatiivissävytteisiä, ja ne ovat toistuneet aiemmin useissa vastamedioissa kuten Uusi Suomi -palstalla. Kirjoittaja käyttää aatteiden lisäksi esimerkkinä kohua, jossa homobaarin omistajaa ei päästetty Prideen musliminvastaisten kirjoitusten takia: *joskus vain aikoinaan oli hirveä kohu*. Hän ei tarkenna, mistä kohusta on kyse, mutta oletettavasti hän puhuu pilapiirtäjä Lars Vilksiin liittyvistä kohuista. Kirjoittaja käyttää siis käsitystensä perusteena tapahtumaa, jota ei kunnolla muista, mikä ilmenee adverbeista *joskus, aikoinaan*. Taustalla on mediassa esiintynyt keskustelu, jonka käsitykset ovat jääneet kirjoittajan mieleen, vaikka hän ei kunnolla muista tapahtunutta.

Kommentti 12.

Tasa-arvo on jokaisen oikeusvaltion kivijalka. Vielä löytyy maita, jossa rakkauden vuoksi voi saada kuolemantuomion. Onneksi Suomi ei ole se maa ja onneksi meiltä löytyy vaikutusvaltaisia yrityksiä, jotka nostavat tasa-arvon mukaan omiin arvoihinsa välittämättä mahdollisten asiakkaiden mielipiteistä. Hyvä Finnair! Ylpeä teistä, ylpeä suomalaisuudesta!

Kommentti 12 on aiemmista poiketen Finnairia puolustava, eikä siinä toistu ketjun aiemmassa keskustelussa ilmenneitä ääniä. Kommentti asettuu useampia aineistossa ilmenneitä ääniä vastaan, joiden mukaan Pride-yhteistyö on *markkinointitempaus* ja ongelma julkisen yrityksen kantaman vastuun takia. Kommentissa Suomessa vallitseva tasa-arvopolitiikka nähdään positiivisessa valossa, kuten myös Finnairin ja muiden suuryritysten panos tasa-arvon edistämiseen: meiltä löytyy *vaikutusvaltaisia yrityksiä, jotka nostavat tasa-arvon mukaan omiin arvoihinsa*. Kirjoittaja vahvistaa mielipidettään sanavalinnoilla, kuten adverbilla *onneksi* ja adjektiivilla *ylpeä: ylpeä teistä, ylpeä suomalaisuudesta*. Hän pitää kommentin perusteella suomalaista oikeusvaltiota tasa-arvoisena ja kokee itsensä onnekkaaksi ja ylpeäksi eläessään Suomessa. Autoritaarinen ääni toistuu etenkin ensimmäisessä virkkeessä, jossa keskustelija kertoo tasa-arvon olevan *jokaisen oikeusvaltion kivijalka*. Demokraattisessa tasavallassa, joka yhdistetään usein oikeusvaltioon, nähdään yleisesti juuri tasa-arvo ja tasa-arvoinen päätöksenteko tärkeimpinä valtion rakennuspalikkoina.

4.4 Yhteistyöyritysten boikotointi

Yritysten osallistuminen yhteistyökumppanina Helsinki Prideen herätti paljon vastalauseita riippumatta yhteistyöhön lähteneestä yrityksestä tai yhtiöstä. Erityisesti suuret yhtiöt saivat paljon negatiivisuutta osakseen. Suurien yhtiöiden sosiaalisessa mediassa vahvasti ilmenevä vihapuhe johtuu todennäköisesti yhteiskunnassa risteävistä mielipiteistä. Yritykset, joiden palveluita tai tuotteita suurin osa suomalaisista käyttää, saivat lukemani perusteella erityisen paljon negatiivisuutta osakseen. Suosittu teema vastalauseissa on ollut jo vuosia yrityksen boikotoinnilla uhkaaminen, joka yhdistettiin monesti myös muihin suuriin yrityksiin tai laitoksiin. Myös Finnairin Facebook-julkaisun kommentteissa yritysten boikotointi nousi suosituksi teemaksi. Teeman ensimmäisissä kommentteissa näkyy juuri tämä aihe.

Kommentti 13.

tää pride voughka on karannu pahasti lapasesta...finnair boikottiin !!!!!

Vastaus 13.1

Muistathan -- boikotoida myös esim. kaikkia operaattoreita, Kelaa ja Facebookia, koska nekin tukevat Pridea (hymiö)

Kommentin 13 kirjoittaja kannustaa Finnairin boikotointiin, koska yhtiö on Priden yhteistyökumppani. Kirjoittaja ei ilmaise, kenen osalta Finnair menee boikottiin, mutta kommentin tyylistä on tulkittavissa, että kirjoittaja ilmaisee itse jatkossa boikotoivansa Finnairia ja kannustaa siihen myös muita. Hän siis ikään kuin suosittelee kaikkia boikotoimaan yritystä: *finnair boikottiin !!!!!* Negatiivinen käsitys Pridesta ilmenee kutsumalla yhteistyötä substantiivilla *voughka*. *Voughka*-sana viittaa toimintaan: *voughkaamiseen* tai *voughottamiseen*, joilla tarkoitetaan metelin pitämistä jostain asiasta tai äänekkyyttä. Kommentista voi päätellä, että kirjoittajan käsitys Finnairista on muuttunut negatiivisempaan suuntaan yhteistyön tuloksena, koska hän haluaa tästä lähtien boikotoida yhtiötä. Kommentissa kaikuu yleisessä keskustelussa esiintynyt ajatus jaloilla äänestämisestä boikotoinnin muodossa. Vastaja (13.1) toistaa keskusteluissa tyypillisesti ilmenevää vastalauseita, eli muistuttaa muista suurista yrityksistä ja yhtiöistä, jotka osallistuvat vuoden 2019 Helsinki Prideen. Kommentoija luettelee suuria yhtiöitä tai palveluita, joita aloittajan pitää myös boikotoida ollakseen vakuuttava: *kaikkia operaattoreita, Kelaa ja Facebookia*. Kommentoija toistaa myös yhteistyökumppanuuden ympärillä yleistynyttä argumentointitapaa ja kohdistaa sanansa suoraan kommentin 13 kirjoittajalle kirjoittamalla yksikön 2. persoonassa. Seuraavassa kommentissa toistetaan samaa negatiivista käsitystä kuin kommentissa 13.

Kommentti 14.

Täytyy laittaa Finnair estoon.

Vastaus kommenttiin 14.1

En usko että Finnairia kiinnostaa pätäkääkään että he menettävät teidän kaltaisenne matkustajan.

Kommentissa 14 kirjoittaja vaikuttaa puhuvan itsestään, vaikka hän käyttää nollapersoonaa, josta ei ilmene tekijä: *täytyy laittaa Finnair estoon*. Estolla hän voi viitata yritysten palveluiden boikotointiin, mutta myös estämiseen Facebook-palvelussa. Estämisen kautta Finnairin päivitykset eivät jatkossa näkyisi kommentoijalle. Kommentissa ilmenee negatiivinen suhtautuminen Prideen ja sen myötä Finnairiin. Verbiketju *täytyy laittaa* viittaa siihen, että käsitys Finnairista on muuttunut, ja yhteistyön seurauksena kirjoittaja tulevaisuudessa boikotoi Finnairia. Vastaus 14.1 on kirjoitettu yksikön 1. persoonassa (*en usko*), mutta sivulauseessa hän kohdistaa sanansa kommentoijalle 14 käyttämällä monikon 2. persoonaa (*teidän kaltaisenne*). Käyttämällä monikkomuotoa hän luo kommenttiinsa kuitenkin ystävällisen sävyn teitittelemällä alkuperäistä kirjoittajaa. Toisaalta teitittely voi olla ivallista, mikä tekee kommentista myös moniäänisen. Kommentoija esittää myös käsityksen, että Finnairia ei kiinnosta *pätäkääkään* aloittajan menettäminen asiakkaana. Seuraava kommentti (15) aloittaa uuden ketjun, jossa toistetaan samaa käsitystä Finnairista, mutta useampi vastaaja myös vastustaa toistettua negatiivisuutta.

Kommentti 15.

Minä en lennä enään homo yhtiöllä.

Vaikka kommentti 15 herättää paljon keskustelua, aloittaja ei enää myöhemmin vastaa muille kommentoijille. Hän siis tiivistää käsityksensä yhteen lausumaan. Kirjoittaja puhuu omaäänisesti yksikön 1. persoonassa (*minä en*), ja hän osoittaa toimijuuttaan puhumalla tulevaisuuden konkreettisista teoista ja valinnoistaan (*en lennä enää*). Kirjoittajan negatiivinen suhtautuminen Pride-yhteistyöhön ilmenee kommentin sisällöstä, kun hän kutsuu Finnairia *homo-yhtiöksi*. Hänen käsityksensä Finnairista yhteistyön seurauksena vaikuttaa olevan siis hyvin kategorisoiva, eli Priden tukeminen johtaa myös Finnairin kategorisoinnin homoseksuaaleja suosivaksi yhtiöksi. Vastaukset kommenttiin 15 sisältävät paljon stereotyyppisiäkin käsityksiä aloittajaa kohtaan ja kehotuksia, miten aloittajan tulisi toimia muiden yhtiöiden osalta. Vastaukset kommenttiin tarttuvat aloittajan kommentin muotoiluun.

Vastaus 15.1

-- mutta kirjoitit kuitenkin tänne agenda tukevan firman sivuille (Faceen). Rohkea mies!

Vastaus 15.2

-- Äidinkielenopettajasikin taisi olla homo. Et tainnut hänenkään tunneilla käydä.

Vastaukset 15.1 & 15.2 sisältävät ironiaa. Kirjoittaja (15.1) kuvaa aloittajaa adjektiivilla *rohkea*, koska aloittaja kirjoitti Pridea tukevan Facebook-palvelun sivuilla. Ironia toteuttavan moniäänisyyttä, koska sen merkitys ja konkreettinen esitystapa poikkeavat toisistaan. Ironialla ilmaistaan kielteisiä asioita kätkeytyksi (Rahtu 2004), eli sillä voidaan tarkoittaa täysin päinvastaista kuin kirjoitetaan. Kommentoija (15.2) ivaa ja kritisoi aloittajaa hänen lausumansa kielivirheiden takia: *enään* (väärinkirjoitus) ja *homo yhtiöillä* (yhdyssanavirhe). Hän toteaa ironisesti, että aloittaja boikotoi kielivirheistä päätellen aikaan myös äidinkielen tunteja, koska *äidinkielenopettajasikin taisi olla homo*. Samalla kommentoijan voi tulkita viittaavan siihen, että aloittaja on huonosti koulutunut. Tämä käsitys on yleinen stereotypia, jonka mukaan tasa-arvon vastustajat eivät ole yhtä koulutuneita kuin kannattajat. Yhdysvaltalais tutkimuksen (Brumbaugh, Sanchez, Nock & Wright 2008) mukaan sosioekonomisen aseman ainoa vaikuttava indikaattori asenteisiin homoseksuaaleja kohtaan on koulutuneisuus. Alemman koulutusasteen käyneet vastaajat suhtautuivat todennäköisemmin negatiivisesti homoavioliittoihin. (Brumbaugh ym. 2008: 353.) Ketjun seuraava vastaus on myös negatiivissävytteinen aloittajaa kohtaan.

Vastaus 15.3

--, ketään ei kiinnosta millä tavalla sä sun perseesi liikutat kotoa ulkomaille.

Suomen politiikkaan liittyvässä keskustelussa kierrätetään usein käsitystä, jonka mukaan perussuomalaisten ehdokkaat ja kannattajat ovat huonommin koulutettuja verrattuna muihin valtapuolueisiin. Kommentti on siis moniääninen, mutta samalla siinä kaikuu autoritaarisia, stereotyyppisiä, käsityksiä tietyn käsityksen omaavan koulutuneisuudesta. Vastauksen 15.3 kirjoittaja yleistää ajatuksen siitä, että aloittajan kommentilla ja asenteella ei ole väliä: *ketään ei kiinnosta*. Hän puhuu siis yleistämällä eikä täysin omalla äänellään. Kirjoittaja tekee oletuksen muiden kommentoijien mielipiteistä. Kommentti näyttyy jopa hyökkäävänä aloittajaa kohtaan, koska kommentoija käyttää vahvoja sanavalintoja ja muotoja: *ketään ei kiinnosta, perseesi*. Ketju jatkuu vielä kahdella aloittajaa vastustavilla kommentteilla, joissa toistuvat vastaavat käsitykset.

Vastaus 15.4

Käytät kuitenkin todennäköisesti homokäyttöjärjestelmää, koska en usko että osaisit Linuxia käyttää. Samoin varmaan luovut homomaisesta tietoliikenneyhteyksestäsi, koska kaikki operaattorit ovat mukana tukemassa pridea. (hymiö)

Vastaus 15.5

Muista, että Alkokin tukee Prideja, samoin Kela. Laitathan myös ne boikottiin.

Vastaukset 15.4 ja 15.5 toistavat Prideen liittyvässä keskustelussa usein esiintyviä käsityksiä siitä, mitä kaikkea pitää boikotoida, jotta todella boikotoisi Pridea. Molemmat kommentit ovat suunnattu aloituskommentin (15) kirjoittajalle, mikä ilmenee yksikön 2. persoonasta (*käytät, osaisit, luovut; muista, laitathan*). Kommentit toistavat käsitystä siitä, että ”jaloilla äänestäminen” vaatii kaikkien yhteistyökumppanien boikotoimista. Kommentti 15.4 toistaa kommentissa 15.2 esiintynyttä käsitystä aloittajan koulutustaustasta ja älykkyydestä: *en usko että osaisit Linuxia käyttää*. Kommentissa kaikuu siis jälleen stereotypia, jonka mukaan mielipiteet ja asenteet kytkeytyvät älykkyyteen tai koulutustasoon. Esimerkkien avulla kirjoittaja tekee oletuksia ja kehotuksia, mistä aloittajan pitäisi luopua: *samoin varmaan luovut homomaisesta tietoliikenneyhteydestäsi*.

Ketjun viimeinen kommentti 15.5 kehottaa myös aloittajaa luopumaan ja boikotoimaan muiden yhteistyökumppaneiden palveluita. Kommentoija esittää käsityksen, jonka mukaan aloittaja ei ole tietoinen kaikista yhteistyökumppanuuksista ja hänen mielipiteensä ei ole uskottava, jos hän ei boikotoi myös muita yrityksiä: *muista, että Alkokin tukee Prideja. Muistaa-*verbin imperatiivin eli käskymuodon käyttö korostaa kehotusta toimia kirjoittajan esittämällä tavalla. Kommentissa otetaan myös tietoisesti esiin kymmenistä yhteistyökumppaneista kaksi: *Alko* ja *Kela*. Tämä valinta on tuskin satunnaista, vaan kommentoija on valinnut kaksi mielestään aloittajaan kytkeytyvää palvelua. Hän siis esittää jonkinlaisia oletuksia aloittajasta, hänen alkoholinkäytöstään ja sosiaaliturvatuista. Nämäkin käsitykset toistavat aiemmissä kommentteissa esiintyneitä ajatuksia aloittajan koulutustaustasta ja elämästä. Molemmat kommentoijat (15.4 & 15.5) kehottavat tai käskevät aloittajaa ja osoittavat niillä tietynlaista voimakkuutta, joka korostaa heidän toimijuuttaan. Myös seuraavan ketjun aloittava kommentti toteaa boikotoivansa Finnairia, mutta vastauksissa ilmenee uusia käsityksiä.

Kommentti 16.

Enpä tule matkustamaan ikinä tämän yhtiön lennoilla

Vastaus 16.1

Finnair jää varmasti kaipaamaan asiakkuuttasi.

Vastaus 16.2 (aloittaja)

Äänestän jaloillani aina kun se on mahdollista, jos siis koen siihen syytä. Esim yritys tuo esiin/tukee etc jotain ideologiaa josta en pidä.

Kommentin 16 kirjoittaja ilmaisee kommentin 15 tavoin boikotoivansa Finnairia yhteistyökumppanuuden takia. Hän korostaa omaa mielipidettään ja sen muuttumattomuutta käyttämällä *ikinä*-sanaa. Omaäänisyys ilmenee lisäksi yksikön 1. persoonasta: *enpä tule matkusta-*

maan. Omaäänisyys ja kommentoijan esittämä varmuus käsityksestään vahvistavat hänen toimijuuttaan. Vastaus 16.1 on ironinen ja toistaa jo kommentissa 15.1 ilmennyt käsitystä siitä, keitä Finnair haluaa asiakkaakseen: *Finnair jää varmasti kaipaamaan asiakkuuttasi*. Kommentti on kohdistettu suoraan ketjun aloittajalle (*asiakkuuttasi*). Kommentoijan voi tulkita tarkoittavan oikeasti päinvastaista: Finnair **ei** jää kaipaamaan kirjoittajaa. Ironian voi tunnistaa tilannekontekstista ja ympäröivästä keskusteluilmapiiiristä. Aloittaja vastaa kommenttiin (16.2) perustelemalla aloituskommenttiaan. Kommentissa hän osoittaa puhuvansa omasta asemastaan yksikön 1. persoonassa: *äänestän jaloillani, jos siis koen*. Persoonamuoto korostaa jo aiemmin ilmennyt omaäänisyyttä, mikä tekee kommentista sisäisesti vakuuttavan. Samalla kommentoija ilmentää toimijuuttaan osoittamalla ymmärrystä tekojensa seurauksista (Linell 2016: 40).

Vastaus 16.3

Homous ei ole ideologia.

Vastaus 16.4

--, Sinua tuskin jäädään kaipaamaan. Kipin kapin kaappiin!

Kommentoija (16.3) kaiuttaa autoritaarista käsitystä siitä, että homous ei ole ideologia tai oma valinta. Kommentoija ei avaa tätä enempää, mutta käsitystä toistetaan usein vähemmistöjen puolustamisessa: kyseessä ei ole ideologia vaan ihmisoikeuskysymys. Hän toistaa autoritaarista ääntä sellaisenaan, eikä yritä saada sitä kuulostamaan omaltaan. Tämä on tyypillistä täysin autoritaariselle äänelle, jota vain toistetaan ja välitetään eteenpäin (Bakhtin 1981: 344). Vastaus 16.4 ottaa aiemman kommentin (16.1) tavoin kantaa siihen, että Finnair ei halua Pridein vastustajia asiakkaikseen: *sinua tuskin jäädään kaipaamaan*. Kommentin toinen lause on sisällöllisesti kiinnostava, koska siinä kaikuu käsitys siitä, että homofobiset henkilöt tykkäävät salaa homoudesta: *kipin kapin kaappiin*. *Kaappi-* tai *kaappihomo-*substantiivilla kuvataan homoseksuaalia, joka ei ole avoimesti tai julkisesti homo, vaan salaa seksuaalista suuntautumistaan. Seksuaalisuuden paljastamista muille kutsutaan *kaapista ulos tulemiseksi*. Kirjoittajan kehotuksen voi tulkita humoristiseksi vihjaukseksi siitä, että aloittaja ei ole sinut oman seksuaalisuutensa kanssa. Seuraavat kommentit tarttuvat jälleen uusin näkökulmin aloittajan kommenttiin.

Vastaus 16.5

-- kannattaa jo siirtyä takaisin sinne Venäjän vk-sivuille sitten. Eihän Faceen voi kommentoida koska...hyvin tiedät mitä SE kannattaa!

Vastaus 16.5 kehottaa aloittajaa käyttämään Venäjän VK-palvelua Facebookin sijaan, koska myös Facebook kannattaa Pridea. VK:lla kirjoittaja tarkoittaa *Vkontakte*-sovellusta, jota kutsutaan ”Venäjän Facebookiksi”. Viime vuosina Venäjä on tullut yhä tunnetummaksi sanan-

vapauden rajoittamisesta ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia rajoittavana valtiona. Vaikka Vkontakte-palvelussa saa toistaiseksi jakaa haluamaansa sisältöä (Pudas 2015), on oletettavaa, että julkaisuja seurataan. Palvelussa pitää muun muassa kertoa koulutustiedot, asepalvelus sekä poliittiset ja uskonnolliset kannat (Pudas 2015). Kommentoija toistaa autoritaarista käsitystä siitä, että VK-palvelu sisältää Venäjän vähemmistöjenvastaista propagandaa. Ketjun aloittaja vastaa ironisesti ajatukseen VK-palvelun käytöstä.

Vastaus 16.6 (aloittaja)

Meinaatko että täällä sananvapauden paratiisissa ei saisi julkisesti kertoa mihin firmaan pistää rahaa ja minne ei? Mutta Venäjän vk:ssa sitten saa?

Ketjun aloittaja kutsuu kommentissaan 16.6 ironisesti Facebookia *sananvapauden paratiisiksi*, ja vertaa samalla sitä Venäjän VK:hon. Viittaus Facebookiin ilmenee pronominiainesta sisältävästä adverbista *täällä*, jolla hän viittaa käyttämäänsä alustaan. Toisaalta kommentoija osoittaa olevansa samaa mieltä edellisen kanssa siitä, että Vkontakte-palvelussa rajoitetaan sananvapautta. Hän siis toistaa myös edellistä autoritaarista käsitystä venäläisten sosiaalisen median palvelun sananvapauden rajoittamisesta. Hän siis ironisesti toteaa Facebookin olevan *sananvapauden paratiisi*, mutta toisaalta osoittaa tiedostavansa, että Vkontakte rajoittaa sananvapautta vielä enemmän. Seuraavissa kommenteissa ilmenee sukupuolittunut käsitys sekä aiemmin toistunut käsitys Finnairin toivomasta asiakaskunnasta.

Vastaus 16.7

-- Jos meinaat boikotoida Pridea tukevia yrityksiä ja järjestöjä, niin boikotoikin sitten kunnolla äläkä akkaile.

Vastaus 16.8

(--). Aivan varmasti Finnair ei jää tätä boikotoijaa kaipaamaan. Ikävää tietysti on, että ihminen on niin rajoittunut, että tasa-arvon ja elämän monimuotoisuuden kannattaminen saa ihmisen boikottiin. Mutta tyylinsä kullakin.

Kirjoittaja (16.7) käyttää adverbia *kunnolla* kuvaamaan, että aloittajan pitäisi boikotoida myös muita yhteistyöyrityksiä. Hän kohdistaa kommentin suoraan alkuperäiselle kirjoittajalle, mikä ilmenee yksikön 2. persoonasta: (*meinaat, boikotoi, äläkä akkaile*). Kommentissa hän myös toteaa aloittajan *akkailevan*. *Akka*-substantiivi on negatiivissävytteinen termi kuvaamaan naista. *Akkailla*-verbillä kommentoija tarkoittaa todennäköisesti mielestään naisille tyypillistä negatiivista käytöstä. Stereotyyppisesti ajateltuna naiset valittavat, eivätkä todellisuudessa toimi asioiden eteen. Hän siis kehottaa aloittajaa toimimaan kuin hegemoninen mies, ja kehoitusta korostaa verbien imperatiivimuoto. Kommentoija suuntaa kommentin miespuoliselle henkilölle, eli voi ajatella hänen kokemansa *akkailun* olevan yleisesti ottaen väärin, oli sitten kyse

miehestä tai naisesta. Kommentti on osittain autoritaarinen, koska kommentoija toistaa siinä stereotyyppisiä sukupuolirooleja.

Ketjun viimeisessä kommentissa 16.8 toistetaan jo useasti ilmennyttä käsitystä siitä, että Finnair ei jää kaipaamaan aloittajan asiakkuutta: *Finnair ei jää tätä boikotoijaa kaipaamaan*. Kommentoija vahvistaa käsitystään Finnairin mielipiteestä käyttämällä adverbia (*aivan*) *varmasti*, eli hän ilmaisee olevansa varma yrityksen mielipiteestä. Hän ilmaisee myös käsityksensä aloittajaa kohtaan toteamalla aloittajan olevan *niin rajoittunut*. Hän siis toistaa käsityksiä niin Finnairista kuin aloittajastakin tämän kommentin perusteella. Käsitysten toistaminen ja kierrättäminen heikentää kommentoijan omaäänisyyttä ja toimijuutta, ja kommentoija suhteuttaa itsensä muihin ääniin toistamalla aiemmin ilmenneitä käsityksiä. Seuraava kommentoija toistaa aiemminkin esiintynyttä käsitystä orwellismista.

Kommentti 17.

-- Minusta Facebook ei ole sama asia, koska se nimenomaan on foorumi ihmisille kertoa mielipiteitään ja näkemyksiään. Valitettavasti Facebook on alkanut harrastaa sekin orwellistista sensuuria. Ihmisillä pitää olla oikeus omiin mielipiteisiinsä, oli ne sitten kuinka tyhmiä tahansa. Kyllä ajatusten evoluutio pitää huolen, että toimivat ajatukset säilyvät ja huonot kuolevat – omassa tahdissaan. Ei aina tarvitse ärsyttää.

Lausuman 17 alussa kirjoittaja käyttää yksikön 1. persoonaa, mikä tuottaa omaäänisyyttä ja toimijuutta. Kommentin tarkoitus on ottaa kantaa siihen, miksi Facebook-palvelua ei tarvitse boikotoida, vaikka se tukeekin Pridea: *Facebook ei ole sama asia*. Kirjoittaja perustelee näkemystään Facebookin alkuperäisellä tarkoituksella, mutta kritisoi samalla palvelua orwellismista. Orwellismi on tullut aiemminkin tässä tutkimuksessa esille kommentissa 1, ja se on intertekstuaalinen viittaus demokraattiseen sosialistiin George Orwelliin. Orwellin näkemykset on yhdistetty usein kommunismiin, josta voi päätellä kirjoittajaan viittaavan siihen, että Facebook rajoittaa sananvapautta ja harjoittaa sensuuria, kuten kommunistisissa valtioissa tehtiin. Viittaus Orwelliin on suora, josta voi olettaa autoritaarisen äänen olevan tiedostettu. Kommentoija toistaa myös yleisesti hyväksytyä ajatusta siitä, että *ihmisillä pitää olla oikeus omiin mielipiteisiinsä*. Kommunismi ei hyväksy tätä ajatusta, eikä kirjoittajan mukaan Facebook.

Facebookiin on asetettu käyttöehdot ja yhteisönormit, joissa vihapuhe, pelottelu ja syrjintä ovat kielletty. Facebookin normien mukaan vihapuhe on määritelty hyökkäykseksi ihmisiä vastaan esimerkiksi rodun, kansallisuuden, sukupuolen ja sukupuoli-identiteetin perusteella (Facebook: Yhteisönormit), mikä on samankaltainen Saresman (2017) ja Knuutilan ym. (2010) esittämissä näkemyksissä. Kirjoittajan mukaan nämä normit rajoittavat sananvapautta. Kommentissa on viittauksia useisiin autoritaarisiin ääniin: George Orwelliin, käsitykseen oman mie-

lipiteen ilmaisun vapaudesta ja Facebookin yhteisönormeihin. Näitä ääniä kommentin 19 kirjoittaja perustelee vielä omilla näkemyksillään esimerkiksi *ajatusten evoluutiosta*, jossa *huonot ajatukset kuolevat omassa tahdissaan*. Käsityksessä kaikuu evoluutioon liittyvä näkemys siitä, että heikot yksilöt eivät selviä. Kirjoittaja on siis soveltanut biologista evoluutiota myös ajatukseen. Seuraava kommentti uhkaa myös boikotoivansa Finnairia, mutta esittää samalla käsityksiään Pride-liikkeestä.

Kommentti 18.

Ruma väritys ja sananvapautta rajoittava aate. Pettynyt Finnairin linjaan. Vältän yhtiötänne jos mahdollista.

Kommentin 18 kirjoittaja osoittaa negatiivisen suhtautumisensa Priden aatteeseen kutsuamalla sitä *sananvapautta rajoittavaksi aatteeksi*. Kirjoittajan toistaman käsityksen mukaan vihapuheen rajoittaminen on *sananvapauden* rajoittamista. Vihapuheen perusteleminen sananvapaudella on tullut ilmi aiemmissä tutkimuksissa (Saresma 2017b; Knuutila ym. 2010). Pridea vastustavat kutsuvat sitä usein negatiivissävytteisesti ideologiaksi ja joissain yhteyksissä jopa ”libelaarivyörytykseksi”. Vuoden 2019 elokuussa perussuomalaisten kansanedustaja Mika Nilkko sanoi, että Pride-liike kaventaa sananvapautta Suomessa (Akimo 2019). Samaa käsitystä on toistanut useissa Prideen liittyvissä kohuissa ollut Päivi Räsänen. Räsänen on muun muassa kirjoittanut homovastaisen pamfletin vuonna 2004 (Juusela 2019). Kommentissa 18 kaikuu muun muassa näiden Pridea vastustavien poliitikkojen eli auktoriteettien toistamat käsitykset. Seuraavassa kommentissa esitetään käsitys Prideen liittyvästä keskustelusta.

Kommentti 19.

Joko joku on ilmoittanut, ettei lennä Finnairilla? (hymiöitä)

Kommentin 19 kirjoittaja esittää oletuksen siitä, että keskusteluissa tullaan puhumaan Finnairin boikotoinnista. Kirjoittajan käsitys on siis se, että Prideen liittyvään keskusteluun kytkeytyy uhkaukset tai ilmoitukset boikotoinnista. Kommentista (*joko joku*) voi olettaa, ettei kommentoija ole lukenut aiempaa keskustelua julkaisun kommentteissa, vaan tekee oletuksen aiemman kokemuksen pohjalta. Aiempi kokemus voi nousta esimerkiksi muiden yritysten ympärillä olevasta keskustelusta tai aiempien vuosien keskustelukulttuurista. Kiinnostavaa on se, että kommentoijan arvaus on täysin oikeassa. Kommentoijan käsitykset ovat todennäköisesti syntyneet hänen omien kokemustensa kautta, kun hän on seurannut tai mahdollisesti osallistunut aiempiin keskusteluihin. Kommentoijan käyttämä epämääräisyyttä ilmaiseva pronomini *joku* viittaa ihmiseen, eli sitä ei ole osoitettu suoraan kenellekään. Epämääräisen pronominin käyttö tekee kommentista vähemmän omaäänisen, koska hän ei osoita sen kautta auktoriteettia

sanomaansa (Aro 2009: 62). Teeman viimeinen kommentti viittaa aiempaan keskusteluun julkaisun alla.

Kommentti 20.

-- Joo oon tuuminu samaa. Näiden suoraselkäisten heteroiden täytyy varmaan jatkossa kasvattaa itse ruokansa. (hymiö) Ja jättää lomalennot välistä ettei lentokoneessa tartu itiöitä!!!!

Komentissa 20 otetaan huumorin avulla kantaa boikotoinnilla uhkaaviin kommentteihin. Kirjoittaja kutsuu boikotoijia ironisesti *suoraselkäisiksi heteroiksi*, ja viittaa esittämillään boikotti-esimerkeillä Finnairiin sekä muihin Helsinki Pride 2019 -yhteistyökumppaneihin: *näiden (--) täytyy (--) jatkossa kasvattaa itse ruokansa ja ja jättää lomalennot välistä. Täytyy-*verbillä kirjoittaja viittaa pakollisiin asioihin, jotka tulevat vastaan Pride-vastustajien vältellessä homoseksuaaleja. Ironia ja moniäänisyys ilmenevät myös kirjoittajan esittämässä käsityksessä, jonka mukaan heterot pelkäävät homouden *tarttuvan*. *Tarttua*-verbin käyttäminen viittaa myös homoseksuaalien historiaan ja vuosikymmenten takaiseen sairausluokitukseen. Kirjoittajan toistama käsitys siitä, että heterot pelkäävät homoseksuaaleja on stereotyyppinen. Sitä käytetään usein ironisena vastalauseena homoseksuaalisuutta vastustaville henkilöille. Kommentissa kaikuu siis toistetut autoritaariset äänet, mutta se on samalla moni- ja omaääninen. Moniäänisyys ilmenee ironiasta ja omaäänisyys kommentin alkuosan yksikön 1. persoonamuodosta: *oon tuuminu samaa*.

4.5 Kristinusko ja Raamattu

Helsinki Pride -tapahtumaa ympäröinyt keskustelu kytkeytyi tiiviisti kirkkoon ja uskontoon, koska Suomen evankelisluterilainen kirkko oli ensimmäistä kertaa Priden virallinen yhteistyökumppani. Kirkkoon ja uskontoon liittyvä tematiikka näkyi vahvasti myös muiden yhteistyökumppaneiden ympärillä käydyssä keskustelussa. Kirkon ja Priden yhteistyöstä uutisoitiin laajalti ja yleiseen keskusteluun osallistuivat muun muassa tavalliset kansalaiset, kirkon työntekijät ja poliitikot. Esimerkiksi Päivi Räsänen otti sosiaalisessa mediassa vahvasti kantaa kirkon ja Pride-tapahtuman yhteistyöhön liittyen. Hän kutsui tapahtumaa ja sen ajamia arvoja ”häpeäksi ja synniksi” omalla Twitter-tilillään, mikä herätti runsasta keskustelua puolesta ja vastaan.

Kirkon ja Priden välinen yhteistyö aiheutti myös eropiikin kirkosta, kun kirkosta erosi Pride-viikon aikana moninkertainen määrä ihmisiä tavalliseen viikkoon verrattuna (Rastas 2019). Eroaalto oli poikkeuksellinen, sillä eroajat olivat todennäköisesti konservatiivisia kristittyjä. Aikaisempina vuosina tapahtuneet eroallot ovat liittyneet sitä vastoin konservatiivisuus-

den vastustukseen, kuten eheytyiskampanjoihin ja Päivi Räsänen julkisesti esittämiin ajatuksiin kirkosta. Monelle suomalaiselle kirkkoa negatiivisesti edustanut Räsänen itsekin kertoi pohtineensa kirkosta eroamista yhteistyön seurauksena.

Uskontotematiikka on ilmennyt myös aiemmissa tutkimuksissa (Jantunen 2018; Herek 2002; Katila 2011; Vicario ym. 2005), vaikka niihin ei ole liittynyt kirkon ja sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen yhteistyö. Negatiivista suhtautumista sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin on perusteltu esimerkiksi syntisyydellä (Herek 2002) ja Raamatun teksteillä ja opeilla (Katila 2018; Vicario ym. 2005). Tavallista on ollut myös muista uskontokunnista ja niiden jäsenistä puhuminen (Jantunen 2018: 10). Ensimmäinen dialogi kytkeytyy *Jumalan sanan* ympärille.

Kommentti 21.

El voi ymmärtää että Finnairkin tukee tätä asiaa. On hyvä että opetetaan tasa-arvoa. Ovat homot ja lesbot ihmisinä yhtä arvokkaita, etenkin Jumalalle, mutta se homous ja lesbous on Jumalan sanan vastaista. Jumala loi miehen ja naisen ja heidät solmimaan liiton keskenään.

Vastaus 21.1

Oletko sinä ihan tosissaan? Elät ja pyhität elämäsi vanhoille ihmisten kirjoittamille teksteille ja palvot olentoja, millä ei ole mitään tekemistä maailman synnyn kanssa ja sille, että satut olemaan homo-sapiens. Huhhuh. (hymiö)

Kommentin 21 kirjoittaja aloittaa pitkän ketjun liittyen uskontoon ja Jumalaan. Hän nostaa keskusteluun Jumalan sanan, jolla perustelee negatiivista käsitystään seksuaalivähemmistöjä kohtaan: *homous ja lesbous on Jumalan sanan vastaista*. Kommentoija mainitsee kuitenkin, että tasa-arvon opettaminen on *hyvä* asia ja seksuaalivähemmistöjä edustavat ihmiset *yhtä arvokkaita*, mutta samalla viittaa intertekstuaalisesti Raamatun luomiskertomukseen, jossa määriteltiin liitto Aatamin ja Eevan (1. Mooseksen kirja) eli miehen ja naisen välille. Kommentissa on suora ja intentionaalinen viittaus Raamatun tekstiin, joka toimii lausuman taustalla autoritaarisena äänenä. Hänen seksuaalikäsitteensä vaikuttaa olevan vahvasti uskontoon kytkeytyvä. Hän asettaa itsensä toimijaksi lausuman alussa, vaikka ei käytäkään yksikön 1. persoonaa vaan nollapersoonaa: *El voi ymmärtää*. Ilmaisusta voi päätellä, että kyse on kommentoijan omasta mielipiteestä. Raamatun sanoman vaikutus on kuitenkin koko lausumassa niin vahva, että kommentoijan omat kokemukset jäävät piiloon. Kommentissa on siis selkeä ja tiedostettu autoritaarinen ääni taustalla. Aloittajan kommenttiin reagoidaan vahvasti, ja vastaajia on useampi. Käsittelen vastaukset tästä syystä muutamassa osassa.

Vastauksessa 21.1 kirjoittaja haastaa aloittajan todellisuudentajun. Hän käyttää ateisteihin tai uskonnottomiin yhdistettävää käsitystä Raamatusta, jossa sitä pidetään vanhana, fiktiivisenä tekstinä: *elät ja pyhität elämäsi vanhoille ihmisten kirjoittamille teksteille*. Hän myös

puhuu Jumalasta substantiivilla *olento*, jolla *ei ole tekemistä maailman synnyn kanssa*. Kommentoija haastaa aloittajan näkemyksiä viittaamalla tieteeseen maailman syntymisen muodossa. Kirjoittaja vaikuttaa kritisoivan aloittajaa ja osoittavan, että hän käsittää Raamatun opit uskomuksina eikä todellisina tapahtumina. Kommentissa toistuu yleinen autoritaarinen ääni, jossa asetetaan tiede ja uskonto vastakkain. Kaksi seuraavaa vastausta (21.2 ja 21.3) haastavat myös aloittajan uskontopohjaisia käsityksiä.

Vastaus 21.2

Miten Finnair liittyy Jumalaan?

Vastaus 21.3

Ei Jumala luonut ihmistä lentämään.

Vastaus 21.2 ottaa humoristisestikin esiin kysymyksen siitä, *miten Finnair liittyy Jumalaan?* Hän kyseenalaistaa aloittajan syitä kirjoittaa kommentti Finnairin Facebook-julkaisuun. Seuraava kommentti (21.3) tukee tätä toteamalla, että *Jumala ei luonut ihmistä lentämään*. Lyhyet vastaukset kyseenalaistavat aloittajan käsityksiä, ja etenkin 21.3 pyrkii jollain tavalla myös muuttamaan niitä esittämällä oman käsityksensä totena. Verbin muoto *ei luonut* on indikaatiivi, eli asia esitetään todellisena tai varmana. *Luoda*-verbillä kommentoija viittaa kristinuskon luomiskertomukseen, eli kommentista on havaittavissa myös intentionaalinen viittaus Raamattuun. Kirjoittaja tarttuu samalla siihen, että aloittaja kirjoittaa kommenttinsa lentoyhtiön seinälle, mutta ei ota kantaa kristinuskon maailmankatsomuksen ulkopuoliseen lentämiseen vaan pelkästään seksuaalivähemmistöihin. Kommenttien kyseenalaistavasta luonteesta voi päätellä, että kirjoittajien ja aloittajan uskontokäsitykset ovat melko vastakkaiset. Myös seuraava kommentti haastaa aloittajan perusteluita.

Vastaus 21.4

-- ei sitten varmaankaan syö rapua tai muita äyriäisiä, ei pidä vaatteita joissa on useampaa eri materiaalia sekoitettuna, ei syö veriruokia, ei hyväksy avioeroja eikä abortteja, tahtoo kieltää tatuoinnit, ei työskentele sapattina, ei ole koskaan harrastanut seksiä avioliiton ulkopuolella, ja tahtoo kivittää uskottomuudesta kiinni jääneet.

Kommentoija (21.4) esittää käsityksiään kyseenalaistamalla aloituskommentoijan omia käsityksiä Raamatun opeista: *(aloittaja) ei varmaankaan syö (-- äyriäisiä, ei pidä vaatteita joissa on useampaa eri materiaalia sekoitettuna, ei syö veriruokia (--)*. Hän käyttää kristinuskon vanhanaikaisia oppeja aloittajaa vastaan. Kommentissa on havaittavissa ironiaa, koska kirjoittaja viittaa aloittajan kommenttiin ironisesti käyttämällä samanlaista perustelutapaa. Ironia ja Raamattuun viittaaminen tekevät lausumasta intertekstuaalisen ja moniäänisen. Viittaukset

ovat intentionaalisia. Intentionaalisuudelle tyypillistä on, että kirjoittaja olettaa lukijan tunnistavan viittaukset tekstistä (Parry 1998: 84). Kirjoittaja siis olettaa aloituskommentoijan (21) tunnistavan lausumassa käytetyt Raamatun opit. Samalla kirjoittaja kyseenalaistaa aloittajan uskontokäsitystä ja tekee oletuksia siitä, miten tarkasti aloittaja seuraa Raamatun oppeja. Ironiasta voi myös päätellä, että kirjoittajan omat käsitykset uskontoa ja seksuaalisuutta kohtaan ovat hyvin erilaiset verrattuna aloittajaan. Aloittaja itse tarkentaa esittämiään käsityksiä seuraavassa esimerkissä.

Vastaus 21.5 (aloittaja)

-- uskovatkaan EI ole synnittämiä. Jokainen on syntiä tehnyt, on Jumalan kirkkautta vailla. Synnin paikka on kuolema mutta Jumalan armolahja on iankaikkinen elämä. Kyse ei ole nyt ollenkaan kenenkään tuomitsemisesta, tulkittu asiani ihan väärin.

Vastaus 21.6 (aloittaja)

-- Nimenomaan Jeesus rakastaa jokaista ihmistä ja haluaa että jokainen tulee Hänen luokse ja voi olla Hänen omansa.

Vastauksessaan 21.5 aloittaja tarkentaa aiemmin esittämiään käsityksiä. Hän vastaa aiempiin kommentteihin, joissa tuotiin ironisesti esiin asioita, joita kommentoija ei vakaumuksensa kautta saisi tehdä. Kommentin autoritaarinen lähde on *Jumalan sana* eli intertekstuaalinen viittaus Raamatun teksteihin ja kristinuskon oppeihin. Kirjoittaja korostaa kristinuskon oppien ja historian mukaisesti, että uskovatkin tekevät syntiä: *uskovatkaan EI ole synnittämiä*. Kommentin omaäänisyys näkyy vasta lausuman lopussa: *tulkittu asiani ihan väärin*. Kommentoija ei kuitenkaan ilmaise suoraan, mitkä asiat ovat tulkittu *väärin*. Hän on oletettavasti tunnistanut aiempien vastausten sisältämän ironian ja reagoi niihin. Kommentti on kuitenkin täynnä vaiutteita Raamatusta, mikä tekee siitä autoritaaristen äänien täyttämän. Aloittaja jatkaa vielä Raamatun siteeraamista seuraavassa kommentissaan (21.6), jossa hän puhuu aiemmasta poikeksen Jumalan sijaan Jeesuksesta. Hän toistaa aloituskommentissaan esiintynyttä käsitystä siitä, että *Jeesus rakastaa jokaista ihmistä* (21: *ovat homot ja lesbot ihmisinä yhtä arvokkaita*), mutta ei tarkenna käsitystään enempää. Hän toistaa ja välittää eteenpäin Raamatun oppeja ja tekstejä, ja Raamattu onkin vahva autoritaarinen ääni kirjoittajan käsitysten taustalla. Ketjuun on kirjoitettu vielä muutama aloittajaa haastava vastaus.

Vastaus 21.7

-- vissiin lentelee sinne jumalan luo Finnairin lennoilla.

Kommentti 21.7 on humoristinen vastaus siihen, miten Finnair ja Jumala liittyvät toisiinsa: *(aloittaja) vissiin lentelee sinne jumalan luo Finnairin lennolla*. Sen voi tulkita negatiivisesti aloittajaa kohtaan, koska kirjoittaja ivailee hänen uskontokäsitykselleen. Kommentin taustalla on kuitenkin kristittyjen toistama totuus siitä, että Jumala on olemassa *taivaassa* - jossa

lentokoneetkin lentävät. Näin ollen kirjoittaja yhdistää Finnairin lentokoneen uskontoon ja Jumalaan, koska lentokoneella pääsee lähemmäs taivasta. Huumori ja ironia aloittajan kommenttia vastaan tekevät kommentista moniäänisen. Seuraavassa kommentissa esitetään käsityksiä aloittajan mielenterveydestä.

Vastaus 21.8

Viimeksi, kun tarkistin, mielikuvitusolentoihin uskomisen luokitellaan sairaudeksi ja siihen oikea hoito on psykoterapia.

Vastaus 21.8 toistaa aiemmassa kommentissa (21.1: *olento*) esiintynyttä ateisteihin yhdistettävää käsitystä siitä, että Raamattu on fiktiota ja sisältää mielikuvitusolentoja (oletettavasti kirjoittaja tarkoittaa näillä Jumalaa ja Jeesusta). Viittaamalla *sairauteen* kirjoittaja tarkoittaa todennäköisesti skitsofreniaa, jossa tyypillisiä oireita ovat aistiharhat ja harhaluulot. Harhat voidaan yhdistää myös uskonnollisiin käsityksiin, joissa henkilö kuvittelee näkevänsä jumalan. (Suomen Mielenterveys ry.) Kirjoittaja mainitsee suoraan tarkistaneensa väitteensä sisältämän tiedon, vaikka ei mainitse lähdettä erikseen: *viimeksi, kun tarkistin*. Näin ollen hän vahvistaa osallisuuttaan ja sen kautta toimijuutta (Linell 2009: 40). Voi olla, että maininta on pelkästään humoristinen eikä kommentoija ole oikeasti selvittänyt asiaa. Kommentti on kuitenkin omaääninen, sillä kirjoittaja puhuu yksikön 1. persoonassa (*tarkistin*). Seuraava kommentti on ketjun viimeinen, ja siinä viitataan jälleen yhteen tunnettuun Raamatun tekstiin.

Vastaus 21.9

Jumala kaatoi Babylonin tornin koska ihmiset tahtoivat saavuttaa taivaan kiipeämällä tarpeeksi korkealle. Miksei hän nyt pudota lentsikoita (hymiö)

Ketjun viimeisessä kommentissa (21.9) viitataan suoraan Raamatun tekstiin ja kertomukseen Babylonin tornista Mooseksen 1. kirjassa (Vuola 2016). Kommentoija soveltaa Raamatun kertomusta nykypäivään vertaamalla Babylonin tornia lentokoneisiin. Tässäkin kommentteissa toistetaan yleistä käsitystä siitä, missä Raamatun kuvaama taivas ja Jumala ovat: *ihmiset tahtoivat saavuttaa taivaan*. Toisaalta kommentoijan viittauksessa on virhe, koska Raamatussa Jumala ei kaada tornia (*Jumala kaatoi Babylonin tornin*), vaan sekoittaa ihmisten kielet, jotta he leviäisivät kaikkialle maailmaan (Raamattu: Mooseksen 1. kirja). On kuitenkin mahdollista, että kirjoittaja on käyttänyt tunnettua kertomusta ja tietoisesti muuttanut sen omaan argumenttiinsa sopivaksi. Kommentin voi tulkita pilkalliseksi, mikä ilmenee sisällön lisäksi kommentin lopun nauruhymiöstä. Seuraava kommentti ilmentää hyvin negatiivista käsitystä Pride-liikkeestä.

Kommentti 22.

Rakkaudesta, toisen ihmisen kunnioituksesta ei todellakaan ole kyse vaan eliitin pyrkimyksestä normalisoida epäpyhä, saasta, saatananpalvontakultti yhteiskuntaamme. Ikävää että kirkkolaitoskin on jo sotkeutunut tähän!-Herra, armahda vielä kansaamme!

Kommentissa 22 esiintyy käsitys siitä, että Pride-aate on *eliitin* tuottamaa. Siinä toistetaan esimerkiksi valtamediaa vastustavissa julkaisuissa esiintyviä käsityksiä (esim. *Uusi Suomi* -alusta) Pridesta. Vastakkainasettelu, *me-* ja *te-*jako sekä toiseuden kuvaus on tyypillistä keskustelulle seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen ympärillä, mitä tukevat myös aiemmat tutkimukset, joissa homoseksuaalisuus yhdistetään usein toiseuteen ja vastakkainasetteluun (Soininen 2015), *meihin* ja *teihin* (Saresma 2017b) ja poikkeavuuteen (Katila 2011). Tässä kommentissa ilmennetään näitä kaikkia, kun kirjoittaja asettaa Priden kannattajat yhteiskunnalliseen *eliittiin*, ja viittaa itse kuuluvansa vastakkaiseen ryhmään eli vähempiosaisiin. Eliittiin viittaaminen on tyypillistä, kun vihapuhetta perustellaan sananvapaudella. Käsitys eliitistä ja vähempiosaisista on toistunut vastamedioissa esimerkiksi maahanmuuttajiin liittyen. (Saresma 2017b: 41.) Tällaista käsitystä ihmisryhmien jaottelusta ja toiseudesta kuvaa myös verbi *normalisoida*. Pride ei siis täytä kirjoittajan käsitystä normaalista. Näiden perusteella kirjoittaja toistaa yleisiä negatiivisia käsityksiä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä.

Kirjoittaja (22) ottaa esiin myös sen, että Suomen evankelisluterilainen kirkko on Priden 2019 yhteistyökumppani. Lisäksi hän kutsuu Pridea *saatananpalvontakultiksi, epäpyhäksi ja saastaksi*. *Saatana*-sana yhdistettiin taajasti *homo*-sanaan Jantusen (2018) tutkimuksessa, jossa homoseksuaalisuus yhdistettiin muutoinkin uskontoon liittyviin sanoihin. Lausuman lopussa hän pyytää vielä kristinuskolle tyypillisin tavoin Herraa armahtamaan *kansaamme*. Hän kirjoittaa kansasta *me*-muodossa viitaten oletettavasti itseensä ja muihin suomalaisiin. Oletettavasti *meihin* lukeutuu myös kommentoijan mukainen eliitti, joka on erityisesti tehnyt syntiä, vaikka hän samalla asettaa itsensä myös eliitin vastakkaiseen ryhmään. Seuraava kommentoija yleistää konservatiivisten kristittyjen ajatuksia Pridesta.

Kommentti 23.

Ei sitten pidä Finnairilla ihmetellä, jos sillä Israeliin lentäneitä konservatiivisesti ajattelevia kristittyjä siirrytään käyttämään muita lentoyhtiöitä.

Aloittaja (23) ottaa esiin Finnairin vastuun syy-seuraussuhteessa, jonka Priden yhteistyökumppanuus aiheuttaa. Kommentoija tekee lausumassaan oletuksen, jonka mukaan *konservatiivisia kristittyjä siirrytään käyttämään muita lentoyhtiöitä* yhteistyön tuloksena. Hänen ilmaisehansa käsityksen mukaan konservatiiviset kristityt ovat usein Pride-vastaisia. Hän ei kuitenkaan ilmaise, kuuluuko itse tähän konservatiivisten kristittyjen joukkoon. Uskontokuntien si-

sällä on eroavaisuuksia konservatiivisuuden ja liberaaliuden suhteen etenkin siinä, miten uskonnon pyhiä kirjoja tulkitaan. Kommentoijan käsityksen mukaan Israeliin lentävät pääosin konservatiiviset kristityt, vaikka vierailu Israelissa ei sinänsä liity uskontokuntien sisäiseen heterogeenisyyteen. Oletettavasti hän ottaa Israelin esimerkiksi, koska Israeliin liittyy paljon uskonnollista historiaa etenkin juutalaisten osalta - niin valittuna kansana kuin vainottunakin. Tämä historia kytkeytyy pitkälti myös kristittyjen Raamattuun. Kommentissa kaikuvat autoritaariset äänet, jotka liittyvät Raamattuun, kristittyjen historiaan ja myös maantietoon. Kommentti aloittaa dialogin aloittajan ja muiden kirjoittajien välillä.

Vastaus 23.1

-- Jos jotkut höynäpää kristityt siirtyvät muihin lentoyhtiöihin, en usko että se asia paljon Finnairia hetkauttaa.

Vastaus 23.2

Hyvä, eipähän normaalien ihmisten tarvitse istua konservatiivisten kristittyjen vieressä koneessa.

Vastauksessa 23.1 kommentoija kutsuu kristittyjä *höynäpäiksi* eli toistaa aiemmin ilmennyttä (21.8) käsitystä, jonka mukaan kristityt ovat mieleltään epävakaita tai sairaita. Kirjoittaja toistaa myös boikotointi-teemasta tutuksi tullutta käsitystä, jonka mukaan Finnairia ei kiinnosta asiakkaiden menetys: *en usko että se asia paljon Finnairia hetkauttaa*. Kirjoittaja osoittaa samalla omaäänisyyttä puhuessaan yksikön 1. persoonassa: *en usko*. Tällä kirjoittaja osoittaa, että kyse on hänen uskomuksestaan, ei kollektiivisesta mielipiteestä. Kommentissa 23.2 toistetaan samaa käsitystä kristityistä, kun kommentoija asettaa heidät vastakkain *normaalien ihmisten* kanssa. Näin ollen hän asettaa konservatiiviset kristityt epänormaaleiksi. Yleiselle keskustelulle seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä tuttu vastakkainasettelu esiintyy tässä kommentissa siis eri näkökulmasta: yleensä negatiivisesti Prideen suhtautuvat asettavat itsensä sen kannattajia vastaan, tässä kommentoija asettaa ”normaalit” ihmiset konservatiivisia kristittyjä vastaan. Seuraavassa kommentissa toistetaan käsityksiä aloittajan mainitsemasta matkakohteesta.

Vastaus 23.3

-- miksi ne sinne lentää? Israelin kaupunki Tel Aviv on valittu maailman homomyönteisimmäksi kaupungiksi monta vuotta peräkkäin.

Vastaus 23.4 (aloittaja)

-- Israeliin matkustavat kristityt menevät suureksi osaksi Tel Avivin sijaan Jerusalemiin, joka on Raamatun keskeinen pelastushistoriallisten tapahtumien päänäyttämö. Myös muualla maassa on paljon Raamatun arkeologiaan liittyviä kohteita. (--).

Useat aloittajalle vastanneet tarttuivat aloittajan Israel-esimerkkiin. Vastaus 23.3 kyseenalaistaa esimerkin ottamalla esiin Tel Avivin homomyönteisyyden: *Tel Aviv on valittu maailman homomyönteisimmäksi kaupungiksi monta vuotta peräkkäin*. Tel Avivia pidetään yleisesti

LHBTI-myönteisenä kohteena, ja kaupungin Pride-paraati on yksi Israelin suurimmista tapahtumista. Israelin LHBTI-oikeuksia pidetään Lähi-idän liberaaleimpina. (Kantor 2019.) En löytänyt vahvistettua tietoa Tel Avivin valinnasta homomyönteisimmäksi kaupungiksi, tai mikä tahoo valinnan tekee. Ilmeisesti Tel Aviv määrittelee itse itsensä homomyönteisimmäksi kaupungiksi (TOI Staff 2018). Kommentin kirjoittaja toistaa kuitenkin käsitystä Tel Avivin homomyönteisyydestä, vaikka tieto ei ole välttämättä vahvistettua. Kirjoittaja viittaa *ne*-pronominilla konservatiivisiin kristittyihin ja samalla asettaa itsensä tämän ryhmän ulkopuolelle.

Aloittaja (23.4) reagoi Israel-esimerkkinsä kyseenalaistamiseen seuraavassa kommentissaan. Hän vahvistaa jo aiemmin tulkittavan käsityksen, että Israel on kristityille tärkeä Raamatun tapahtumien kautta ja korjaa samalla, että kohteena ei ole Israel kokonaisuudessaan vaan historiallinen Jerusalem: *Raamatun keskeinen pelastushistoriallisten tapahtumien päänäyttämö ja muut Raamatun arkeologiaan liittyvät kohteet*. Hän siis toistaa Raamatun teksteissä ilmenevää merkitystä Jerusalemita ja kristittyjen pyhistä paikoista. Hän puhuu omien kokemustensa ja kiinnostustensa kautta, vaikka hänen käsityksensä pohjautuu pitkälti kristinuskoon. Seuraava kommentti nostaa esiin Raamatun oppeja, jotka ovat vastakkaisia aloittajan uskontokäsityksen kanssa.

Vastaus 23.5

-- Israel on koko maana hyvinkin huolehtinut sukupuolivähemmistöjen oikeuksista. Siellä suhtaudutaan hyvinkin myönteisesti vähemmistöihin. Johtuisikohan siitä, että heillä on omaa kokemusta vainoista ja siitä, että kuinka väärin se on. (--) Joskus vaan ihmettelen, että missä kohtaa ihminen kokee saaneensa jumalalta valtuutuksen toimia tuomarina, valamiehistöinä ja pyövelinä. Onko jäänyt lukematta se kohta, jossa puhutaan itsensä korottamisesta tai eikö muistu uskonnustuksesta se kohta, jossa sanotaan, että Jeesus (joka pesi prostituoidun jalat osoittaakseen, ettei edes jumalanpoika ole ylempänä) hoitaa isänsä kanssa noi tuomitsemiset. (--) Ei ole meidän asia tuomita ja jumala asetti sateenkaaren muistutukseksi itselleen, ettei enää ikinä peittäisi maata. Sinällään varsin oiva symboli Pridelle.

Kommentoija (23.5) tuo eri esimerkein ja perusteluin ilmi, miksi sukupuolivähemmistöjen oikeudet ovat Israelissa *hyvin huolehdittuja*. Kommentissa toistetaan ja viitataan Raamatun teksteihin: *se kohta, jossa puhutaan itsensä korottamisesta ja se kohta, jossa sanotaan, että Jeesus (--) hoitaa isänsä kanssa noi tuomitsemiset*. Hän vertaa myös Jumalan sateenkaarta Pridelle tyypilliseen symboliin. Kommentoijan omaäänisyys ilmenee yksikön 1. persoonasta (*ihmettelen*), mutta toisaalta hän osoittaa myös olevansa osa isompaa joukkoa puhumalla monikon 1. persoonassa (*meidän asia*). Omaäänisyys ja viittaukset Raamatun teksteihin kulkevat lausussa lomittain. Ketjun viimeisessä kommentissa 23.6 aloittaja tarkentaa uskontokäsityksiään.

Vastaus 23.6 (aloittaja)

(--) Itselle ja monelle muulle kysymys on ennen kaikkea Raamatusta. Jokainen ihminen on luotu Jumalan kuvaksi, ja jokainen kantaa synnin tähden tullutta iankaikkisen kadotustuomion alaisuutta ja syyllisyyttä, joista Jumalan poika, Jeesus, tahtoo ja voi vapauttaa jokaisen, joka haluaa ottaa sen vastaan. Kristittyjen tehtävä on pitää esillä tätä pelastussanomaa. Lopuksi, Jumalan asettama sateenkaari tarkoittaa (liiton)

merkkiä siitä, että maailmaa ei koskaan enää tuhota vedenpaisumuksella. Pride-sateenkaaren kanssa sillä ei ole mitään tekemistä.

Kommentissa 23.6 aloittaja ilmaisee olevansa osa konservatiivisten kristittyjen joukkoa viittaamalla itseensä ja moneen muuhun (*itselle ja monelle muulle*). Hän siis vahvistaa omia käsityksiään esittämällä kuuluvansa joukkoon, jonka yhteisestä käsityksestä on kyse. Kirjoittaja käyttää intentionaalisia intertekstuaalisia viittauksia Raamatun teksteihin: *Jumalan poika, Jeesus, tahtoo ja voi vapauttaa jokaisen (--)*. Hän samalla viittaa siihen, että homoseksuaalisuus on yhdistettävissä syntisyyteen, mikä on ilmennyt myös aiemmassa tutkimuksessa (Herek 2002). Kommentti on täynnä merkityksiä aiemmista teksteistä ja myöskin kristittyjen toistamista totuuksista, kuten että sateenkaari liittyy Raamattuun: *Pride-sateenkaaren kanssa sillä ei ole mitään tekemistä*. Tässäkin kommentissa on havaittavissa vastakkainasettelua, tällä kertaa kristittyjen ja seksuaalivähemmistöjen välillä. Seuraavassa kommentissa otetaan esiin kristittyjen mielipiteiden ilmaisun pitäminen vihapuheena.

Kommentti 24.

(--) Kristityille tehdään juuri noin joka päivä ympäri maailmaa, vainotaan, tapetaan, vangitaan ja pahoinpidellään. Tulisitko mukaan marssimaan, tuskin koska suomessakin Kristityn mielipide vihapuhetta. Eikö kukaan todellakaan näe tässä mitään ristiriitaa??

Kommentti 24 ottaa esille uuden näkökulman kristinuskoon liittyen. Kommentoija rinnastaa kristityn LHBTI-ihmiseen, ja antaa esimerkkejä ihmisryhmiä yhdistävistä negatiivisista tekijöistä: *kristityille tehdään juuri noin joka päivä ympäri maailmaa, vainotaan, tapetaan, vangitaan ja pahoinpidellään*. Hän kohdistaa kommenttinsa yleisesti kaikille ihmisille: *eikö kukaan (näe ristiriitaa)*. Hän esittää myös käsityksen, jonka mukaan kristityn mielipidettä pidetään *vihapuheena*, ja tekee oletuksen, että ihmiset eivät marssisi kristittyjen puolesta (viittaus Pride-paraatiin). Vaikka hän ei viittaa sananvapauden riistämiseen, käsitys toistaa samaa teemaa. Kirjoittaja esittää käsityksen, jonka mukaan kristittyjen negatiivinen mielipide sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjä kohtaan ei ole vihapuhetta. Vihapuheen hyväksyminen sananvapauden kautta onkin tyypillistä (Saresma 2017b; Knuutila ym. 2010). Samalla kirjoittaja toistaa käsitystä, jonka mukaan kristityt suhtautuvat negatiivisesti seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin. Kommentissa toistetaan yleisiä yhteiskunnallisia näkemyksiä ja stereotyyppioita autoritaarisena äänenä. Toisaalta kommentoija lisää henkilökohtaisen näkökulman keskusteluun toivomalla huomiota myös kristittyjen ongelmiin. Kommentti saa tukea, mutta myös vastustusta muilta kommentoijilta. Ensimmäisessä vastauksessa (24.1) kommenttiin esitetään käsityksiä islaminuskosta.

Vastaus 24.1

Kristitty olisi turvassa vain kääntyessään muslimiksi jotka heittää homot katolta, raahaa auton perässä tm. kauhistuttavaa jota ei yksikään kristitty missään päin maailmaa tänään tekisi.

Vastaus 24.1 kaiuttaa autoritaarista ääntä ja käsitystä, joiden mukaan kristittyjen vainajat ovat usein islaminuskoisia: *kristitty olisi turvassa vain kääntyessään muslimiksi*. Kristittyjen auttamiseksi perustettu *Open Doors* -avustusjärjestö (2019) on kuitenkin kertonut, että vainot keskittyvät enimmäkseen kommunistisiin valtioihin Kiinaan ja Venäjään. Näissä valtioissa kristinuskoa on koko ajan rajoitettu: kommunistinen Kiina ei hyväksy tällä hetkellä uskonnon harjoittamista ollenkaan ja Venäjällä on alettu nostaa ortodoksien asemaa. Kristittyjen vainojen yhdistäminen islaminuskoon on oletettavasti pitkälti pakolaiskriisin ja terrorismin aikaansaannosta, jotka ovat herättäneet paljon keskustelua ja kasvattaneet esimerkiksi äärioikeiston kannattajamääriä. Kirjoittaja vertaa kristinuskoa myös islamiin homoseksuaaleihin kohdistuvan suvaitsevaisuuden kautta: muslimit jopa tappavat homoseksuaaleja, kristityt eivät: *(--) ei yksikään kristitty missään päin maailmaa tänään tekisi*. Kirjoittaja siis korostaa oman uskontoryhmänsä paremmuutta LHBTI-oikeuksiin liittyen. Samalla hän esittää aiemmissa tutkimuksissa esiintyneen käsityksen homoseksuaaleihin kohdistuvasta väkivallasta (Jantunen 2018; Soininen 2015), jota hän kokee islaminuskoisten tekevän. Aiemmassa tutkimuksessa on muun muassa toistettu käsitystä, jonka mukaan imaamit kannustavat homojen tappamiseen (Jantunen 2018: 11). Seuraava kommentti kyseenalaistaa tätä käsitystä viittaamalla kristittyjen aiheuttamiin uskonmurhiin.

Vastaus 24.2

-- kristityt on kautta historian tappaneet uskonsa takia vääräuskoisia. Etkö itse nää ristiriitaa siinä että kristinuskossa olevat ihmiset syrjivät seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä sankoin joukoin

Vastaus 24.2 haastaa edellisten kommenttien näkemyksen kristityistä. Hän ei vaikuta hyväksyvän aloittajan esittämää vertailuasetelmaa islaminuskoisten ja kristittyjen välillä: *kristityt on kautta historian tappaneet vääräuskoisia sekä syrjivät seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä*. Hän viittaa kristittyjen tekemiin uskonpuhdistuksiin sekä yleiseen käsitykseen siitä, että kristityt ovat seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä vastaan. Yleinen käsitys on ollut esillä erityisesti kansanedustaja Päivi Räsäseen liittyvän keskustelun ympärillä. Räsäsen homovastaiset lausunnot aiheuttivat 2010-luvun alussa eropiikin kirkosta. Vaikka hän ei edustanut kirkon virallista kantaa, kristillisdemokraattina hänen mielipiteensä kytkettiin kirkon kantoihin. Kommentoijan käsitys kristinuskon vähemmistövastaisuudesta ei vaikuta muuttuneen, vaikka evankelisluterilainen kirkko toimi myös Helsinki Pride 2019 yhteistyökumppanina. Kommentoijan mukaan

negatiivisten asenteiden esittäminen uskoon nojaten ei ole perusteltua. Ketjun viimeisessä kommentissa kritisoidaan kristittyjä toisesta näkökulmasta.

Vastaus 24.3

Samaan aikaan kristityt sankoin joukoin tukee Israelia, joka sortaa monia eri ihmisoikeuksia myös koko Palestiinan kansan lisäksi. En ymmärrä, jos huoli on omissakin, niin miksi tuetaan toisen uskontokunnan harjoittamaa sortoa?

Vastaus 24.3 kritisoi kristittyjä Israelin tukemisesta: *kristityt (--) tukee Israelia, joka sortaa monia eri ihmisoikeuksia myös koko Palestiinan kansan lisäksi*, vaikka aiemmassa keskustelussa (23.3) Israelia käsiteltiin juuri homomyönteisyytensä kannalta. Israel on ollut pitkään kahtiajakautunut uskonnollisten taistelujen seurauksena. Taistelu on kulminoitunut *Raamatun* luvattuun maahan eli Palestiinaan, jonka itsenäisyyttä kaikki maat eivät ole tunnustaneet. Kommentoijan toistaman käsityksen mukaan kristityt poikkeuksetta tukevat palestiinalaisia sortavaa Israelia, jonka pääroolissa ajatellaan olevan Israelin juutalaisväestö. Kommentissa toistetaan autoritaarista ääntä siitä, jonka mukaan kristityt ovat tässä valtataistelussa Israelin puolella. Hän ei tunnusta kristinuskon sisäistä heterogeenisyyttä, vaan ilmaisee kristittyjen olevan yhtenäinen joukko. Kirjoittaja puhuu omaäänisesti yksikön 1. persoonassa: *en ymmärrä*. Omaäänisyydestä huolimatta lausuma koostuu kuitenkin pääosin autoritaarisista äänistä ja yhteiskunnallisista käsityksistä. Teeman viimeinen kommentti (25) ilmaisee muusta keskustelusta poikkeavaa positiivista käsitystä liittyen uskuntoon ja Prideen.

Kommentti 25.

Täällä on ihmiset sotkee Jumalankin lentoyhtiöön.. sen verran sanon vain että God loves YOU (hymiöitä)

Kirjoittaja (25) ilmaisee uskoaan: *God loves YOU*, josta voi päätellä hänen suhtautuvan positiivisesti Pride-yhteistyöhön. Kommentti on suunnattu kaikille keskustelijoille, ja kirjoittaja ilmaisee sillä Raamatun teksteissä ilmenevän käsityksen, että Jumala rakastaa kaikkia. Kommentoija korostaa positiivista suhtautumistaan lausuman lopun sateenkaarilippu-hymiöllä. Kommentin omaäänisyys näkyy persoonamuodosta: *sanon*. Hän purkaa kommentillaan aiemmassa keskustelussa ilmennyt käsitystä siitä, että kaikki kristityt olisivat seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen vastaisia. Lausuman osalla *ihmiset sotkee Jumalankin lentoyhtiöön* kommentoija vaikuttaa viittaavan aiempiin kommentoijiin ja heidän esittämiinsä käsityksiin. Hän kuitenkin esittää muusta keskustelusta täysin poikkeavan käsityksen, jonka mukaan uskovainkin voi suhtautua Pride-liikkeeseen positiivisesti.

4.6 Lasten oikeudet ja syntyvyys

Yhteiskunnallinen keskustelu seksuaalivähemmistöjen ympärillä on tasa-arvoisen avioliittolain hyväksymisen jälkeen keskittynyt yhä enemmän lapsien oikeuteen. Muun muassa adoptio-oikeus ja sijaissyntytyksen mahdollistaminen ovat olleet toistuvasti esillä keskusteluissa seksuaalivähemmistöihin liittyen tasa-arvoisen avioliittolain tultua voimaan. Poliitikassa ja kansalaisten välisissä keskusteluissa on kiistelty muun muassa siitä, miten vanhempien sukupuoli vaikuttaa lapsen kehitykseen ja kasvattamiseen. Keskustelu on ollut ajankohtainen jo vuosia, sillä heterojen ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksien olennaisimmat erot ovat kulmineituneet nimenomaan adoptioon ja vanhemmuuteen (Raevaara 2011). Vanhemmuuteen ja lasten oikeuteen liittyvää keskustelua käytiin myös tämän tutkimuksen aineistossa.

Kommentti 26.

Onko lapsilla oikeus isään ja äitiin?

Kommentti 26 aloittaa usean kommentin dialogin. Se osoittaa kysymyksen muille keskustelijoille sekä Finnairille: *onko lapsilla oikeus isään ja äitiin?* Kirjoittaja ottaa esille lasten oikeudet eri sukupuolta edustaviin vanhempiin. Kommentista voi päätellä, että kirjoittajan oma suhtautuminen samaa sukupuolta oleviin vanhempiin on negatiivinen, koska hän ottaa esille isyyden ja äitiyden suhteessa lapsen oikeuksiin. Hän tarkoituksenmukaisesti tuo kahtiajakautuneen yleisen keskustelun myös Finnairin Facebook-päivityksen alle, vaikka ei suoraan ilmaise omia käsityksiään ja mielipidettään aiheesta.

Keskustelua on käyty yhteiskunnassa, mutta myös tieteellisesti lähes identtisen aiheen kautta: esimerkiksi kasvatuksen teorian ja tradition professorin Tapio Puolimatkan teoksessa (2014) *Lapsen ihmisoikeus: oikeus isään ja äitiin*. Puolimatka on argumentoinut (2014: 146), että aikuisten ehdoilla määritelty avioliittokäsitys siirtää lapsen näkökulman sivuosaan. Puolimatkan mukaan (Puolimatka 2014: 37) sukupuolineutraali avioliittolaki loukkaa perusteellisesti lasten oikeuksia. Hän on kaiuttanut runsaasti käsityksiään lasten oikeuksista, ja sen kautta hän on auktoriteetti monen keskustelun ja argumentin taustalla. Hän on kirjoittanut muitakin aiheisiin liittyviä teoksia, blogitekstejä ja mielipidekirjoituksia sanomalehtiin. Kasvatuksen professori -titteli luo itsessään jo uskottavaa kuvaa, ja tavallisen ihmisen voi olla helppo samastua auktoriteetin käsityksiin. Puolimatka aiheutti kirjoituksillaan myös pienimuotoisen kohun Jyväskylän Pride-tapahtuman aikaan vuonna 2019 (Heiskanen 2019), mikä toisaalta sai hänen ajatuksilleen lisää lukijakuntaa. Seuraava kommentti puoltaa aloittajan mielipidettä huumorin keinoin.

Vastaus 26.1

Ei isää ja äitiä saa sanoa ei herranjumala... oikeus on johonki vanhempaa hahmoa tai henkilöä (hymiöitä)

Vastaus 26.1 ottaa kantaa toiseen sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin yhdistyvän keskustelun aiheeseen: *oikeus on johonki vanhempaa hahmoa tai henkilöä*. Kommentti ironisoi ajatusta sukupuolten moninaisuudesta ja sukupuolittuneiden sanojen ympärillä käytyä keskustelua. Keskustelu on kietoutunut lasten oikeuksien lisäksi muun muassa sukupuolitietoisuuteen ja -sensitiivisyyteen. Esimerkiksi Opetushallitus (OPH: Sukupuolitietoinen opetus ja ohjaus) on antanut ohjeita opettajille sukupuolitietoiseen opetukseen, joka tulisi aloittaa jo varhaiskasvatuksessa. Tavoitteena on mahdollistaa kaikille yksilöllisen sukupuoli-identiteetin löytäminen ja mahdollisuus kasvaa itsenäiseksi lapseksi ja nuoreksi ilman yhteiskunnan asettamia sukupuolirooleja. Keskustelu on kuitenkin mediassa keskittynyt siihen, saako tyttöjä kutsua substantiiveilla *tyttö* ja *poika*. Suomen kielessä neutraaleita substantiiveja ovat muun muassa kommentissakin esimerkkeinä toimivat *henkilö* ja *vanhempi*. Tätä keskustelua kommentoija ironisoi ja samalla ilmaisee omaa negatiivista asennettaan aiheeseen, mikä ilmenee ironisoivista ilmaisuista: *ei herranjumala...*, *johonki vanhempaa hahmoa* sekä lausuman lopun nauruhymiöistä. Ironia tekee lausumasta moniäänisen, jonka lisäksi kirjoittaja on muovannut yleistä keskustelua sukupuolineutraaleista sanoista omaan argumentointiinsa sopivaksi. Hän käyttää myös sisällöltään passiivinkaltaista nollapersoonaa: *ei (-) saa sanoa*, vaikka on kohdistanut kommenttinsa aloittajalle. Nollapersoonalla hän todennäköisesti viittaa siihen, että yhteiskunnallisesti nykyään ei ole toivottavaa käyttää sukupuolittavia sanoja henkilöistä puhuttaessa. Seuraava kommentti haastaa edellisten esittämiä käsityksiä.

Vastaus 26.2

Mitä jos lapsen toinen vanhempi menehtyy? Pakkohoostaanotto ja sijoitus perheeseen, jossa on isä ja äiti? Niinkö? Käsittämätöntä sontaa taas... (hymiö)

Kirjoittaja (26.2) haastaa edellisten käsityksiä antamalla esimerkin tilanteesta, jossa lapsella ei ole toista vanhempaa ollenkaan: *mitä jos lapsen toinen vanhempi menehtyy?* Hän kyseenalaistaa esimerkillään ajatuksen siitä, että jokaisella heteroseksuaalinkaan lapsella olisi mahdollisuutta isään ja äitiin. Samalla hän ivailee aikaisempien kommenttien käsityksille lasten oikeuksista: *käsittämätöntä sontaa taas*. Kommentti on vahvasti asennoitunut, joka ilmenee melko hyökkäävistä sanavalinnoista, adjektiivista *käsittämätöntä (sontaa)* sekä kysymyksen asettelusta *niinkö?* Adjektiivilla kirjoittaja kuvaa, kuinka ei pysty ymmärtämään aiempien käsityksiä homoseksuaalien oikeudesta vanhemmuuteen. Kirjoittajan omaäänisyys ilmenee konkreettisen esimerkin kautta (vanhemman menehtyminen ja pakkohoostaanotto). Toisaalta perus-

telu sillä, että heterojenkaan lapsilla ei aina ole kahta vanhempaa on yhteiskunnalliselle keskustelulle tyyppinen. Yleensä perustelut liittyvät esimerkiksi yksinhuoltajuuteen. Seuraavat kommentit toistavat saman tyyppisiä käsityksiä lasten oikeuksien *polkemisesta*.

Vastaus 26.3

-- lapsen oikeudet sanoo kyllä selvästi, että lapsella on oikeus molempaan vanhempaan. Mutta tämän oikeudenhan homo väki polkee raakasti jalkoihinsa.

Vastaus 26.4

-- siitä huolimatta lapselta ei voida ottaa pois oikeutta molempaan vanhempaan. Tässähän selkeesti poletaa lasten oikeuksia.

Kommenteissa 26.3 ja 26.4 toistetaan käsitystä, jonka mukaan samaa sukupuolta olevat vanhemmat *polkevat lasten oikeuksia*. *Polkea*-verbin merkitystä korostetaan adverbeilla *raakasti* (*raa'asti*, 26.3) ja *selkeesti* (*selkeästi*, 26.4) Kommentissa 26.3 viitataan *Lapsen oikeuksien sopimukseen*, jossa ei kuitenkaan sanota lapsen oikeuksista samaa sukupuolta oleviin vanhempiin. Unicefin sopimuksen kohdassa kaksi sen sijaan sanotaan: ”Lasta ei saa syrjiä hänen tai hänen vanhempiansa ulkonäön, alkuperän, mielipiteiden tai muiden ominaisuuksien vuoksi”. Kommentoijan toistama autoritaarinen ääni ja käsitys oikeuksien sisällöstä on siis osittain virheellinen ja samalla seksuaalivähemmistöjä syyllistävä. Hänen käsitystensä mukaan nimenomaan homoseksuaalit eivät välitä lasten oikeuksista. Kommentissa 26.4 kaiutetaan samankaltaista ääntä ja myös vastustetaan vastakkaisia argumentteja ja niiden perustelut sivuutetaan: *siitä huolimatta*. Seuraavassa kommentissa toistetaan usein kaiutettua argumenttia siitä, että yksinhuoltajalapsellakin on vain yksi vanhempi.

Vastaus 26.5

Mihin lapsi tarvitsee kahta vanhempaa, jotka ovat eri sukupuolta? Ihan hyviä ja normaaleja lapsia kasvaa yksinhuoltajillekin. Yksinäinen nainen voi ihan laillisesti hankkiutua raskaaksi ja saada lapsen. Tämä nainen voi olla suhteessa toisen naisen kanssa ja hän voi saada lapsen. Myös homoseksuaalilla miehellä tai miesparilla on mahdollisuus hankkia lapsi esim sijaissynnyttäjän avulla. Lapsi toki tarvitsee turvallisen aikuisen elämänsä, mutta lapselle ei ole väliä mitä sukupuolta se aikuinen on. Lapsen kasvattaminen ei ole sukupuolisidonnaista millään muotoa.

Vastauksessa 26.5 kommentoija osoittaa esimerkeillä ja laeilla argumentteja siitä, miksi sukupuolella ei ole väliä lapsen kasvatuksessa: Hän käyttää tarinamaistakin argumentointitapaa yksinhuoltajaäidistä lesbopariin ja korostaa omaa käsitystään omaäänisesti: *lapselle ei ole väliä mitä sukupuolta se aikuinen on, lapsen kasvattaminen ei ole sukupuolisidonnaista millään muotoa*. Käsityksessä kuuluu siis yleinen yhteiskunnallinen keskustelu, tiedekäsitykset sekä toisaalta myös Suomen politiikka, kun kirjoittaja viittaa Suomen lakeihin. Kirjoittajan viittaa kuitenkin myös sijaissynnytykseen, mikä ei ole Suomessa toistaiseksi laillista. Kommentista ei ilmene, onko kommentoijan käsitys virheellinen vai puhuuko hän laajemmasta kontekstista eli ulkomailta tapahtuvasta sijaissynnytyksestä. Kirjoittaja ottaa kantaa myös vastustajien usein

toistamaan käsitykseen siitä, että lapsen kasvu häiriintyy kuvaamalla yksinhuoltajien lapsia adjektiiveilla *ihan hyviä ja normaaleja lapsia kasvaa*. Seuraava kommentti toistaa samanlaisia käsityksiä siitä, että sukupuoli ei ole merkitsevä tekijä lapsen kasvussa.

Vastaus 26.6

Mä todellakin toivon että vanhempien genitaaleilla ei ole minkään valtakunnan tekemistä lapsen kasvun suhteen... (hymiö)

Kommentin 26.6 kirjoittaja asettuu aloituskommenttia vastaan huumorin keinoin. Humoristisuus tulee ilmi kommentin lopun nauruhymiöistä sekä lausuman muotoilusta ja sanavalinnoista, kuten sanonta *minkään valtakunnan tekemistä*. Kommentoijan omaäänisyys ja sen kautta myös toimijuus ilmenee yksikön 1. persoonan käytöstä: *mä todellakin toivon*. *Toivon*-verbin käyttäminen korostaa, että kyseessä on kirjoittajan oma mielipide. Kommentista ilmenee suoraan, että kommentoijan käsityksen mukaan sukupuolella ei ole väliä lapsen kasvatuksessa: *vanhempien genitaaleilla ei ole (--) tekemistä lapsen kasvun suhteen*. Seuraavassa kommentissa puhutaan jälleen lapsen oikeudesta isään ja äitiin.

Kommentti 27.

Mitä rakkautta se on, kun lapselta riistetään oikeus isään ja äitiin, tai nuoren pää sekoitetaan marxilaispohjaisella aivopesulla ja hän menee leikkaukseen, jolla pilaa terveytensä pähkäilyään, ollako tyttö vai poika. Oikea rakkaus ei tee kenellekään mitään pahaa.

Kommentti 30 ottaa esille suosituksen keskustelunaiheeseen siitä, kasvaako sukupuoli- tai seksuaalivähemmistön edustajan lapsesta automaattisesti sukupuoli- tai seksuaalivähemmistöjen edustaja. Kommentoijan negatiivinen asenne tulee esiin useassa kohtaa: hän kyseenalaistaa *rakkautta* käsitystä, puhuu *nuoren pään sekoittamisesta, marxilaispohjaisesta aivopesusta* ja sukupuolenkorjausleikkauksesta, joka *pilaa terveyden*. Sanavalinnat ovat todella kärjistettyjä, mikä ilmenee esimerkiksi verbeissä *riistää, sekoittaa (pää), pilata*. Lopussa kirjoittaja puhuu myös *oikeasta rakkaudesta*, johon hänen esittämänsä esimerkit eivät hänen käsityksensä mukaan sovi. Kommentoija ottaa jo aiemmassakin keskustelussa esiintyneen teeman lapsen oikeudesta isään ja äitiin ja sen riistämisestä. Hän kuitenkin tarkastelee keskustelussa vähemmän esiintynyttä käsitystä sukupuolivähemmistöistä, eikä rajaa keskustelua vain seksuaalisuuteen. Käsityksen mukaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen vanhemmuus voi johtaa lapsen sukupuolenkorjausleikkaukseen.

Viittaus *marxilaispohjaisuuteen* on intertekstuaalinen viittaus Karl Marxiin ja hänen yhteiskunnallisiin ideologioihinsa. Marxilaisuutta käytetään nykypäivänä usein negatiivisena haukkumasanana liberaaleja kohtaan. Marxilaisuuden lähtökohtia ovat tasa-arvoisuus, solidarisuus ja tietoisuuden kasvu (Tieteen termipankki: marxismi). Kommentista löytyy myös toinen

intertekstuaalinen viittaus, William Shakespearen *Hamlettiin* (n. 1600): *ollako vai eikö olla*. Kommentissa toistuu autoritaarinen ääni, jonka mukaan homoseksuaaliset vanhemmat vääristävät lapsen kasvua ja riistävät lapsen oikeuksia. Lausumassa esiintyy myös kommentoijan oma ääni, kun hän puhuu käsityksestään *rakkaudesta*. Intertekstuaalisuuden kautta kommentti on kuitenkin moniääninen, ja sen lisäksi siinä kaikuu yleiset käsitykset. Seuraava kommentti esittää toisenlaisen näkökulman sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen vaikutuksista lapsiin.

Kommentti 28.

Ja sitten ihmetellään että miksi syntyvyys laskee Suomessa....

Kommentin 28 kirjoittaja ottaa esiin syntyvyyden laskun, joka on saanut paljon mediahuomiota Suomessa: *sitten ihmetellään että miksi syntyvyys laskee*. Lausumassa käytetään nollapersoonaa, mutta kirjoittaja lienee viittaavan yhteiskunnalliseen keskusteluun ja pohdintaan syntyvyyden laskusta. Syntyvyyden lasku on koettu ongelmaksi suomalaiselle yhteiskunnalle, ja siitä on keskusteltu paljon mediassa ja politiikassa muutaman vuoden ajan. Esimerkiksi kansanedustaja Antti Rinne aiheutti mediakohun kehottamalla suomalaisia osallistumaan synnytystalkoisiin vuonna 2017 (Blencowe 2017). Median esittämät syyt syntyvyydelle ovat olleet ristiriidassa tilastotietojen kanssa. Syntyvyyden laskulle on esitetty Väestöliiton toimesta erinäisiä syitä, joista suurimmaksi on todettu se, etteivät aikuiset löydä sopivaa kumppania tai siirtävät lapsenhankintaa myöhemmäksi (Miettinen 2015). Kommentoija esittää vastaukseksi ihmettelylle seksuaalivähemmistöjen oikeuksien lisääntymisen. Kommentista voi tulkita kaksi käsitystä: käsityksen siitä, että homoseksuaalit vähentävät syntyvyyttä sekä käsityksen siitä, että Pride-yhteistyö edesauttavat homoseksuaaleja suhteita. Kommentin aihe on noussut yleisestä keskustelusta, mutta siinä näkyy myös kommentoijan oma käsitys syntyvyyden laskun syistä. Seuraavat kommentit esittävät negatiivisia käsityksiä Pridesta ja kytkevät sen politiikkaan.

Kommentti 29.

Niin, että suurella rahalla ”suvaitsevaisuutta” nyt yrityksille, kirkolle, päiväkodeille ja kouluille!-hassua, kun sananvapaus kapenee samanaikaisesti, vähäosaisia kurjistetaan entisestään, liikkumista vaikutetaan jne. Pride on eliitin lanseeraama juttu, jonka tarkoituksena yksilön vapauden riisto. –me emme tarvitse yhtään sirkushuveja lisää tänne Suomeen, hallituksessa on tarpeeksi jo sitä

Kommentin 29 kirjoittaja ilmaisee käsityksiään Pride-tapahtumasta: *Pride on eliitin lanseeraama juttu, jonka tarkoituksena on yksilön vapauden riisto*. Kommentoija toistaa samaa käsitystä *eliitistä* kuin aiemmin käsitellyn kommentin (22) kirjoittaja. Lausumassa kaikuu autoritaarinen ääni, jossa yhteiskunta nähdään kahtiajakautuneena *eliittiin* ja *vähäosaisiin*, jota

Priden kaltaiset tapahtumat ylläpitävät. Vastakkainasettelu on tyypillistä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyvälle keskustelulle, ja se on tullut esille useammassa tämän tutkimuksen kommentissa sekä aiemmassa tutkimuksessa (Saresma 2017b; Soininen 2015). Kommentin perusteella kirjoittaja kokee myös vuonna 2019 valitun punavihreän hallituksen osaksi vastakkaisuuksia: *sirkushuveja* ja *eliittiä*. Hänen käsityksensä mukaan Pride on vastakkainen jopa Pride-liikkeen itse esittämille arvoille: *suurella rahalla ”suvaitsevaisuutta, sananvapaus kapeenee (--), vähäosaisia kurjistetaan entisestään*. Myös tämän kommentin kirjoittaja perustelee vihapuhetta sananvapaudella, mikä on tullut esille aiemmassakin tutkimuksessa (Saresma 2017b; Knuutila ym. 2010). Konkreettisenä esimerkkinä käsityksensä taustalla hän käyttää päiväkoteja ja kouluja ja viittaa todennäköisesti sukupuolitietoiseen kasvatukseen ja sen ”*suvaitsevaisuuteen*”. Vahvat negatiiviset käsitykset ilmenevät myös Priden vertaamisella *sirkushuveihin*, jonka kommentoija yhdistää myös uuteen vihervasemmistolaiseen hallitukseen: *hallituksessa on tarpeeksi jo sitä*. Saman tyyppinen käsitys on esiintynyt myös aiemmassa tutkimuksessa, jossa seksuaali- ja sukupuolivähemmistön edustajaan viitataan termillä *friikkisirkus* (Soininen 2015: 44). Teeman viimeinen kommentti on aloittajan oma lisäys kommenttiinsa.

Vastaus 29.1 (aloittaja)

--, jos oot perehtynyt vihervassarit touhuun, niin ymmärrät!-liian pitkä sepustus tähän, mutta esim.miten lapsia opetetaan jo päiväkodeissa setaideologian aivopesuun. Sukupuolten häivyttäminen, äidin ja isän roollillien väheksyminen, pornograafisen materiaalin esiintuominen ja seksileikkien opettaminen, yms.

Kommentoija vastaa (29.1) vielä omaan alkuperäiseen kommenttiinsa (29), johon sai pyyntöjä tarkentaa ajatuksiaan. Kommentissa hän vahvistaa aiemmin ilmenneen käsityksen siitä, että nykyinen punavihreä hallitus ei edusta hänen poliittisia mieltymyksiään. Kommentissa toistuu myös vastakkainen käsitys Opetushallituksen ja Seta ry:n sukupuolitietoiseen ja -sensitiiviseen kasvatukseen. Kommentoija yhdistää Priden varhaiskasvatukseen: *lapsia opetetaan jo päiväkodeissa setaideologian aivopesuun*. Setan arvoja on kutsuttu ideologiaksi aiemmin esimerkiksi kommenteissa 2.8 ja 16.2. Toistetut autoritaariset äänet säilyvät kommenteissa 29 ja 29.1 samoina. Sukupuolitietoisesta kasvatuksesta päiväkodeissa on kirjoitettu useita vastustavia tekstejä, joissa vastustusta perustellaan esimerkiksi Raamatulla ja uskonnolla (esim. Evelyn Hynysen blogitekstit).

4.7 Heterojen oikeudet

Aineistossa ilmeni viittauksia heterojen oikeuksiin. Monet Pride-liikettä ja -aatetta vastustavat ovat käyttäneet perusteluna sitä, että heterojen oikeuksista puhuminen jää homoseksuaalien oikeuksien kuuluttamisen varjoon. Aineistossa usein toistettu vastakkainasettelu onkin, että heteroseksuaaleilla ei ole omaa Priden kaltaista paraatia. Monet keskustelijat asettavat siis heterot tasa-arvon nurjalle puolelle. Priden vastustajat ovat myös muutaman vuoden ajan todella järjestäneet oman heteroparaatinsa vastamielenilmauksena. Ensimmäinen kommentti tarttuu tähän ajatukseen, jonka mukaan heteroille pitäisi olla järjestää paraati, jossa korostetaan heidän elämänsä tärkeyttä.

Kommentti 30.

-- koska heteroille on järjestetty paraateja? Liput liehuen kuulutettu heteron elämää miten tärkeä se on?

Vastaus 30.1

-- Mikäänhän ei estä sua järjestämästä moista paraatia jos koet sille tarvetta.

Teeman ensimmäinen kommentti (30) esittää julkisesta keskustelusta tutun aiheen. Kommentoija kyseenalaistaa kommentillaan Pride-paraatin merkitystä asettamalla sen vastakkain heterojen kanssa. Kommentissa toistuu käsitys siitä, että Pride-tapahtuma on tarkoitettu ainoastaan seksuaalivähemmistöille: *koska heteroille on järjestetty paraateja? liput liehuen kuulutettu heteron elämää*. Vastakkainasettelu ja *me-* ja *te-*jaottelu on esiintynyt aiemmissa kommentteissa ((29, 23.2, 23.6 & 22) sekä myös aiemmassa tutkimuksessa (Saresma 2017b; Soininen 2015). Kommentin ilmentämä käsitys Pride-liikkeestä ja -tapahtumasta on hyvin yksiselitteinen, eikä siinä käsitetä Priden tarkoitusta olla tasa-arvoa ajava liike kaikille ihmisille - myös heteroille. Käsitys Priden tarkoituksesta tulee varmaankin tapahtuman englanninkielisestä nimestä *gay pride*. Kommentti toistaa näitä tyypillisiä ja stereotyyppisiä käsityksiä, mutta samalla se ilmentää kommentoijan omaa negatiivista suhtautumista Prideen. Samoja käsityksiä on toistettu muun muassa tämän tutkimuksen aineiston kohdissa 11.3 ja 15.

Vastaus 30.1 haastaa aloittajaa järjestämään paraati itse käyttämällä yksikön 2. persoonaa: *mikäänhän ei estä sua järjestämästä*. Kumpikaan kommentoijista ei tunnu tietävän, että heteroille suunnattu Pride-tapahtuma on järjestetty jo muutaman vuoden ajan. Vastauksesta on tulkittavissa, että kyseessä on kirjoittajan oma käsitys: *jos koet sille tarvetta*. Taustalla lienee olevan käsitys siitä, että heteronormatiivisessa yhteiskunnassa heteroille suunnatulle kulkueelle ei ole tarvetta, sillä heteroilla on jo kaikki ne oikeudet, joita Pride-tapahtuman kautta pyritään saamaan myös seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille. Seuraavissa kommentteissa käsitellään samaa aihetta ja vastakkainasettelua heterojen ja homoseksuaalien välillä.

Kommentti 31.

Kaikki ei siitä tykkää jos joka paikassa tyrkytetään vähemmistöjä. Eiväthän heterotkaan pidä omaa kulkuetta? Ihan turhaa tällainen provosointi vähemmistöiltä.

Vastaus 31.1

-- Mihin heterot tarvii kulkuetta kun yhtäkään heteroo ei syrjitä suuntautumisensa takia tappamisesta puhumattakaan..? Kyse on ihmisoikeuksista

Kommentin 31 kirjoittaja ottaa hänkin esimerkiksi Pride-kulkueen: *eiväthän heterotkaan pidä omaa kulkuetta*. Kirjoittaja puhuu yleisesti *kaikista*, eikä suoraan itsestään käsityksensä takana: *kaikki ei siitä tykkää*, vaikkakin kommentista on tulkittavissa, että nimenomaan kirjoittaja *ei tykkää*. Kommentoijan negatiivinen asenne Pride-tapahtumaa kohtaan ilmenee myös, kun hän puhuu *vähemmistöjen tyrkyttämisestä joka paikassa ja turhasta provosoinnista*. *Tyrkyttää*-verbillä hän toistaa aiemminkin ilmenneitä käsityksiä, joiden mukaan Pride-aate painostaa ihmisiä ajattelemaan samalla tavalla. Hän korostaa käsitystään puhumalla *provosoinnista*. Kommentti on omaääninen, vaikka siinä toistetaankin stereotyyppistä vastakkainasettelua.

Vastaus 31.1 esittää vastakkaisen käsityksen edelliseen kommenttiin ja kyseenalaistaa aloittajaa kysymyksellä: *mihin heterot tarvii kulkuetta*. Kommentoija perustelee omaa kantansa viittaamalla *ihmisoikeuksiin* ja esittämällä myös konkreettisen esimerkin epätasa-arvosta: *yhtäkään heteroo ei syrjitä suuntautumisensa takia tappamisesta puhumattakaan*. Ihmisoikeuksiin viittaaminen on suosittu tapa korostaa Priden merkitystä, koska sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöillä ei ole etenäkään maailmanlaajuisessa kontekstissa lain edessä tasa-arvoiset oikeudet verrattaessa heteroseksuaaleihin. Seuraavat kommentit kannustavat ironisesti aloittajaa järjestämään oman kulkueen.

Vastaus 31.2

(--) Ja saa ne heterotkin pitää kulkueita, ei muuta kun kylille!

Vastaus 31.3

-- Siitä vaan omaa kulkuetta järjestämään. Viimeksi taisi muutama kymmen osanottajaa. Kaikki heterotkin ovat muuten tervetulleita mukaan Pride-viikon tapahtumiin.

Vastaus 31.2 on humoristinen kehoitus aloittajalle järjestää heterokulkue: *ei muuta kun kylille*. *Ei muuta kun* -ilmausta käytetään paljon ironian tehokeinona suomen kielessä. Yleensä sillä joko kannustetaan tekemään jotain kirjaimellisesti, esimerkiksi *ei muuta kun menoks* tai sillä voidaan ironisesti ilmaista jotain vastakkaista. Kommentoija vaikuttaa oikeasti tarkoittavan, että aloittaja voi mennä pitämään heterokulkuetta, mutta ivailee sille jo etukäteen. Humoristinen ilmaus ilmenee erityisesti lausuman muotoilusta ja *kylille*-sanasta. Myös vastaus 31.3 kehottaa aloittajaa järjestämään oman kulkueen, mutta kirjoittaja on aiemmista kommentoijista poiketen tietoinen siitä, että heteroparaateja on jo järjestetty: *viimeksi taisi muutama kymmen osanottajaa*. Hän myös huomauttaa Helsinki Pride -kulkueen arvoista ja tarkoituksesta ilman

huumorin keinoja: *kaikki heterotkin ovat muuten tervetulleita mukaan Pride-viikon tapahtumiin*. Tässä kohtaa kirjoittaja toistaa Pride-liikkeen esittämiä arvoja ja esittää niitä puoltavan käsityksen ilmaisematta, kuuluuko itse seksuaalivähemmistöihin vai heteroihin. Seuraava vastaus ei liity heterokulkueeseen, vaan esittää käsityksiä Finnairista.

Vastaus 31.4

Mieluummin hetero lennolle kuin !!! (hymiö)

Vastaus 31.4 viittaa aiemmista kommentteista poiketen Finnairiin: *mieluummin hetero lennolle kuin*. Kommentoija ilmaisee siis osallistuvansa mieluummin *heterolennolle* kuin lennolle, missä on homoseksuaaleja. Hänkin esittää aiemmista tutkimuksista tuttuja vastakkainasettelua ja *me-* ja *te-*jaottelua, sekä viittaa samalla toiseuteen (Soininen 2015) ja poikkeavuuteen (Katila 2011). Kirjoittaja asettaa vastakkain seksuaaliset suuntaukset, vaikka ei tarkenna, mitä tarkoittaa heterolennolla. Kommentista on pääteltävissä negatiivinen suhtautuminen seksuaalivähemmistöjä ja Pride-tapahtumaa kohtaan, mitä vahvistavat lausuman lopun huutomerkkit. Kommentoija vaikuttaa kokevan Finnairin ja Pride-tapahtuman yhteistyön niin, että yritys suosii asiakkaidensa homoseksuaalisuutta. Sama käsitys on esiintynyt etenkin tutkimuksen teemoissa 4.2 ja 4.4. Kommentti on omaääninen, vaikka kirjoittaja ei käytä suoraan yksikön 1. persoonaa. Se on kuitenkin yleisestä keskustelusta poikkeava, ja oikoo mutkia suoriksi Pride-yhteistyön tarkoituksesta. Kommentti 32 jakaa muille tietoa Pride-liikkeen historiasta.

Kommentti 32.

Jotkut mielensä pahoittaneet tuntuvat missanneen sen, että nykyään pridellä ei ole etuliitettä vaan se on pelkkä pride. Helsingissä on tosin järjestetty joitain vuosia sitten myös 'hetero pride'. Siihen osallistui muutama kymmen ihmistä, joista ainakin osa oli tiedostavassa tilassa.

Kommentoija (32) ottaa esiin Helsinki Priden historian ja siihen liittyvän *gay-*etuliitteen: *nykyään pridella ei ole etuliitettä*. Tällä kommentoija tuo esiin sen, että tapahtuma on tarkoitettu kaikille seksuaalisesta suuntautumisesta huolimatta. Hän vielä asettaa vastakkain heterojen Pride-tapahtuman, joiden osallistujille ivailee: *ainakin osa oli tiedostavassa tilassa*. Kommentti on faktapohjan lisäksi muutenkin asenteeltaan hieman ivallinen, joka tulee ilmi esimerkiksi sanavalinnoista: *mielensä pahoittaneet*. Viittaus *hetero prideen* on myös laitettu lainausmerkkeihin. Ivallisuuden kautta voi tulkita kirjoittajan käsityksiä: hän ei vaikuta arvostavan heterojen omaa paraatia. Kommentti vaikuttaa olevan suunnattu useammalle negatiivisia käsityksiä keskustelussa esittäneille: *jotkut mielensä pahoittaneet*. Seuraavat kommentit käsittelevät Pride-viikkoa laajemmin, ja aloittaja kyseenalaistaa viikon merkitystä.

Kommentti 33.

Milloinka tulee heteroviikko?

Vastaus 33.1

-- ne on ne loput 51 viikkoa vuodesta

Kommentin 33 kirjoittaja asettaa jälleen heteroseksuaalit ja homoseksuaalit vastakkain, ja kyseenalaistaa Helsinki Prideen tarkoitusta kysymällä *milloinka tulee heteroviikko?* Lausuma toistaa teeman aiemmista kommentteista (esim. 31.1) tutuksi tullutta käsitystä siitä, että Pride on tarkoitettu vain seksuaalivähemmistöille. Kommentista on pääteltävissä kirjoittajan negatiivinen suhtautuminen Prideen ja vaatimus heteroille suunnatusta viikosta. Kommentti 33.1 on suora vastaus tähän: *ne on ne loput 51 viikkoa vuodesta*. Kirjoittaja vaikuttaa viittaavan heteronormatiiviseen yhteiskuntaan, jossa 51 viikkoa 52:sta keskittyy heterojen huomioimiseen. Hän siis toistaa yhteiskunnallista käsitystä heteronormatiivisuudesta, jota kaikki ihmiset omalla toiminnallaan toistavat ja ylläpitävät. Heteronormatiivisuus kuvaa sitä, kuinka heteroseksuaalisuus on oletusarvoista ja tavoiteltavaa (Rossi 2015: 11). Koska heteronormatiivisuutta on tutkittu paljon ja sitä voi pitää myös yleisenä totuutena, kommentissa kaiutetaan autoritaarista ääntä. Seuraava vastaus (33.2) on jälleen kehoitus järjestää heterotapahtuma.

Vastaus 33.2

Aina tulee näitä heteroviikko-öyhöttäjiä, mutta en oo nähny missään että tällästä tapahtumaa edes yritettäisiin järjestää. Ai niin, mutta se on paljon kivempaa huutaa vaan sohvan nurkasta liikauttamatta evääkään. Koska homot ja lesbot ja muut lokeroitujat pilaa kaiken (hymiö)

Kommentista 33.2 ilmenee, että kommentoija ei tiedä heterojen Pride-tapahtumasta: *en oo nähny missään että tällästä tapahtumaa edes yritettäisiin järjestää*. Tapahtumasta on toki uutisoitu, mutta se on jäänyt todennäköisesti vähäiselle huomiolle pienen osallistujamäärän takia. Kirjoittaja ilmaisee myös käsityksensä siitä, millaisia ihmisiä Prideen kannattajat ovat. Hän käyttää ironiaa tämän käsityksen ilmaisemisen tehokeinona: *homot ja lesbot ja muut lokeroitujat pilaa kaiken*. *Lokeroitujilla* hän vaikuttaa viittaavan kaikkiin vähemmistöryhmiin. Kommentti on moniääninen muillakin tavoin: se toistaa yleisiä stereotyyppisiä käsityksiä siitä, Prideen vastustajat ovat jopa junttimaisia: *aina tulee näitä -öyhöttäjiä*. Vastustajien koulutustasoon ja älykkyyteen on viitattu aiemmissakin kommentteissa (15.2, 15.4). Kirjoittaja viittaa luke-neensa aiempinakin vuosina Prideen kytkeytyvää keskustelua adverbilla *aina*. Analyysin viimeinen kommentti 33.3 esittää käsityksen heteronormatiivisuudesta.

Vastaus 33.3

-- oletko edes katsellut näiden yritysten mainosvideoita tai -kuvia? Takuulla suurin osa on täysin niin heteronormatiivisia kuin olla saattaa.

Ketjun viimeinen kommentti 33.3 ottaa esiin yhteistyökumppanien mainonnan heteronormatiivisuuden: *takuulla suurin osa on täysin niin heteronormatiivisia kuin olla saattaa*. Heteronormatiivisuus on tyypillistä mainonnalle. Suomessa heteronormeja toistetaan ja ylläpidetään jatkuvasti, ja aiemman tutkimuksen (Luhtakallio 2016: 121) mukaan seksuaalisuutta ja sukupuolieroja esitetään julkisuudessa selvästi monia muita eurooppalaisia maita vähemmän. Myös Rossin (2015: 15) mukaan heteronormatiivisuus on institutionalisoitu oletusarvoiseksi, mikä näkyy mainonnassa ja yleisesti kulttuurissa. Kirjoittaja vaikuttaa kommentillaan kritisoivan toisaalta Priden vastustajia ja toisaalta yhteistyökumppaneiden toistamaa heteronormatiivisuutta. Hän ilmaisee, ettei ole itse tutustunut yritysten mainontaan, vaan tekee oletuksen yleisen käsityksen eli auktoriteettien toistamien käsitysten mukaan. Heteronormatiivisuuteen viittaamalla kirjoittaja esittää omaa negatiivista suhtautumistaan yhteiskunnan ylläpitämään heteronormatiivisuuteen.

5 PÄÄTÄNTÖ

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, mitä käsityksiä Pride-liikettä ja Finnairia kohtaan esitetään ja mitä ääniä käsityksissä toistetaan Finnairin Facebook-julkaisun kommentteissa. Analyysin ensimmäisessä vaiheessa luokittelin kommentit aineistosta nousevien teemojen mukaan, jonka jälkeen käsittelin niitä yksitellen ilmaistujen käsitysten ja toistettujen äänien perusteella. Aineistoa analysoidessani minua kiinnosti selvittää, ovatko kommentoijien käsitykset ja äänet omia vai lainattuja. Tutkimuskysymykseni olivat 1) *Mitä teemoja aineistosta nousee sisällönanalyysin avulla?* 2) *Mitä käsityksiä kommentteissa esitetään Pride-liikettä ja Finnairin Helsinki Pride 2019 -yhteistyökumppanuutta kohtaan?* 3) *Mitä ääniä käsityksissä toistetaan?*

Aiemman tutkimuksen, kokemusten ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyvien kohujen (*Kulta Katriina, Tom of Finland*) perusteella oli odotettavissa, että Prideen liittyvässä keskustelussa toistetaan negatiivisia käsityksiä vähemmistöjä kohtaan, mutta toisaalta ne kertovat myös siitä, kuinka negatiivisuutta voidaan kohdistaa seksuaalisuuden moninaisuutta tukevia yrityksiä kohtaan. Odotettavissa oli siis kahtiajakautuneisuutta Pride-liikettä ja -tapahtumaa puoltavien ja vastustajien välillä. Rossin (2017: 23) mukaan vastakkainasettelu sukupuolten välillä onkin yleistynyt tapa sukupuolten käsittämiseen. Vastakkainasettelu näkyi muun muassa viittauksina eri seksuaalisuuksiin. Erilaisten seksuaalisten leimojen käyttö (*heteroseksuaali, homoseksuaali, lesbo, biseksuaali*) on sukupuolittavaa kielenkäyttöä (Motschenbacher & Stegu 2013: 525.). Käyn seuraavaksi läpi aineistosta nousseita teemoja ja niiden suhdetta aiemmin tutkittuun, sitten Pride-liikkeeseen ja Finnairin kohdistettuja käsityksiä niiden negatiivisuuden ja positiivisuuden suhteen.

5.1 Minkä teemojen kautta Pridesta puhutaan?

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla tarkoitukseni oli selvittää aineistosta nousevia teemoja aineistolähtöisen sisällönanalyysin menetelmin. Teemat nousivat aineistosta luonnostaan ja melko nopeasti, sillä kommenttien sisällöissä oli selkeää temaattista toisteisuutta. Lopulliseen analyysiin teemoja rajautui kuusi: 1) *Finnairin yrityspolitiikka*, 2) *Pride-yhteistyön eettisyys ja motiivit*, 3) *yhteistyöyritysten boikotointi* 4) *kristinusko ja Raamattu*, 5) *lasten oikeudet ja syntyvyys* sekä 6) *heterojen oikeudet*. Työskentelin kesän Telia Finlandin sosiaalisessa mediassa, jonka Facebookiin Pride-yhteistyöhön liittyviä kommentteja tuli paljon. Tähän pohjaten minulla oli ennakkokäsitys siitä, millaisia teemoja kommentteissa saattaa ilmetä. Ennakkoon odotettuja keskustelunaiheita olivat etenkin uskonto, vastakkainasettelut homoseksuaalien ja

heterojen välillä sekä yritysten boikotointi. Uskonto-tematiikka oli todennäköisesti vielä aiempia vuosia yleisempi, koska Suomen evankelisluterilainen kirkko oli ensimmäistä kertaa Priden yhteistyökumppani. Yhteistyötä käsiteltiin mediassa paljon, ja se aiheutti myös eropiikin evankelisluterilaisesta kirkosta (Rastas 2019).

Aiemman tutkimuksen valossa sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin liitettyjä diskursseja ja puheenaiheita ovat olleet muun muassa *uskonto* (Jantunen 2018; Katila 2011; Vicario ym. 2005; Herek 2002), *väkivalta* (Jantunen 2018; Soininen 2015), *toiseus* (Soininen 2015), *poikkeavuus* (Katila 2011), *sairaus* (Herek 2002; Juvonen 2002) ja *lasten edut* (Katila 2011). Tämän tutkimuksen tematiikka ei ole aiemman tutkimuksen valossa kovinkaan yllättävä, sillä samat teemat ja diskurssit ovat toistuneet tutkimuksissa jo muutaman vuosikymmenen ajan. Negatiiviset käsitykset ja asenteet homoseksuaaleja kohtaan liitetään monesti esimerkiksi uskuntoon, koska useat uskontokunnat tai uskontojen sisäiset suuntaukset eivät hyväksy seksuaalivähemmistöjä.

Vahvasti aineistossa ilmennyt uskonto-tematiikka asetti pitkälti vastakkain seksuaalivähemmistöt ja kristityt. Kommenteissa kristityt nähtiin pääosin konservatiivisina, jotka eivät hyväksy homoseksuaalisuutta. Homoseksuaalisuus nähtiin esimerkiksi *syntinä*, *häpeänä* ja kristinuskon *Jumalan vastaisena*. Vastakkainasetteluja loivat niin kristittyihin itsensä lukevat kuin Priden kannattajatkin. Uskonnon käsittely on tyypillistä keskustelulle seksuaalivähemmistöjen ympärillä. Sen voikin nähdä stereotypiana, jonka mukaan uskovaiset ovat poikkeuksetta homovastaisia. Uskontoja tulkitaan yhtä paljon kuin niillä on jäseniä, ja tässä tutkimuksessa ilmenneet käsitykset ovat olleet hyvin konservatiivisia ja yksiselitteisiä sen suhteen, mitä kristinusko tarkoittaa ja miten Raamattua tulkitaan.

Verkkokeskusteluissa uskonnon liittäminen keskusteluun seksuaalivähemmistöistä on ilmennyt esimerkiksi Jantusen (2018) tutkimuksessa, jossa uskontosanastoa esiintyi laajasti *homo*-sanon ympärillä. Tutkimuksessa *uskonto*-diskurssi näkyi tätä tutkimusta laajemmin myös kristinuskon ulkopuolella. Kristinuskon ja Raamatun tulkinnat esiintyivät myös Katilan (2011) tutkimuksessa, jonka aineistossa Raamattua tarkasteltiin konservatiivisesta sekä liberaalista näkökulmasta. Siinä *kristinusko ja Raamattu* oli yksi vahvimista diskursseista, joiden pohjalta homoseksuaalisuudesta keskusteltiin *Homoillat*-ohjelmassa eri vuosina (Katila 2011: 152). Uskonto-teema on tullut esiin myös kansainvälisessä tutkimuksessa, joissa on tarkasteltu esimerkiksi eri uskontokuntien esittämien asenteiden eroja sekä sukupuolen vaikutusta asenteisiin seksuaalivähemmistöjä kohtaan. Tutkimuksissa on ilmennyt, että konservatiiviset arvot tuottivat negatiivisia asenteita ja asenteet nousivat usein Raamatun teksteistä (Vicario ym. 2005: 154).

Myös Herekin (2002) tutkimuksessa homoseksuaalisuus yhdistettiin uskontoon käsitysten kautta, kuten tässäkin tutkimuksessa ilmenneeseen käsitykseen *syntisyydestä*.

Lasten oikeuksiin liittyviä käsityksiä toistettiin tässä tutkimuksessa etenkin vanhemmuuteen liittyen, ja useammassa kommentissa kaiutettiin käsitystä, jonka mukaan homoseksuaalit polkevat lasten oikeuksia molempiin vanhempiin. Toivottava perhemalli ilmeni siis melko yksiselitteisenä naisen ja miehen välisenä instituutiona. Lasten oikeudet ovat ilmenneet myös Katilan (2011) tutkimuksesta, jossa diskursseja olivat esimerkiksi *lapsen etu ja perinteinen perhediskurssi*. Tämän tutkimuksen kommentteissa ja Katilan aineiston puheenvuoroissa puhuttiin samoista teemoista, joiden mukaan lapsi tarvitsee kehittyäkseen molemmat vanhemmat (Katila 2011: 155). Käsitykset vanhemmuudesta toistuivat tämän tutkimuksen aineistossa, mutta toisaalta kommentteissa otettiin myös esille vanhemmuuden ja perherakenteiden olemassa oleva monimuotoisuus seksuaalisuuden ulkopuolella viittaamalla esimerkiksi yksinhuoltajiin. Vanhemmuuden lisäksi molemmissa tutkimuksissa toistettiin käsitystä, jonka mukaan homoseksuaalit ovat jonkinlainen uhka tulevaisuuden yhteiskunnalle ja syntyvyydelle.

Toisaalta tieteellistä kirjallisuutta lapsien oikeuksista liittyen homoseksuaaleihin on tehnyt myös homovanhemmuutta vahvasti vastustava professori Tapio Puolimatka, jonka esittämät käsitykset lasten oikeudesta isään ja äitiin ovat olleet esillä yhteiskunnallisessa keskustelussa. Lapsien oikeuksista voidaan ajatella puhuttavan myös, kun homoseksuaalisuus on yhdistetty pedofiileihin. Pedofiliaan viitattiin tässä tutkimuksessa vain kerran, eikä sitä aiemman tutkimuksen tapaan yhdistetty suoranaisesti homoseksuaalisuuteen, vaikka se koettiin yhtä tuomittavaksi. Aiemmissa tutkimuksissa homoseksuaaleista on esitetty käsityksiä, joiden mukaan he todennäköisemmin harjoittavat pedofiliaa (Malinen 2005; Juvonen 2002; Herek 2002). Syynä voi olla homoseksuaalisuuden vuosikymmenten takainen sairaslukitus, joka on jättänyt jälkensä käsityksiin homoseksuaaleista. Homoseksuaaliset teot olivat kriminalisoituja vuoteen 1971 (Seta ry), joka voi omalta osaltaan vaikuttaa negatiivisten käsitysten perusteluihin. Aiemmissa tutkimuksissa homoseksuaalisuus onkin nähty *sairautena* (Juvonen 2002; Herek 2002), mikä ei hieman yllättäen toistunut juurikaan tämän tutkimuksen aineistossa.

Heterojen oikeuksista puhuminen on rakentunut erityisesti vastakkainasettelusta heterojen ja homoseksuaalien välillä. Vastakkainasettelu on ilmennyt myös aiemmassa Prideen liittyvässä tutkimuksessa, mutta myös muissa tutkimuksissa, joissa on tarkasteltu seksuaalivähemmistöjen ympärillä käytävää keskustelua. Vastakkainasettelu on ilmennyt esimerkiksi käsityksillä *normaaliudesta, toiseudesta* (Soininen 2015) ja *poikkeavuudesta* (Katila 2011). Prideen liittyvät mediatutkimukset ovat osoittaneet, että keskustelu on hyvin kahtiajakautunutta myös valtamedioissa (Drissel 2016; Đorđević 2015; Mazyliś 2014). Kahtiajakautuneisuus on näkynyt

eri medioiden tuottamassa sisällössä, mutta myös kulkueisiin osallistuneiden näkökulmissa. Tässä tutkimuksessa kahtiajakautuneisuus toistui erilaisissa käsityksissä, joita käsitellen tarkemmin seuraavassa alaluvussa.

Tutkimuksessa oli yllättävää, että negatiivisuutta kohdistettiin runsaasti yhteistyöyrittäjä eli Finnairia kohtaan. Huomionarvoista on se, että negatiivisuutta ilmaisivat niin Priden vastustajat kuin kannattajatkin. Aiempi Prideen liittyvä tutkimus on osoittanut, että käsitykset Pridesta ovat hyvin kahtiajakautuneet, mutta niissä ei ole tarkasteltu, miten yhteistyö tapahtuman kanssa vaikuttaa käsityksiin itse yrityksestä. Odottamattoman vahvoja analyysissa ilmenneitä teemoja olivat siis *Finnairin yrityspolitiikka* sekä *Pride-yhteistyön eettisyys ja motiivit*. Etenkin Finnairin yrityspoliittiseen päätöksentekoon otettiin kommentteissa paljon kantaa: milloin ne liittyivät osakkeenomistajiin ja milloin yrityksen hallitukseen. Aineistossa muun muassa kyseenalaistettiin Priden puoltajien osalta yrityksen syitä osallistua Helsinki Pride -tapahtumaan.

Sen sijaan yritykseen liitetty *boikotointi*-teema ei ollut yllättävä, sillä se on toistunut seuraamassani Pride-keskustelussa jo vuosien ajan. Teema tuntui nousevan jonkinlaisesta vahvasta vastareaktiosta yritysten päätökselle osallistua Prideen: suurien ja jokapäiväisten yritysten tasaa arvoa koskevat kannanotot vaikuttivat olevan edelleen jonkinlainen shokki Priden vastustajille. Keskustelu oli todennäköisesti laajempaa suurien yritysten seinällä, jossa sai omat mielipiteensä parhaiten muiden nähtäville. Ehkä myös ajatus ”jaloilla äänestämisestä” koettiin vaikuttavammaksi, kun kyseessä oli suuri ja kaikille suomalaisille tuttu yritys. Boikotoinnin osalta kommentteissa toistuivatkin pitkälti samat aiheet: puhuttiin Finnairin boikotoimisesta tai kehoitettiin Priden vastustajia boikotoimaan *kaikkia* Prideen liittyviä yrityksiä. Käsitellen seuraavaksi tarkemmin, miten äännet ja käsitykset olivat kytköksissä kirjoittajien puoltaviin tai vastakkaisiin käsityksiin Pride-liikkeestä ja Finnairin yhteistyökumppanuudesta.

5.2 Käsitykset Pride-liikkeestä ja Finnairin support-kumppanuudesta

Pride-liikkeestä ilmaistut käsitykset olivat aiemmin todetusti hyvin kahtiajakautuneita. Jakautuneisuutta ja vastakkainasettelua tuottivat niin liikettä vastustavat kuin puoltavatkin. Käsitykset eivät olleet yleensä suoraan kohdistettu Pride-liikettä tai eri seksuaalisuuksia kohtaan, vaan negatiivisuus ilmeni välillisesti esimerkiksi kritisoimalla Finnairia yhteistyöstä. Kommentoijien välinen keskustelu oli usein myös henkilökohtaista piikittelyä kommentoijalta toiselle. Piikittely oli usein ironista, joka toi kommentteihin moniäänisyyttä ja intertekstuaalisuutta (Lähteenmäki 2002: 196). Priden vastustajat ja puoltajat esittivät molemmat stereotyyppisiä käsityksiä toisistaan, ja asettivat toisiaan erilaisiin lokeroihin yksittäisten kommenttien perusteella.

Nämä erottavat lokerot ovat tyypillisiä keskustelulle seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä. Queer-tutkimus keskittyykin tarkastelemaan, miten *poikkeavuuden* ja *normaaliuden* käsitteet rakentuvat, ja miten niitä käytetään eri keskusteluissa (Hekanaho 2017: 147). *Poikkeavuus* ja *toiseus* ovat kytköksissä toisiinsa, ja homoseksuaalisuuden liittäminen niihin on esiintynyt esimerkiksi Soinisen (2015) ja Katilan (2011) tutkimuksissa.

Pridea ja sen kautta seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä vastustavia kommentteja oli enemmän kuin sitä puoltavia. Trans- ja homofobisten mielipiteiden ilmaiseminen voikin edustaa vain pienen joukon ajattelua, mutta ne kantautuvat ilmoille jatkuvasti (Rossi 2015: 11). Vähemmistöihin liittyvälle vihapuheelle on siis tyypillistä, että vastustajat pitävät kovempaa ääntä kuin puoltajat. Julkaisun alla olevissa kommentteissa oli myös runsaasti pelkkiä hymiöitä tai GIF-kuvakkeita kuten sateenkaaria ja sydämiä, joilla kuvattiin positiivista suhtautumista Prideen ja yhteistyöhön. Erimielisyys korostuikin niiden sijaan sisällöllisissä kommentteissa, joka antaa aineistosta negatiivispainotteisen kuvan. Sen perusteella vastustajilla on myös suurempi halu esittää käsityksiään ja perustella omia näkemyksiään. Käyn seuraavaksi tarkemmin läpi tutkimuksessa esiintyneitä vastustavia eli negatiivisia käsityksiä ja ääniä niiden taustalla.

Vähemmistöjä on vastustettu verkkokeskusteluissa aiemman tutkimuksen perusteella muun muassa vahvistamalla heteronormia, toiseuttamalla ja vaientamalla (Soininen 2015: 59). Soinisen (2015) tutkimuksessa tarkastelluissa kommentteissa sanomalehtien artikkeleihin toistui hyvin samanlaisia käsityksiä ja perusteluita Priden ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen vastustukselle kuin tässä tutkimuksessa. Vastustavat kommentit liittyivät esimerkiksi heterouden kailottamiseen, vanhemmuuteen ja avioliittoperinteeseen sekä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksien puoltajien lokerointiin eri tavoin (Soininen 2015: 25-27, 51). Samat teemat ja sisällöt esiintyivät myös tämän tutkimuksen aineistossa, jossa toistettiin vahvaa heteronormatiivisuutta. Sen toistaminen ei ole yllättävää, sillä länsimaissa heteronormeja toistetaan ja ylläpidetään jatkuvasti (Juvonen 2016: 50-51).

Heteronormin korostaminen ja heterojen oikeuksista kiinnipitäminen ilmenivät etenkin viimeisessä teemassa. Usein heteroseksuaalit suojelevat minäkuvaansa ja toisaalta ylläpitävät positiivista suhtautumista heteroseksuaalisuuteen toistamalla heteronormatiivisuutta (Anselmi & Voci, Vianello & Robusto 2015: 3). Ilmaistut käsitykset olivat saman tyyppisiä kuin Soinisen tutkimuksessa, jossa puhuttiin heteroparaatista ja heterouden julistamisesta (Soininen 2015: 25). Negatiivisuutta Pridea kohtaan esitettiin siis asettamalla vastakkain seksuaalivähemmistö ja -enemmistö. Vastustajien mielestä Pride-liike korostaa liikaa seksuaalivähemmistöjä, ja useampi kommentoija kaiutti käsitystä, jonka mukaan myös heterojen pitäisi saada oma Priden

kaltainen tapahtuma tai heteroparaati. Vaatimalla heteroille omaa paraatia ja viikkoa kommentoijat esittivät siis yksiselitteistä käsitystä Pridesta, johon ei olisi tervetulleita kuin vähemmistöjen edustajat. Pride-tapahtuma nähtiin myös vähemmistöjen tyrkyttämisenä ja provosointina. Hetero-tematiikassa korostui muita teemoja selvemmin omaäänisyys ja omien kokemusten kautta puhuminen, vaikka Pridea vastustavat kommentoijat osoittivatkin samalla kuuluvansa laajempaan ”heterojoukkoon”. Omaan kokemukseen vetoaminen tekeekin usein yksilöllisestä kokemuksesta kiistämättömän totuuden, jolla jopa kielletään poikkeavia kokemuksia (Saresma 2017a: 59-60). Samalla omaäänisyys luo aloitteellisuutta ja vastuuntuntoa eli vahvaa toimijuutta (Linell 2016: 40) ja tekee kommentista sisäisesti vakuuttavamman.

Vastakkainasettelu ilmeni myös Priden kannattajien asettamisella eliittiin. Pride nähtiin eliitin tuottamana tai pyrkimyksenä, ja vastustajat tämän eliitin vastakohtana. Eliittiin viittaamisen taustalla on autoritaarinen käsitys yhteiskunnan jakautumisesta *vähäosaisiin* ja *eliittiin*, ja eliitti koetaan syrjivänä ja vähäosaisia riistävänä. Viittaus eliittiin vihjasi myös politiikkaan. Eliitti nähtiin osana poliittista kenttää ja keskustelussa viitattiin myös Suomessa vuonna 2019 valittuun punavihreään hallitukseen viittaamalla *vihervassareihin*. Saresman (2017: 41) mukaan käsitykset ovat näkyvät yleisessä vihapuheen täyttämässä keskustelussa, jossa monesti viitataan *punavihreisiin* mielipiteisiin, *meihin* ja *teihin* sekä *eliittiin* ja *vähäosaisiin*. Priden yhdistäminen ideologisuuteen, eliittiin ja politiikkaan ovat siis vastamedioista (esim. *MV-lehti*, *Uusi Suomi* -blogi, *Magneettimedia*) sisäistettyjä ja kaiutettuja.

Tutkimuksen kommentteissa vahvimpia toistettuja autoritaarisia lähteitä olivat kristinuskon opit ja Raamattu, joihin viitattiin yleensä suoraan ja intentionaalisesti, eli lukijoiden oletettiin ymmärtävän viittaukset. Autoritaarisuus korostuukin intentionaalisissa viittauksissa, joissa mielipiteitä ei edes yritetä kertoa ominaan (Aro 2009: 68). Konservatiivisilla uskontokäsityksillä perusteltiin negatiivista suhtautumista seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä kohtaan. Kommenteissa toistettiin esimerkiksi Raamatun tuottamia käsityksiä vanhemmuudesta, avioliitosta, seksuaalisuudesta ja sukupuolesta. Priden ajamien arvojen nähtiin olevan Raamatun käsityksiä vastaan. Kristinuskon kautta negatiivisuutta perustelevat kommentoijat kokivat käsitykset ja niiden toistamisen sallituiksi, kun niitä perusteltiin Raamatun teksteillä ja Jumalan sanalla. Sallivuutta korostettiin myös esimerkiksi vertaamalla kristittyjä islaminuskoon, jonka koettiin tuottavan vielä vihamielisempää suhtautumista homoseksuaaleihin. Tähän liittyi myös vetoaminen kristityn sananvapauteen, jota ei nähty vihapuheena. Vihapuheen perusteleminen sananvapaudella on tyypillistä, ja se on ilmennyt myös *Valtioneuvoston selvityksessä* (2019).

Negatiiviset käsitykset Pridesta esiintyivät yhteneväisesti myös *lapsien oikeuksiin* liittyvissä kommentteissa. Seksuaalivähemmistöjä ja Pride-liikettä syytettiin perinteisen vanhemmuusmallin rikkomisesta ja sen kautta lasten oikeuksien polkemisesta. Autoritaarisuus näkyi näissäkin käsityksissä yleisten mielipiteiden toistamisena, joiden mukaan lapsi tarvitsee ja on oikeutettu isään ja äitiin. Autoritaarisuus ilmenee usein myös perusteluna yleisellä tiedolla (Aro 2009: 68). Pride-liikkeen esittämät arvot lasten kasvatuksesta liitettiin myös marxilaisuuteen, jolla viitattiin Karl Marxin yhteiskunnallisiin ideologioihin, joiden keskiössä on tasa-arvoisuus ja solidaarisuus. Samanlaista käsitystä toistettiin toisessakin kommentissa, joissa varhaiskasvatukseen suositeltu sukupuolisensitiivisyys nähtiin sekaideologian aivopesuna. Kommentteissa viitattiin usein siis yleiseen yhteiskunnalliseen keskusteluun: viime vuosina paljon puheissa olleisiin syntyvyyden ongelmiin sekä sukupuolisensitiiviseen kieleen. Samanlaiset käsitykset esiintyivät aiemmin myös Soinisen verkkoaineistossa, jossa tukeuduttiin perinteiseen perhemalliin ja sukupuolirooleihin (Soininen 2015: 27).

Pride-vastaiset käsitykset ja niiden ilmaisu täytti monissa kommentteissa vihapuheen määritelmän, jossa kohdistetaan negatiivisia ilmaisuja henkilökohtaisiin ominaisuuksiin tai ihmisryhmään (Knuutila ym. 2019: 10-11). Vihapuhe ei ole tämän ja aiempien tutkimusten (Knuutila ym. 2019; Jantunen 2018; Saresma 2017b; Sievers 2017; Soininen 2015) mukaan ainakaan laantumassa, vaan negatiivisuutta tuotetaan yhä enemmän sosiaalisen median suosion kasvettua. Toisaalta esimerkiksi Jantunen (2018) tutkimuksessa vihapuhe esiintyi usein voimasanojen yhteydessä, kun tässä tutkimuksessa voimasanoja ei juurikaan näkynyt. Tämä johtuu kuitenkin todennäköisesti siitä, että Finnair on muokannut Facebook-asetuksensa sellaisiksi, että kirosanoja sisältävät kommentit eivät näy julkaisun lukijoille tai ne poistuvat automaattisesti.

Monet kommentoijat toistivat siis keskustelussa jo aikaisemmin ilmenneitä ääniä, joten negatiivisesti seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin suhtautuvat kommentoijat saattoivat vain lukea aiempaa keskustelua ja kaiuttaa jo ilmaistuja käsityksiä. Käsitykset saattoivat tarttua kommentoijan matkaan myös muiden yhteistyökumppaneiden sosiaalisesta mediasta. Samojen käsitysten kierrättäminen kertoo siitä, että muiden käsityksiin on helppo tarttua ja niitä toistaa sellaisenaan. Äänet siis harvoin olivat täysin omia, vaan niillä vahvistettiin muiden keskustelijan ääniä entisestään. Muiden käsitysten ja äänien kierrättäminen ilmentää kielen heteroglossista luonnetta (Bakhtin 1981: 292-293). Muiden keskustelijoiden käsitteiden kaiuttaminen heikensi myös kommentoijien omaa toimijuutta, kun käsitykset olivat jo saaneet vaikutteita muista kommenteista. Käsittelen seuraavaksi Pride-liikkeeseen positiivisesti suhtautuneiden ilmentämiä käsityksiä ja toistamia ääniä.

Pridea puolustavat kommentoijat keskittyivät pääosin haastamaan ja kyseenalaistamaan käsittelemiäni vastakkaisia mielipiteitä, eli nekin olivat sisällöltään suurimmaksi osaksi negatiivisia - vaikka negatiivisuus ei kohdistunut Pride-liikkeeseen. Koska kommentoijat lähinnä haastoivat negatiivisia käsityksiä, suorien käsitysten ilmaisu Pride-liikkeestä jäivät hyvin vähäisiksi. Tästä johtuen autoritaarisetkaan äänet eivät olleet niin vahvoja kuin liikettä vastustavien esittämissä käsityksissä. He toistivat toisaalta myös stereotyyppioita vastakkaisten käsitysten haltijoista. Omien kokemusten käyttäminen ei yleensä peitäkään toistettuja stereotyyppioita, eikä muiden toistamia ääniä voi kokonaan peittää. Se onkin hyvä esimerkki siitä, että autoritaariset äänet ohjaavat ihmisten käsityksiä. (Aro 2009: 52.) Toistettuja stereotyyppioita olivat muun muassa uskonnollisuuden kytkeminen mielenterveyteen sekä heikko koulutuneisuus ja älykkyys, joita toistamalla myös Pridea puoltavat tuottivat vihapuhetta.

Käsitykset Pridea vastustavia kommentoijia kohtaan ilmenivät negatiivisina hälytyssanoina (*öyhöttäjä, akka, höynäpää kristitty*) mutta myös kommenttien sisällöistä, joissa esimerkiksi neuvottiin vastustajia elämään ja toimimaan tietyllä tavalla. Tällaiset neuvot ja kehotukset loivat valta-asetelmaa vastustajien ja puoltajien välillä, ja samalla puoltajat korostivat omaa toimijuuttaan (Linell 2016: 40). Toimijuus ilmeni myös omaäänisyydestä ja omien kokemusten toistamisesta, joita puoltajien kommentteissa oli havaittavissa vastustajia enemmän. Sisäisesti vakuuttavuus ilmeni myös vaikutteista, joita puoltajat saivat vastustajista (kuulijoista). Heidän taustansa, reaktionsa ja tajuntansa vaikuttivat puoltajien tuottamiin ääniin, mikä on sisäisesti vakuuttaville äänille tyypillistä (Bakhtin 1981: 346). Pridea puoltavien käsitykset olivat siis tulkittavissa heidän ilmaisemistaan käsityksistä vastustajia kohtaan. Puoltajat suhtautuivat Pride-liikkeeseen myös melko suojelevasti, mikä ilmeni hieman yllättäenkin Finnairin toiminnan kyseenalaistamisena. He osoittivatkin selkeämpiä käsityksiä Finnairin toiminnasta kuin Pride-liikkeestä.

Kommenteista on pääteltävissä, että kovin moni sukupuoli- ja seksuaalivähemmistön edustaja ei ollut itse kommentoimassa. Yksikään kommentoija ei vastustanut suoraan Priden kritisoijia omakohtaisilla kokemuksilla seksuaali- tai sukupuolivähemmistön edustajana. Päätelmä vähemmistöjen edustajien puuttumisesta tukee Rossin (2015: 11) käsitystä, jonka mukaan homofobiset mielipiteet ovat äänekkäämpiä. Pride-tapahtuman kannattajat eivät siis välttämättä osallistu yhtä herkästi keskusteluun. Kommenttien perusteella Pride-liike liitetään nimenomaan seksuaalivähemmistöjen oikeuksia ajavaksi liikkeeksi, eikä viittauksia sukupuoli-vähemmistöihin esiintynyt kuin yksittäisissä kommentteissa. Keskustelussa puhuttiin esimerkiksi *homoyhtiöstä* ja *homofobiasta*, jotka rajoittavat keskustelun homoseksuaaleihin. Tätä korostaa myös se, että sukupuolienemmistöön viittaavaa CIS-termiä (*cissukupuolinen, cisgender*)

ei käytetty kertaakaan aineistossa. CIS on kehitetty kuvaamaan henkilöä, jonka sukupuoli-identiteetti vastaa hänen syntymässä saamaansa sukupuolta eli se on vastakohta sanalle *trans* (Seta: sateenkaarisanasto). Suunta voi johtua siitä, että yleinen keskustelu on pitkään pyörinyt seksuaalivähemmistöjen ympärillä ja muutama vuosi sitten Suomessa tuli voimaan tasa-arvoinen avioliittolaki, josta on ollut runsaasti keskustelua eri medioissa ja verkossa. Käsittelen seuraavaksi aineistossa ilmenneitä käsityksiä Finnairista support-kumppanuuden jälkeen.

Koska aineisto koostui Finnairin Facebook-päivityksen kommentteista, myös Finnairiin kohdistuvia käsityksiä ilmeni. Yritysyhteistyöhön liittyvien käsitysten tutkiminen oli kiinnostavaa ja uutta, sillä myös Finnair otti tietoisesti riskin osallistuessaan Pride-tapahtumaan. Yritykset ovat vallan tietoisia siitä, että he tulevat saamaan paljon negatiivisuutta osakkeen yhteistyöhön liittyen. Finnairiin kohdistettiin käsityksiä toistettiin esimerkiksi sen kautta, millaisia oikeuksia ja toisaalta velvollisuuksia yrityksillä ajateltiin olevan. Hieman yllättäen aineiston yksi yleisimmistä teemoista oli *Finnairin yrityspolitiikkaan* viittaaminen, jossa kritisoitiin yhtiön hallitusta ja korostettiin osakkeenomistajien oikeutta päättää yhtiön asioista. Osakkeenomistajista ja työntekijöistä toistettiin käsitystä, jonka mukaan he eivät jaa Priden arvoja eivätkä ole tietoisia yhteistyöstä. Heidät nähtiin monissa kommentteissa jonkinlaisina yrityksen hallituksen ja päättäjien uhreina, vaikka Heseta ry:n tapahtuma- ja varainhankintapäällikön mukaan nimenomaan työntekijät kannustavat yrityksiä arvojen julkiseen esittämiseen (Ylä-Anttila 2018).

Yhteistyö Pride-liikkeen kanssa johti myös suorasukaisiin käsityksiin Finnairista, joka koettiin useissa kommentteissa homoseksuaaleja suosivaksi yhtiöksi. Näin ollen myös Finnairiin kohdistuvissa kommentteissa toistettiin vastakkainasettelua hetero- ja homoseksuaalien välillä. Monen kommentoijan mielestä Finnairin ei pitäisi osallistua arvopohjaiseen tai poliittiseen keskusteluun ollenkaan, sillä se on julkinen osakeyhtiö. Vastakkainasettelu ilmeni myös esittäessä käsityksiä Finnairista, joka kulminoitui yleensä siihen, ettei yritys saisi ottaa kantaa asioihin, jotka jakavat kansalaisten mielipiteet. Tällaisia käsityksiä kaiutettiin useassa Pridea vastustavassa kommentissa, eli myös Finnairiin kohdistuvia käsityksiä kierrätettiin kommentoijien kesken. Myös Pride-liikkeen puoltajat osittain hyväksyivät tämän käsityksen, ja esittivät käsityksiä, joiden mukaan Finnair ei halua ahdasmielisiä ihmisiä tai konservatiivisia kristittyjä lennoilleen. Näitä käsityksiä toistettiin etenkin *boikotointi*-teemassa.

Finnair sai hieman odottamatonta kritiikkiä myös Pridea puoltavilta kommentoijilta. Myös liikkeen kannattajat saattoivat kritisoida yhteistyötä syyttämällä Finnairia *markkinointitempauksesta* sekä *vähemmistöillä ratsastamisella*. Kommentoijat tarttuivat erityisesti julkaisussa oleviin tarjouskohteisiin, joita he eivät kokeneet sopiviksi tai eettisiksi Priden yhteydessä.

Kommentoijien positiivinen ja vastuullinen käsitys Finnairista saattoi muuttua negatiiviseksi. Finnairia syytettiin myös muun mainonnan heteronormatiivisuudesta, ja sen kautta toistettiin tieteellisiä käsityksiä markkinoinnin heteronormatiivisuudesta. Vain satunnaisissa sisällöllisissä kommentteissa Finnairia keuhuttiin yhteistyöstä. Tuki esiintyi julkaisussa sen sijaan hymiöinä ja GIF-kuvakkeina, joita ei tarkasteltu tässä tutkimuksessa.

5.3 Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimusideat

Analyysiin onnistumiseen liittyi eettisiä haasteita, sillä aineisto on kerätty sosiaalisesta mediasta, puheenaihe oli arka ja analyysissa tarvittiin tulkintaa. Sosiaalinen media on samalla julkinen ja yksityinen (Valli & Perkkilä 2015: 117), mikä toi omat haasteensa tutkimuksen onnistumiseen. Usein keskusteluun osallistuminen vaatii rekisteröitymistä ja kirjautumista omalla nimellä. Keskustelun keräämiseen analysointia varten liittyy siis eettisiä piirteitä, ja esimerkiksi tunnistetiedot on peitettävä analysoitavista yksiköistä. Tutkimuksen aineisto kerättiin julkisen profiilin kommentteista, jotka pystytään lukemaan kirjautumatta Facebookiin. Eettisiä ongelmia ei siis pitäisi olla. (Helasvuo, Johansson & Tanskanen 2015: luku Aineistot, metodiset valinnat ja eettiset kysymykset.)

Aineistolähtöisessä tutkimuksessa on otettava huomioon myös tulkinnalliset ongelmat sekä ennako-oletukset. Mielestäni tulkinnat kommenttoijien esittämistä käsityksistä onnistuivat hyvin, koska en tehnyt niistä eksplisiittisiä julkaisuun kirjoittaneita kohtaan. Yksittäisten lausumien kantamat käsitykset olivat useimmiten tulkinnanvaraisia ja perustuivat yhteen kommenttiin, joten täysin vedenpitävää erittelyä niistä ei voinut tehdä. Kommentista syntynyt tulkinta on kytköksissä vain yhteen lausumaan, eikä siitä voi tulkita kirjoittajan kokonaisvaltaisia käsityksiä edes suhteessa käsiteltävään aiheeseen. Esimerkiksi autoritaaristen äänien tunnistaminen oli paikoitellen haastavaa, koska ne saattoivat olla myös kirjoittajalle itselleen tiedostamattomia. Tulkinta onkin aina tilannesidonnaista, eikä kirjoittajan tarkoituksia voi varmasti tietää (Tammi 1991: 91). Olen pyrkinyt välttämään ylitulkintaa ja perustelemaan kaikista kommentteista nousseet johtopäätökset konkreettisilla esimerkeillä. On kuitenkin huomioitava, etten todennäköisesti ole tunnistanut kaikkia käsityksiä ja ääniä niiden toisteisuuden perusteella. Tutkimuksen tulokset ovat kuitenkin perusteltua tulkintaani olemassa olevien tulkintavälineiden avulla.

Kommentointi yrityksen julkiseen päivitykseen kertoo siitä, että kommenttoijalla on tietoinen tahto tuoda omat käsityksensä ja mielipiteensä esille laajalle lukijakunnalle. Keskustelunaiheen arkuus tiedostettiin, mutta kommenttoijia ja kommentteja oli silti useita kymmeniä.

Tästä voi päätellä, että aihe on monille ihmisille tärkeä, ja se herättää tunteita moneen suuntaan. Soinisen (2015) tutkimuksen kommentteissa oli paljon toisteisuutta tämän tutkimuksen aineistoon, vaikka hänen keräämänsä aineiston kommentit oli kirjoitettu anonymisti. Anonymiteetti ei siis vaikuta olevan este vihapuheelle, jota tukee myös *Valtioneuvoston selvitys* (2019), jonka mukaan vihapuhe ilmenee etenkin Facebookissa. Vihapuhetta seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä kohtaan esiintyi paljon, mutta toisaalta myös Priden vastustajien yksilöllisiin ominaisuuksiin kohdistettiin vihapuhetta.

Tutkimuksen aineisto oli monipuolinen niin toistettujen äänien kuin käsitysten osalta. On kuitenkin huomioitava, että aineisto on ei ole kovin laaja suhteessa yhteiskunnassa käytävään keskusteluun. Reilusta sadasta kommentista ei voi tehdä suoria johtopäätöksiä siitä, miten suomalaisten mielipiteet jakautuvat suhteessa *Helsinki Pride* -tapahtumaa, Pride-liikettä ja sen kautta seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä kohtaan. Siitä pystyi tekemään kuitenkin päätelmiä yleisestä keskustelukulttuurista ja keskustelun suunnasta, etenkin kun tutkimustuloksissa oli samankaltaisuutta aiempiin tutkimuksiin jopa vuosikymmenen takaa. Pride-kulkueen merkitys seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille on valtava, sillä se on keino vaikuttaa yhteiskunnallisesti ja tuoda esille omaa identiteettiään (Alanampa-Kantanen 2017: 59-60). Tätä vaikuttamismahdollista horjuttaa toistuva vihapuhe ja vastakkainasettelut. Tutkimustiedon valossa olisi tärkeää löytää yhteiskunnallisia ja poliittisia välineitä vihapuheen hillitsemiseen, jotta seksuaalivähemmistöjen turvallisuudentunne ja tasa-arvo kohtaisivat enemmistön. Yksi näistä voisi olla pedagogisten ammattilaisten tukeminen työssään, jotta sukupuolisensitiivisyys ja -tietoisuus loisivat tietoisuutta ja tasa-arvoa yhteiskunnan jäsenille jo aikaisessa vaiheessa.

Jatkoa ajatellen olisi kiinnostavaa selvittää, onko keskusteluilmapiiirissä tapahtunut muutoksia vuosittain Pride-tapahtuman yhteydessä. Myös yhteistyökumppaneihin liittyvän vertailuasetelman tarkastelu voisi olla hedelmällistä: miten keskustelu eroaa riippuen siitä, minkä yhteistyökumppanin julkaisussa sitä käydään? Käsityksiin ja ääniin liittyviä tulkintoja voisi syventää myös taustatiedot kommentoijista. Tämä tosin avaisi uusia eettisiä asioita, joita pitäisi ottaa huomioon. Mahdollisuuksien mukaan olisi tärkeää selvittää, muuttuuko suomalaisten keskusteluilmapiiri esimerkiksi sukupuolesta riippuen, sillä kansainvälisen tutkimuksen (Herek 2002) mukaan sukupuoli on yksi merkitsevä tekijä asennoitumisessa seksuaalivähemmistöjä kohtaan. Tutkimusta voisi ja olisi tarpeen siis jatkaa moneen suuntaan ja monella tieteen alalla, jotta yhteiskunnallisesta vastakkainasettelusta saataisiin mahdollisimman kattavaa tietoa.

LÄHTEET

- Ahearn, Laura 2001: Language and agency. – *Annual Review of Anthropology* 30 s. 109-137.
- Akimo, Minna 2019: ”Liberaalivyörytys” ja ”Pride-ideologia” rajoittavat konservatiivien mielestä sananvapautta – Tämä uhka saa perussuomalaiset ja kristillisdemokraatit lähentymään toisiaan. – *Turun Sanomat*. <https://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/4671991/Liberaalivyorytys+ja+Prideideologia+rajoittavat+konservatiivien+mielesta+sananvapautta++Tama+uhka+saa+perussuomalaiset+ja+kristillisdemokraatit+lahentymaan+toisiaan> 28.2.2020
- Alanampa-Kantanen, Liisa 2018: Ei pelkkä paraati: *Seta-aktiivien Pride-kulkueille antamat merkitykset*. Sosiologian pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto.
- Allen, Graham 2000: *Intertextuality*. London: Routledge.
- Anselmi, Pasquale, Voci, Alberto, Vianello Michelangelo & Robusto, Edigio 2015: Implicit and Explicit Sexual Attitudes Across Genders and Sexual Orientations. – *Journal of Bisexuality*, s. 1-17. Routledge.
- Aro, Mari 2006: Anteeksi, kuka puhuu?: Lasten kielikäsitteiden moniäänisyydestä. – *Kielen päällä: Näkökulmia kieleen ja kielenkäyttöön* s. 53-76. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- Aro, Mari 2009: *Speakers and doers: Polyphony and Agency in Children's Beliefs about Language Learning*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto.
- Bakhtin, Mikhail 1981: *Dialogic Imagination: Four Essays*, edited by Michael Holquist, University of Texas Press.
- Blencowe, Annette 2017: Antti Rinne pahoittelee puheitaan synnytystalkoista: ”Jokainen nainen ja jokainen mies päättää itse, miten tämä asia ratkaistaan”. – *Yle Uutiset*. <https://yle.fi/uutiset/3-9795006> 10.3.2020
- Brumbaugh, Stacey M., Sanchez Laura A., Nock, Steven L. & Wright, James D. 2008: Attitudes Toward Gay Marriage in States Undergoing Marriage Law Transformation. – *Journal of Marriage and Family* 70(2), s. 345-359. ProQuest.
- D'Emilio, John 2014: *In a New Century: Essays on Queer History, Politics, and Community Life*, University of Wisconsin Press.
- Đorđević Ivan 2015: Between pride and shame. media narratives on "belgrade pride parade" in contemporary serbia. – *Glasnik Etnografskog Instituta SANU* 63 (2) s. 351-367.
- Drissel, David 2007: *Rainbows of Resistance: LGBTQ Pride Parades Contesting Space in Post-Conflict Belfast*. Culture Unbound: Journal of Current Cultural Research. Linköping University, Sweden.
- Dufva, Hannele 2006: Oppijat kielen virrassa: Dialoginen näkökulma vieraan kielen oppimiseen. – *Kielen päällä: Näkökulmia kieleen ja kielenkäyttöön* s. 37-51. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998: *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Facebook: *Yhteisönormit*. 20.3.2020
- Finnair: *Finnairin historia*. <https://company.finnair.com/fi/finnair-yrityksena/historia> 3.1.2020
- Finnair: *Finnair yrityksenä: Finnair lyhyesti*. <https://company.finnair.com/fi/finnair-yrityksena/finnair-lyhyesti> 23.4.2020
- Finnair 2018: *Vastuullisuusraportti*.
- Haapala, Vesa ym. 2016: *Särmä: suomen kieli ja kirjallisuus*. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu.
- Harjunen Hannele 2019: *Terveiden sukupuoli ja luokka*. Luento 17.1.2019. Studia Generalia -luentosarja. Jyväskylän yliopisto.
- Heiskanen, Saara 2019: ”Teillä ei ole oikeutta käyttää Pride-tunnuksia” – Jyväskylän yliopistolta tivataan sateenkaarilipun sijaan toimia yhdenvertaisuuden eteen. – *Yle Uutiset*. <https://yle.fi/uutiset/3-10851977> 5.3.2020
- Hekanaho, Pia Livia 2017: Queer-teorian kummia vaihteita. – Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi, Tuula Juvonen (toim.), *Käsikirja sukupuoleen*. s. 144-155. Vastapaino, Tampere.
- Helasvuo, Marja-Liisa, Johansson, Marjut & Tanskanen, Sanna-Kaisa 2015: Johdatus digitaaliseen vuorovaikutukseen. – Marja-Liisa Helasvuo, Marjut Johansson & Sanna-Kaisa Tanskanen (toim.), *Kieli verkossa: Näkökulmia digitaaliseen vuorovaikutukseen*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Helsinki Pride Yhteisö: Usein kysytyt kysymykset. – <https://pride.fi/tietoa-ja-tukea/usein-kysyttya/> 7.10.2019.
- Helsinki Pride Yhteisö: Pride-historiaa. – <https://pride.fi/meista/historiaa/> 7.10.2019
- Herek, Gregory M 2002: Gender Gaps in Public Opinion about Lesbians and Gay Men. – *The Public Opinion Quarterly*, 66(1), s. 40-66.
- Hintikka, Kari A.: Sosiaalinen media – <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/sosiaalinen-media> 8.2.2020
- Huhtamäki, Jukka & Parviainen, Olli 2013: Verkostoanalyysi sosiaalisen median tutkimuksessa. – Laaksonen, Salla-Maaria ym. (toim.) *Otteita verkosta - verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. s. 245-273. Vastapaino, Tampere.
- Jantunen, Jarmo Harri 2018: Homot ja heterot Suomi24:ssä: analyysi digitaalisista diskursseista. *Puhe ja kieli*, 38:1, s. 3-22.

- Juusela, Pauli 2019: Teemu Laajasalo puolustaa Päivi Räsänen uskonnonvapautta, vaikka pitää tämän näkemyksiä vahingollisina. – *Kirkko ja kaupunki*. <https://www.kirkkojakaupunki.fi/-/teemu-laajasalo-puolustaa-paivi-rasasen-uskonnonvapautta-vaikka-pitaa-hanen-nakemyksiaan-vahingollisina#310ed393> 28.2.2020
- Juvonen, Tuula 2016: Irtoja sukupuolen luonnollisuudesta. – Marita Husso & Risto Heiskala (toim.), *Sukupuolisyys*. s. 35-53. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Juvonen, Tuula 2002: *Varjoelämä ja julkisia salaisuuksia. Homoseksuaalisuuden rakentuminen sotienjälkeisessä Suomessa*. Vastapaino, Tampere.
- Juvonen, Tuula, Rossi, Leena-Maija & Saresma, Tuija 2017: *Käsikirja sukupuoleen*. Vastapaino, Tampere.
- Kangas, Jaana 2019: Ensimmäiset homoparit virallistivat suhteensa Tanskassa 30 vuotta sitten – suvaitsevaisuus on lisääntynyt, mutta homoseksuaalisuus on edelleen rikos osassa maailmaa. – *Yle Uutiset*. <https://yle.fi/uutiset/3-10998421> 26.4.2020
- Kantor, Lior 2019: Why Tel Aviv is One of the Most LGBTQ-Friendly Cities in the World. – *Culture Trip*. <https://theculturetrip.com/middle-east/israel/articles/why-tel-aviv-is-one-of-the-most-lgbt-friendly-cities-in-the-world/> 2.3.2020
- Karkulehto, Sanna 2017: Queer-tutkimusta Suomessa. – Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi, Tuula Juvonen (toim.), *Käsikirja sukupuoleen*. s. 161-164. Vastapaino, Tampere.
- Katila, Julia 2011: *Vuosien 1996 ja 2010 homoillat suurennuslasin alla: Queer-teorian inspiroima diskurssi-analyttinen tutkimus sukupuolen, seksuaalisuuden ja perheen rakentumisesta ajankohtaisohjelmissä*. Sosiiaalipsykologian pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Kellman, Kaija 2019: Matkustatko ihmisoikeuksia polkevaan maahan? Ihmisoikeusjärjestöt neuvovat tekemään tietoisia valintoja. – *Yle Uutiset*. <https://yle.fi/uutiset/3-10640991> 26.4.2020
- Kielitoimiston sanakirja: *Käsitykset*. <https://www.kielitoimistonanakirja.fi/#/k%C3%A4sitys> 9.3.2020
- Knuutila, Aleks, Kosonen Heidi, Saresma, Tuija, Haara, Paula, Pöytäri Reeta 2019: *Viha vallassa: Vihapuheen vaikutukset yhteiskunnalliseen päätöksentekoon*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019: 57. Valtioneuvoston kanslia Helsinki 2019.
- Koivunen, Anu 1991: Narreja vai narraajia? – tekstit, yleisöt ja populaarikulttuurintutkijat. – Anu Koivunen, Hannu Riikonen & Jari Selenius (toim.), *Bahthin-boomi!* s. 81-124. Turun yliopisto, Taiteiden tutkimuksen laitos, Turku.
- Kurki, Tiina-Leena 2014: Hovioikeus ei muuttanut Kärkkäisen tuomiota juutalaiskirjoittelusta. – *Yle Uutiset*. <https://yle.fi/uutiset/3-7534428> 11.2.2020
- Laakso, Leena 2012: Nokia ja Finnair some-yritysten ykkösiä. – *Kauppalehti*. <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/nokia-ja-finnair-some-yritysten-ykkosia/f4d081ce-5c5a-3ddf-8f65-af9865c5f3c4> 13.11.2019.
- Laaksonen, Salla-Maaria, Matikainen, Janne & Tikka, Minttu 2013: *Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Laitinen, Kirsi, Lappalainen, Ensio & Ranta Pekka 2007: Mitä on sosiaalinen media? – Kirsi Laitinen & Marko Rissanen (toim.), *Virtuaalisia yhteisöjä, ajatuksia ja avoimuutta - sosiaalinen media opetuksen ja oppimisen tukena*. s. 9-13. Kuopion yliopiston oppimiskeskus.
- Laitinen, Kirsi & Rissanen, Marko 2007: *Virtuaalisia yhteisöjä, ajatuksia ja avoimuutta - sosiaalinen media opetuksen ja oppimisen tukena*. Kuopion yliopiston oppimiskeskus.
- Leraillez, Laura 1995: Tekstin kohdussa – Julia Kristeva. – Kantokorpi, Mervi (toim.), *Kuin avointa kirjaa: Leikkivä teksti ja sen lukija*. s. 91-133. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Linell, Per 2016: On agency in situated languaging: Participatory agency and competing approaches. – *New Ideas in Psychology* 30. s. 1-7.
- Linell, Per 2009: *Rethinking Language, Mind, and World Dialogically: Interactional and Contextual Theories of Human Sense-making*.
- Luhtakallio, Eeva 2016: Visuaalinen julkisuus ja sukupuolten representaatio. – Marita Husso & Risto Heiskala (toim.), *Sukupuolisyys*. s. 92-121. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Lähtenmäki, Mika 2002: Dialoginen näkökulma kieleen: Mihail Bahtin ja Valentin Volosinov – Dufva, Hannele & Lähtenmäki, Mika (toim.), *Kielentutkimuksen klassikoita*. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- Makkonen, Anna 1991: Onko intertekstuaalisuudella mitään rajaa? – Auli Viikari (toim.), *Intertekstuaalisuus: suuntia ja sovelluksia* s. 9-30. Tietolipas. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Malinen, Jari 2005: *Peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten käsitykset seksuaalivähemmistöistä*. Erityispedagogiikan pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Mazyli, Liudas 2014: Two competing normative trajectories in the context of the first baltic gay pride parade in lithuania. – *Baltic Journal of Law & Politics* 7 (2) s. 37-76.
- Miettinen, Anneli 2015: *Miksi syntyvyys laskee? Suomalaisten lastensaantiin liittyviä toiveita ja odotuksia*. Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos Helsinki.

- Moberg, S. 1979: *Leimautuminen erityispedagogiikassa. Nimikkeisiin apukoululainen ja tarkkailuluokkalainen liittyvät käsitykset ja niiden vaikutus hypoteettista oppilasta koskeviin havaintoihin*. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopisto.
- Motschenbacher, Heiko & Stegu, Martin 2013: *Queer Linguistic approaches to discourse*. – *Discourse & Society* 24(5) s. 519-535. Sage.
- Mustola, Kati & Pakkanen, Johanna 2007: *Sateenkaari-Suomi: Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen historiaa*. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu.
- Mustola, Kati 2007: *Suomalaisten lesbo- ja homoliikkeiden historiaa*. – Kati Mustola & Johanna Pakkanen (toim.), *Sateenkaari-Suomi: Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen historiaa*. s. 18-37. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu.
- Myers, JoAnne 2013: *Historical dictionary of the lesbian and gay liberation movements*. Lanham, MD: Scarecrow Press.
- Nilsson, N. J. 2014: *Understanding beliefs*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.
- Open Doors 2019: Video: Missä kristittyjä vainotaan kaikkein eniten? – *Kotimaa24*. <https://www.kotimaa24.fi/blogit/video-missa-kristittyja-vainotaan-kaikkein-eniten/> 3.3.2020
- Opetushallitus: *Sukupuolittietoinen opetus ja ohjaus*. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/sukupuolittietoinen-opetus-ja-ohjaus> 13.1.2020
- Parry, Christoph 1998: ”Nimi Osip tulee sinua vastaan” Paul Celanin Niemandsrose tekstien ja runoilijoiden kohtauspaikkana. – Liisa Saariluoma & Marja-Leena Hakkarainen (toim.), *Interteksti ja konteksti* s. 82-104. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Perttula, Ville 2019: Fazer, Fiskars ja Finnair ottivat kärkipaikat työnantajainetta mittaavassa kyselyssä. – *Markkinointi ja mainonta*. <https://www.marmai.fi/uutiset/fazer-fiskars-ja-finnair-ottivat-karkipaikat-tyonantajainetta-mittaavassa-selvityksessa/26c8beaa-a057-388c-8568-d0a24810df14> 13.11.2019
- Pesonen, Pekka 1991: Dialogi ja tekstit – Auli Viikari (toim.), *Intertekstuaalisuus: suuntia ja sovelluksia* s. 31-58. Tietolipas. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Pudas, Mari 2015: Tällainen on Venäjän Facebook. – *Iltalehti*. <https://www.iltalehti.fi/digi/a/2015051319681362> 26.2.2020
- Puolimatka, Tapio 2014: *Lapsen ihmisoikeus: oikeus isään ja äitiin*. Suunta-kirjat, Ryttylä.
- Raevaara, Eeva 2005: *Tasa-arvo ja muutoksen rajat: Sukupuolten tasa-arvo poliittisena ongelmana ranskan parité- ja suomen kiintiökeskusteluissa*. TANE-julkaisuja. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, tasa-arvoasiain neuvottelukunta.
- Raevaara, Tiina 2011: *Seksuaalinen suuntautuminen on eri asia kuin vanhemmuus*. – *Suomen kuvalehti*. <https://suomenkuvalehti.fi/tarinoitatieeteesta/seksuaalinen-suuntautuminen-on-eri-asia-kuin-vanhemmuus/> 3.5.2020
- Rahtu, Toini 2004: Saako olla ironiaa? – *Kielikello*. <https://www.kielikello.fi/-/saako-olla-ironiaa-22.2.2020>
- Ranta, Elina 2019: Kulta Katriina mainosti herkällä kuvalla – somessa puhkesi täysi myrsky. – *Iltasanomat*. 20.4.2020
- Rastas, Riina 2019: Kirkon ilmoitus olla virallinen Pride-viikon tukija aiheutti eroaallon – Todellisuudessa ollut mukana kymmeniä vuosia. – *Aamulehti*. <https://www.aamulehti.fi/a/fed5a22c-d835-46ad-b674-243eb50436a9> 6.5.2020
- Ronkainen, Tatu 2019: Facebookin palveluissa 2,45 miljardia käyttäjää. <https://www.sijoittaja.fi/171703/facebookin-palveluissa-245-miljardia-kayttajaa/> 22.2.2020
- Rossi, Leena-Maija 2015: *Muuttuva sukupuoli: Seksuaalisuuden, luokan ja värin politiikkaa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Rossi, Leena-Maija 2017: *Sukupuoli ja seksuaalisuus*. – Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi, Tuula Juvonen (toim.), *Käsikirja sukupuoleen*. s. 21-38. Vastapaino, Tampere.
- Saarikoski, Petri, Jaakko Suominen, Riikka Turtiainen, ja Sari Östman 2009: *Funetista Facebookiin: Internetin Kulttuurihistoria*. Helsinki: Gaudeamus.
- Saariluoma, Liisa 1998: Saatteeksi – Liisa Saariluoma & Marja-Leena Hakkarainen (toim.), *Interteksti ja konteksti* s. 7-12. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Saresma, Tuija 2017a: *Kokemuksen houkutus*. – Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi, Tuula Juvonen (toim.), *Käsikirja sukupuoleen*. s. 59-74. Vastapaino, Tampere.
- Saresma, Tuija 2017b: *Sananvapaus, vihapuhe ja sananvastuu*. – Kari Enqvist, Ilari Hetemäki & Teija Tiilikainen (toim.), *Kaikki vapaudesta*. s. 37-57. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Saresma, Tuija 2017c: *Väkivaltafantasiat ja pelon politiikka: sukupuolitettun ja sukupuolittavan verkkovihapuheen luentaa*. – Sanna Karkulehto & Leena-Maija Rossi (toim.), *Sukupuoli ja väkivalta: lukemisen etiikkaa ja politiikkaa* s. 219-244. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Seta: *Sateenkaarisanasto*. <https://seta.fi/sateenkaaritieto/sateenkaarisanasto/> 25.3.2020
- Sievers, Sonja 2017: *Nuoret ja sosiaalinen media: ystävyys-suhteiden ja vihapuheen kohteeksi joutumisen merkitys itseltunolle*. Sosiaalipsykologian pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.

- Soininen, Pirre 2015: *Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kohdistettu vihapuhe internetissä*. Sukupuolen- tutkimuksen pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Spariosu, Laura 2014: Gay pride through the serbian daily press. – *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 163 (C) s. 26-35.
- Suhonen, Malla 2007: Transsukupuolisuuden näkymätön historia. – Kati Mustola & Johanna Pakkanen (toim.), *Sateenkaari-Suomi: Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen historiaa*. s. 53-65. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu.
- Suomen mielenterveys ry: Mieli: Skitsofrenia. <https://mieli.fi/fi/mielenterveys/mielenterveyden-h%C3%A4iri%C3%B6t/skitsofrenia> 30.4.2020
- Suominen, Jaakko 2009: Kaiken maailman tieto? Internet tietämisen kohteena, lähteenä ja välineenä. – Petri Saarikoski, Jaakko Suominen, Riikka Turtiainen & Sari Östman (toim.), *Funetista Facebookiin - internetin kulttuurihistoria*. s. 7-22. Helsinki: Gaudeamus.
- Talouselämä 2016: Olisiko vähän aikaa sitten uskonut? Finnairista tuli ihannetyönantaja. <https://www.talouselama.fi/uutiset/olisiko-vahan-aikaa-sitten-uskonut-finnairista-tuli-ihannetyonantaja/51dbb834-d90a-382b-8bf4-1fa5f0084607> – *Talouselämä*. 5.1.2020
- Tammi, Pekka 1991: Tekstistä, subtekstistä ja intertekstuaalisista kytkennöistä – Johdatusta Kiril Taranovskin analyysimetodiin. – Auli Viikari (toim.), *Intertekstuaalisuus: suuntia ja sovelluksia* s. 59-103. Tietolipas. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- The Times of Israel staff 2018: Over 250,000 revelers flood Tel Aviv for Isrel’s biggest ever Gay Pride parade. – *The Times of Israel* <https://www.timesofisrael.com/over-250000-revelers-flood-tel-aviv-for-gay-pride/> 2.3.2020
- Tieteen termipankki: *Marxismi*. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:marxismi> 5.3.2020
- Toimittajat ilman rajoja 2018: *Äärimmäinen vihapuhe ei ansaitse sananvapauden suoja*. <https://www.toimittajatilmanrajoja.fi/post/%C3%A4%C3%A4rimm%C3%A4inen-vihapuhe-ei-ansaitse-sananvapauden-suoja> 24.4.2020
- Toivanen, Pauliina 2019: Pride-viikko alkaa: Suomen suurin kulttuuri- ja ihmisoikeustapahtuma on yhdenvertaisuuden juhlaa. – *Yle Uutiset*. <https://yle.fi/uutiset/3-10842624> 1.12.2019
- Tripodi, Vera 2014: *Sukupuolen filosofia*. Eurooppalaisen filosofian seura ry. Tampere.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- 2018: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Turkula, Timo 2018: Finnair jälleen yksi turvallisimmista lentoyhtiöistä - kattava tutkimus paljastaa lentoyhtiöiden erot. – *Moottori*. <https://moottori.fi/liikenne/jutut/finnair-jalleen-yksi-turvallisimmista-lentoyhtiosta-kattava-tutkimus-paljastaa-lentoyhtioiden-erot/> 13.11.2019
- Unicef: *Lapsen oikeuksien sopimus lyhennettynä*. <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-lyhennettyna/>
- Vali, Kerttu 2019: Helsinki Pride’n Vuoden 2019 Ensimmäiset Kumppanit Julkaistiin. – *Inspiraatio*. <https://www.inspiraatio.mediaparkki.com/2019/03/06/helsinki-priden-vuoden-2019-ensimmaiset-kumppanit-julkaistiin/> 03.03.2020
- Valli, Raine & Perkkilä, Päivi 2015: Nettikyselyt ja sosiaalinen media aineistonkeruussa. – Raine Valli & Juhani Aaltola (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodin valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. s. 109–120. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Vicario, Brett A., Liddle Becky J., Luzzo, Darrel Anthony 2005: The Role of Values in Understanding Attitudes Toward Lesbians and Gay Men. – *Journal of Homosexuality* 49:1, s. 145-159. DOI.
- Virtanen, Aija 2010: *Onko filippiiniläisillä hoitajilla suomen kieli hallussa?: Käsitteitä ammatillisesta kielitaidosta ja sen riittävydestä hoivatyössä*. Maisterintutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Virtanen, Aija 2011: Käsitteitä kansainvälisesti rekrytoitujen hoitajien ammatillisesta kielitaidosta ja sen kehittymisestä. Mediakeskusteluiden ja asiantuntijan haastattelun analyysia. – *Puhe ja kieli*, 31.
- Virtanen, Aija 2017: *Toimijuutta toisella kielellä: Kansainvälisten sairaanhoitajaopiskelijoiden ammatillinen suomen kielen taito ja sen kehittyminen työharjoitteluissa*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto.
- Vuola, Anu 2016: Babylonin torni, ylpeyden torni. – *Raamatunlukijainliitto*. <https://rll.fi/2016/09/babylonin-torni-ylpeyden-torni/> 1.3.2020
- Ylä-Anttila Aleks 2018: Helsinki Pride kasvoi entistä isommaksi: ”Yritykset uskaltavat rohkeammin ilmaista tukensa yhdenvertaisuudelle” – *Markkinointi & Mainonta*. <https://www.marmai.fi/uutiset/helsinki-pride-kasvoi-entista-isommaksi-yritykset-uskaltavat-rohkeammin-ilmaista-tukensa-yhdenvertaisuudelle/62627c02-8412-3075-bec4-cd97b0e9cc> 19.4.2020